

KARAMZININRANNASTA AULIS RYTKÖSEN KADULLE
Tutkimus 2000-luvun muistonimeämisestä

Pro gradu -tutkielma
Laura Ukskoski
Suomen kieli
Helsingin yliopisto
Toukokuu 2019

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Humanistinen tiedekunta		Koulutusohjelma – Utbildningsprogram – Degree Programme Suomen kielen ja suomalais-ugrilaisien kielten ja kulttuurien maisteriohjelma
Opintosuunta – Studieriktning – Study Track Suomen kieli		
Tekijä – Författare – Author Laura Ukskoski		
Työn nimi – Arbetets titel – Title Karamzininrannasta Aulis Rytkösen kadulle – Tutkimus 2000-luvun muistonimeämisestä		
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu	Aika – Datum – Month and year Toukokuu 2019	Sivumäärä– Sidoantal – Number of pages 102 + 9 (liite)
Tiivistelmä – Referat – Abstract <p>Tutkielmani aiheena on 2000-luvun muistonimeäminen. Ensisijaisena tavoitteenani on tarkastella, kenen ja minkä mukaan muistonimiä on 2000-luvun alussa annettu. Koska aiempaa muistonimiaiheista tutkimusta on varsin vähän, taustoitin tutkimusaiheeni muodostamalla ensin kokonaiskuvan muistonimeämisestä ilmiönä: määrittelen termin <i>muistonimi</i> aiempaa tarkemmin, tarkastelen muistonimien muotoa ja rakennetta sekä käyn läpi ilmiön historiaa ja siihen liittyviä suosituksia sekä niiden toteutumista. Yhtenä keskeisenä tutkimusteemana tutkin muistonimien symbolista ja poliittista merkitystä osana julkisen kaupunkitilan vallankäyttöä.</p> <p>Tutkimukseni asettuu osaksi nuorehkoa kaupunkinimistön tutkimuksen perinnettä sekä monitieteistä kaupunkitutkimuksen kenttää. Sovellan perinteistä paikannimien syntaktis-semanttista luokittelumallia nimenosien sanasemanttisessa jaottelussa, mutta muuten tutkimukseni on ennen kaikkea aineisto-, eikä metodilähtöistä. Luonteeltaan tutkimukseni on enimmäkseen kuvailevaa ja kvantitatiivista.</p> <p>Tutkimusaineistoni koostuu kahdeksassa kohdekaupungissa (Espoo, Helsinki, Hämeenlinna, Kuopio, Lahti, Oulu, Turku ja Vantaa) tarkasteluajanjaksona käyttöön otetuista muistonimistä. Nimiä on yhteensä 398. Nimen lisäksi olen selvittänyt mahdollisuuksien mukaan sen suunnittelu- ja käyttöönottoajankohdat ja nimensaajiin liittyviä tietoja. Vertailuaineistona käytän kahden kaupungin kaikkien tarkasteluajanjaksona suunniteltujen nimien listaa.</p> <p>86 % aineiston nimistä on annettu henkilön tai henkilöiden muistoksi. Yksittäisten henkilöiden mukaan nimityistä paikoista 23 % on nimetty naisen ja 77 % miehen mukaan. Tyypillinen nimensaaaja on elänyt 1900-luvulla, toiminut kulttuurin ja taiteen parissa sekä asunut Suomessa, eikä hän ole edustanut näkyvästi mitään poliittista tai uskonnollista ryhmää. 8 % nimistä viittaa yrityksiin, ja muissa aineiston nimissä muistetaan esimerkiksi maantieteellisiä kohteita, eläimiä, tapahtumia ja kulkuneuvoja.</p> <p>Muistonimien tarkoitteiden paikanlajijakauma on samankaltainen kuin muidenkin kaavanimien, mutta etenkin aukioita on enemmän. Aineiston nimet ovat varsin pitkiä, keskimäärin 15,6-merkkisiä, ja sisältävät paljon vierasperäistä ainesta. 97 % nimistä sisältää genetiivimuotoisen määriteosan. Henkilöihin viittaavista nimistä 37 %:ssa henkilöön viitataan koko nimellä, 28 %:ssa sukunimellä ja 22 %:ssa etunimellä.</p> <p>Muistonimille asetetut suositukset ja odotukset toteutuvat aineistossa kohtuullisesti. Suosituksen mukaan muistonimi voidaan antaa aikaisintaan 5 vuotta henkilön kuoleman jälkeen, mutta 6 % aineiston nimensaaajista on saanut nimen tätä ennen. Myös toimivien yritysten mukaan nimeämistä tulisi välttää, mutta kolmasosa muistetuista yrityksistä on nimenantohetkellä ollut toiminnassa. Kaikilla nimensaaajilla ei ole suositusten mukaista yhteyttä nimettyyn paikkaan, ja muistonimiä on koottu suositusten vastaisesti ryhmänimistöiksi. Oikeinkirjoitusvirheitä on yksittäisissä nimissä. Vaikka pyrkimystä lisätä naisten osuutta muistonimien saajista on osoitettu, tulos on melko heikko.</p> <p>Aineisto heijastelee muutenkin melko konservatiivista arvomaailmaa. Toisaalta vaikka tasa-arvokehitys on jäljessä, voidaan aineistosta lukea ajallemme tyypillisesti markkinataloudelle ja individualistiselle kulttuurille kumartavia seikkoja. Nähdäkseni muistonimistö ei heijastelekaan juuri tämän hetken keskustelluimpia arvokysymyksiä, vaan jo normeiksi muuttuneita arvoja useiden vuosikymmenten viiveellä.</p> <p>Tutkimukseni tarkentaa käsitystä muistonimistä usealla eri tasolla. Tuloksia voidaan hyödyntää tarkasteltaessa sekä onomastisia että kaupunkitutkimuksen kysymyksiä, mutta ennen kaikkea tutkimukseen voidaan tukeutua käytännön nimistösuunnittelutyössä. Tutkimukseni on osoittanut sekä nimensaaajien valinnassa että nimenmuodostustavoissa myös kunnittaisia eroja, mikä antaa suunnittelijoille mahdollisuuden tarkastella erilaisia toimintatapoja.</p>		
Avainsanat – Nyckelord – Keywords muistonimet, nimistöntutkimus, kaupunkinimistö, kaupunkitutkimus, kaavanimet, kadunnimet		
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Keskustakampuksen kirjasto		
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information		

Sisällysluettelo

1 Johdanto	1
1.1 Tutkimuksen tavoitteet	3
1.2 Terminologia	4
1.3 Aiempi tutkimus ja tutkimusmenetelmät	7
1.4 Muistonimi vallan symbolina	10
2 Muistonimeämisen perusteet	17
2.1 Muistonimen määrittely	19
2.2 Suosituksia ja ohjeita kuntien muistonimeämiseen	24
2.3 Muistonimeämisen historiaa ja nimenvaihtoksia	27
3 Aineiston esittely	33
3.1 Aineistonkeruu ja -rajaus	34
3.2 Aineiston kuvaus kaupungeittain	36
3.3 Muistonimien saajien tyypit	40
3.4 Muistonimien tarkoitteiden paikanlajit	43
3.5 Muistonimien muoto ja rakenne	47
3.5.1 Määritteosien semantiikka	47
3.5.2 Perusosien semantiikka	55
3.5.3 Morfologia, oikeinkirjoitus ja funktionaalisuus	58
4 Nimensääjät	60
4.1 Nimensääjana yksittäinen henkilö	61
4.1.1 Nimensääjien sukupuolijakauma	62
4.1.2 Nimensääjien elinajankohdat	63
4.1.3 Nimensääjien toimialat	65
4.1.4 Nimensääjien poliittinen ja maailmankatsomuksellinen suuntautuneisuus	70
4.1.5 Nimensääjien kansallisuus ja etnisyys	71
4.1.6 Nimensääjän suhde nimettyyn paikkaan	72
4.2 Nimensääjana suku tai parivaljakko	75
4.3 Nimensääjana yritys	76
4.4 Nimensääjana maantieteellinen kohde	77
4.5 Nimensääjana tapahtuma	78
4.6 Nimensääjana eläin	78

4.7 Nimensaajana kulkuneuvo	78
4.8 Muut nimensaaajat	79
5 Yhteenveto ja päätelmät	80
5.1 Keskeisiä havaintoja tutkimusaineistosta	80
5.1.1 Millainen on tyypillinen 2000-luvun muistonimi?	81
5.1.2 Ovatko muistoniimet erilaisia eri kaupungeissa?	82
5.1.3 Toteutuvatko muistoniimille asetetut suositukset ja odotukset?	85
5.2 Johtopäätökset	89
Lähteet.....	95

Liite: Aineiston nimet

1 Johdanto

Helmikuussa 2019, tätä tutkielmaa viimeistellessäni, suomalaiset joutuivat kohtaamaan kaksi suru-uutista: mäkihyppääjälegenda Matti Nykänen ja suomirockin suurmies Olli Lindholm menehtyivät yllättäen. Vain kolme päivää Nykäsen kuoleman jälkeen alettiin lehdissä kirjoittaa Jyväskylän kaupungin aikeesta pystyttää patsas mäkikotkan muistoksi (esim. Keski-suomalainen 6.2.2019), ja pian myös internetin keskustelupalstoilla pohdittiin, mikä olisi sopivin sijainti muistopatsaalle – tai vaikka muistonimelle. Myös Lindholmin muistamiseksi on ehdotettu samankaltaisia hankkeita Porissa (Satakunnan Kansa 21.2.2019). Nykäsen muistomerkki tulee ilmeisesti näkemään päivänvalon (Jyväskylän kaupunginhallitus 4.3.2019), mutta olisiko myös muistonimi mahdollinen? Millä ehdoin nimistönsuunnittelijat voisivat tarttua tähän kansalaisten ilmaisemaan toiveeseen? Entä olisivatko vaikkapa *Matti Nykäsen aukio* tai *Lindholminpolku* tyypillisiä 2000-luvun muistonimiä, vai poikkeaisivatko ne jotenkin joukosta?

Muistonimet ovat mediassa esillä muutenkin säännöllisin väliajoin, mutta tyypillisesti suurta yleisöä puhuttavat vain tunnetuimmat nimensaaajat ja eniten tunteita herättävät tapaukset. Kuluneen 2000-luvun aikana useampikin tapaus on päätynyt otsikoihin ja kahvipöytäkeskusteluihin: Vuosituhannen vaihteessa Mika Häkkisen muistaminen pikkuisella nimikkoaukiolla Vantaan Martinlaaksossa puhutti ja huvitti, muutama vuosi myöhemmin Lordille raivattiin Euroviisu-voiton myötä aukio Rovaniemen keskustasta ja viime vuosina kuohuntaa ovat aiheuttaneet metroasemien nimeämiset yliopistojen mukaan. Helsingin Leninipuistoa on haluttu uudelleennimetä toistuvasti, viimeksi alkuvuodesta 2018 (Helsingin kaupunginvaltuusto 2018), mutta nimi on jäänyt muistomerkiksi toisenlaisista ajoista. Helsingissä ovat puhuttaneet myös aseistakieltäytyjä Arndt Pekurisen mukaan nimetty puisto sekä sopivan nimikkopaikan etsintä Tove Janssonille. Mainitut esimerkit ovat kuitenkin vain ohut pintaraapaisu koko ilmiöstä, jonka keskeisimpänä tarkoituksena itse asiassa tulisi olla jokin aivan muu kuin suurten ihmismassojen sykähdyttäminen: paikan nimeäminen luontevalla, toimivalla ja kestäväällä tavalla. Tämän tulisi olla nimistönsuunnittelun perustana aina, valikoitui nimeämistavaksi sitten muistonimeäminen tai mikä tahansa muu tapa.

Nimistönsuunnittelullisista ihanteista huolimatta muistonimen antaminen saattaa tuntua yksinkertaiselta tavalta kunnioittaa edesmenneitä – ja joskus eläviäkin – poliitikkoja, viihdemaailman tähtiä ja muita vaikuttajia. Helppo ratkaisu se ei kuitenkaan ole: nimensaaajan merkitystä on pohdittava monelta kantilta, sopivan paikan on oltava vailla nimeä ja uuden nimen tulee asettua toimivaksi osaksi muuta nimistöä. Vanhojen nimien pyyhkiminen

pois kartoilta uusien tieltä on usein sekä kulttuurisesti että taloudellisesti lyhytnäköistä, joten sopivan paikan löytymistä voidaan joutua odottamaan pitkäänkin. Uuden nimen julkistussemonia kestää vain hetken, mutta nimen on kestävä jopa vuosisatoja. Siksi onkin syytä miettiä tarkkaan, miten nimi toimii todellisessa käytössä, miten se perustelee itsensä vielä vuosienkin jälkeen ja millaisen leiman se nimettävälle paikalle antaa. Kuten kulttuurimaantieteilijä Maoz Azaryahu on todennut, katukilvet ja nimien ideologiset viestit ovat ilmeisiä kaupunkiympäristön merkityksen lähteitä (2009: 63). Nimi siis viestittää ideologiaa: esimerkiksi tietyn henkilön mukaan nimetty paikka kiinnittyy myös henkilön edustamiin arvoihin. Siksi etenkin ristiriitaisia tunteita herättävien henkilöiden – kuten vaikkapa Matti Nykäsen – kunnioittaminen muistonimellä edellyttää erityisharkintaa.

”Muistonimet heijastavat aikansa arvostuksia ja kertovat myös vallasta ja vallanpitäjistä”, todetaan myös *Nimistöntutkimuksen perusteet* -kirjassa (Ainiala – Saarelma – Sjöblom 2008: 133). Mitä tulevaisuuden ihmiset sitten ajattelevat meistä ja niistä nimistä, jotka olemme valinneet merkeiksi omasta ajastamme? Voisivatko Nykänen ja Lindholm olla meidän aikamme arvostusten ruumiillistumia? Tässä tutkielmassa etsin vastauksia siihen, millaisia nämä arvostukset ovat toteutuneen muistonimeämisen valossa, ja millaisena nimistön suunnittelun ja kaupunkikulttuurin osana muistonimeäminen näyttäytyy tässä ajassa.

Aluksi, luvussa 1, esittelen täsmälliset tutkimuskysymykseni, tutkimusaiheeseen liittyvää terminologiaa, aiempaa aiheesta tehtyä tutkimusta ja omia tutkimusmenetelmiäni sekä tarkastelen tutkimusteemani mukaisesti muistonimeämistä vallankäytön välineenä. Toisessa luvussa paneudun aiempaa tutkimusta syvällisemmin muistonimen olemukseen: sen määritelmään, sitä koskeviin ohjeisiin ja suosituksiin sekä historian vaiheisiin. Kolmannessa luvussa esittelen aineistonkeruuprosessin, jaottelen aineistoni karkeasti paikanlajien ja nimensaajatyyppejen mukaan sekä tarkastelen aineiston nimien rakenteeseen ja muotoon liittyviä ominaisuuksia, kuten semanttisia viittaustapoja, perusosia ja oikeinkirjoitusta. Seuraava luku keskittyy nimensaajiin eli henkilöihin ja muihin seikkoihin, joiden mukaan nimiä on annettu. Käyn läpi muistonimiä saaneiden henkilöiden sukupuolijakauman ja elinajankohdat, yritysten toimialat ja -ajankohdat sekä lukuisia muita nimensaajien ominaisuuksia. Tarkastelen nimensaajien ominaisuuksia myös ristikkäisakseleilla: luvussa 4 selviää esimerkiksi, ovatko muistonimiä saaneet naiset ja miehet toimineet samoilla aloilla, ja millä vuosisadalla eläneiden henkilöiden muistamista suositaan missäkin kaupungissa. Luvussa 5 vedän yhteen tuloksiani, vastaan tutkimuskysymyksiini sekä teen huomioita muista tutkimuksen myötä esiin nousseista seikoista.

Onomastisten perusasioiden osalta tutkimukseni nojautuu aikaisempaan tutkimuskirjallisuuteen sekä pienessä määrin myös eri paikkakuntien nimistöasioista huolehtivien henkilöiden kanssa käymiini viestittelyihin ja keskusteluihin. Samat henkilöt ovat olleet minulle ja tutkimukselleni korvaamattomaksi avuksi luovuttaessaan käyttööni erilaisia nimiluetteiloita, pöytäkirjoja ja muita tietoja aineistonkeruuta varten. Ilman näitä apuja olisi tutkimukseni toteuttaminen ollut käytännössä mahdotonta.

1.1 Tutkimuksen tavoitteet

Tutkimukseni tavoitteena on siis selvittää, millaista on 2000-luvun muistonimeäminen. Tässämalliset tutkimuskysymykset ovat: Kenen ja minkä muistoksi muistonimiä on annettu vuosina 2000–2018? Millaisia 2000-luvun muistonimet ovat rakenteeltaan ja muodoltaan? Vastaavatko ne nimistöasiantuntijoiden asettamia suosituksia? Annetaanko erilaisille nimensääjille rakenteeltaan, muodoltaan tai tarkoitteeltaan erilaisia muistonimiä? Onko muistonimeäminen erilaista Suomen eri kunnissa, ja jos on, niin miten? Millaisen jäljen 2000-luvun alun muistonimet jättävät ajastamme tuleville nimenkäyttäjille?

Näitä asioita kartoittaessa nousee tärkeään asemaan myös muistonimen määrittelemisen aiempaa tutkimuskirjallisuutta tarkemmin. Laitimani määritelmän (luku 2.1) pohjana on ennen kaikkea tämän tutkimuksen aineisto, joten aineistoanalyysiluvuista voidaan lukea esimerkkitapauksia, tarkennuksia ja perusteluja määritelmälleni. Pidän hyvinkin mahdollisena, etten tämän aineiston puitteissa ole saanut esimerkkejä kaikenkertyyppisistä muistonimistä, ja näin ollen määritelmä kaivannee vielä tulevien tarkastelujen myötä täydennystä. Joka tapauksessa se on harppaus eteenpäin aiemmista, varsin suppeista määritelmistä.

Kun tutkitaan jotakin ilmiötä tiettyä aikana, olisi kiinnostavaa tehdä se verraten saman ilmiön esiintymiseen jossakin toisessa ajassa. Valitettavasti muistonimeämisestä on tutkittu aikaisemmin niin vähän, ettei vertailuaineistoksi kelpaavia tutkimuksia ja selvityksiä juuri ole lukuun ottamatta muutamia aiempia osittaisia selvityksiä Helsingin seudun muistonimistä (Paasu 2018, Juuti 2004 ja Carpelan – Schulman 1996; tarkemmin luvussa 1.3). Näin ollen tämä tutkimus on ennen kaikkea kuvaus nykyajan muistonimeämisestä ja ylipäättään muistonimeämisen mahdollisuuksista, ei ilmiön muuttumisesta vuosien myötä. Sen sijaan peilaan tämän aineiston nimiä suhteessa toisiinsa, erilaisiin ohjeistuksiin sekä pienessä määrin myös muistonimeämiseen muualla maailmassa.

Tutkimusaiheeni on sekä onomastinen että jokseenkin jokaista Suomessa asuvaa ja ennen kaikkea kaupunkisuunnittelun parissa työskentelevää koskettava kysymys. Siksi

toivonkin tutkimuksestani olevan myös käytännön hyötyä, tukea ja jopa inspiraatiota kuntien nimistönsuunnittelulle sekä muistonimeämisestä käytävään keskusteluun.

1.2 Terminologia

Tutkimuksen avaintermi on tietenkin *muistonimi*, jonka määrittelen mahdollisimman seikkaperäisesti sille omistetussa alaluvussa 2.1. Tässä alaluvussa käsittelen muuta muistonimeämiseen liittyvää terminologiaa sekä muita tutkielmassa käytettyjä käsitteitä.

Paikannimistömme voidaan jakaa karkeasti kahtia *perinnäisiin* ja *suunniteltuihin* eli *virallisiin* nimiin, joskin myös suunnitelluissa nimissä otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon ympäristön perinnäisiä nimiä. Kuten myös tässä tutkimuksessa, muistonimet luetaan useimmiten osaksi *virallista*, *suunniteltua nimistöä* (epävirallisista muistonimien kaltaisista nimistä ks. luku 2.1 s. 23). Tämä tarkoittaa, että nimistönsuunnittelija tai muu kunnan viranomainen on suunnitellut nimen joko osaksi kaupunkialueen asemakaavaa, jolloin puhutaan *kaavanimestä*, tai viralliseksi maaseudun haja-asutusalueen tiennimeksi. *Muistonimien* ohella suunniteltu nimistö muodostuu jo mainituista alueen *perinnäisestä paikannimistöstä* *amentavista nimistä*, *paikkaa kuvailevista nimistä* sekä *ryhmänimistä*. (Ainiala ym. 2008: 131–135.)

Viittaaan termiin *ryhmänimi* useaan otteeseen myös tässä tutkimuksessa, sillä muisto- ja ryhmänimet saattavat toisinaan sekoittua tai olla päällekkäisiä. Ryhmä-, eli teema-, eli aihepiirininimillä tarkoitetaan tietyn aihepiirin mukaan annettuja nimiä, jotka muodostavat alueelle yhtenäisen kokonaisuuden (Ainiala ym. 2008: 135). Tyypillisiä ryhmänimiaihteita ovat vaikkapa puu- ja lintulajit. Muistonimeämisohjeistuksissa (esim. Kielitoimiston nimioapas 2008: 156) mainitaan, ettei yksinomaan henkilöiden mukaan annettuja muistonimiä tulisi koota ryhmänimistöksi, mutta muiden kuin henkilöiden mukaan annettujen muistonimien kokoamisesta ei ole samansuuntaisia mainintoja. Historian saatossa muistonimiaihteisia ryhmänimistöjäkin on toki suunniteltu – tunnetuimpana esimerkkinä kenties kirjailijoiden ja runoilijoiden mukaan annetut muistonimet Helsingin Töölössä (esim. *Linnankoskenkatu* ja *Runeberginkatu*) –, ja itse asiassa Helsingin vanhimmat ryhmänimet ovat nimenomaan ryhmäksi koottuja muistonimiä (Aalto 2001: 7). Uudemmassa nimistössä muistonimien kokoamista ryhmänimiksi kuitenkin vältellään, mutta silti tutkimusaineistossani on esimerkiksi neljän taidemaalarin mukaan nimetyt sillat saman kadun varrella Kuopiossa. Keskeistä on myös huomata ohjeistuksessa käytetty sana *yksinomaan*: useampikin muistonimi voi kyllä perustellusti toimia osana yhtenäistä ryhmänimistöä, mikä näyttääkin olevan

nykyään suosittua. Esimerkiksi Oulun Intiön vanhalla kasarmialueella varuskunnan ensimmäisen komentajan mukaan nimetty *Wervinginkuja* ja Oulussa pitkään toimineen jääkärikenraaliluutnantin mukaan nimetty *Siilasvuonkatu* toimivat osana muuta varuskunta-aiheista nimistöä *Tykistökatuineen* ja *Upseerinkatuineen*. Itse asiassa sekoittamalla appellatiivisen ryhmänimistön joukkoon samaan aihepiiriin liittyviä muistonimiä voidaan nimenkäyttäjää sivistää aivan eri tapaan kuin sirottelemalla muistonimiä paikkoihin, joissa ne ovat irrallaan ympäröivän nimistön kontekstista; nimenkäyttäjälle tarjoutuu mahdollisuus yhdistää muistonimen saaja tiettyyn aihepiiriin (Sandst 2016: 212).

Joskus muistonimi siis myös asettuu osaksi ryhmänimistöä, jolloin on kovin hankala sanoa, onko se ensisijaisesti muisto- vai ryhmänimi vai yhtä vahvasti molempia, eikä rajanveto ole tavallisen nimenkäyttäjän näkökulmasta tarpeellistakaan. Esimerkkitapauksena mainittakoon Turun Pernon *Gotlanninkatu*, jonka pudotin aineistostani pois tarkemman tarkastelun myötä. Olin tulkinnut nimen virheellisesti muistoksi oletetulle Turun ja Gotlannin merenkäyntihistorialle, mutta itse asiassa nimeämisperusteissa nimen mainitaan vain kuuluvan Itämeren saaret -aiheiseen ryhmänimistöön. Siksi tulkitsinkin sen ensisijaisesti ryhmänimeksi muiden joukossa, vaikka toki aihepiirin valinta on varmasti perustunut historiaan. Nimetyn paikan yhteys juuri Gotlantiin ei ole kuitenkaan nimeämisperusteena. Joskus taas ryhmänimistön ytimessä on muistonimi tai useampia, jotka saattavat kiinnittää koko nimistön juuri kyseiseen paikkaan; näin on esimerkiksi Turun Hellas-makeistehtaan historiasta kumpuavan nimistön kohdalla. Tehtaannimen *Hellas* sisältävät kadunnimet sekä tuotenimen sisältävä kadunnimi erottuvat muistoniminä muusta alueen makeisaiheisesta nimistöstä ja linkittyvät nimenomaan kyseiseen alueella toimineeseen tehtaaseen. *Gotlanninkatu* taas on sekä leksikaalisesti että semanttisesti hyvin samankaltainen alueen aiemman nimistön, kuten *Öölanninkadun* ja *Hailuodonkadun*, kanssa, minkä vuoksi nimet on helppo tulkita yhtenäiseksi ryhmänimistöksi. Palaan muisto- ja ryhmänimen erottamisen problematiikkaan sekä Hellas-tapaukseen vielä uudestaan muistonimen määrittelyn yhteydessä luvussa 2.1.

Kuten edellisestä voidaan päätellä, *nimeämisperusteet* ja niiden tulkinta ovat tärkeässä roolissa poimittaessa muistonimiä muiden nimien joukosta. Nimeämisperusteita eli nimenantoperusteita saattaa olla myös useita päällekkäisiä, mikä osaltaan selittää edellistenkaltaisia tapauksia. Nimeämisperusteella tarkoitetaan lyhyesti sanottuna nimen asiataustaa, siis asiaperustetta, jonka mukaan nimi on annettu (Nimistöntutkimuksen terminologia 1974: *nimeämisperuste*). Alkuperäisiä nimenantoperusteita on usein vaikeaa saada selville kuulematta nimenantajaa, mutta tässä tutkimuksessa olen nojannut niihin perusteisiin, jotka on kirjattu ylös käytössäni olleisiin lähteisiin, lähinnä nimorekistereihin ja erilaisiin

pöytäkirjoihin. Käytännössä nämä tiedot ovat myös niitä, joiden pohjalta esimerkiksi tulevat sukupolvet voivat saada tietoa nimien taustoista, siis eräänlaisia julkisia nimeämisperusteita.

Selvittäessäni muistonimen nimeämisperusteita käytän termejä *henkilöviitteinen*, *yrittäsviitteinen*, *tapahumaviitteinen* jne. osoittamassa nimen suhdetta siihen seikkaan, jonka muistoksi nimi on annettu, eli *nimensaaajaan*. Nimensaaajana voi olla – luvun 4 alaotsikoidenkin mukaan – esimerkiksi henkilö, yritys, paikka, tapahtuma, eläin tai kulkuneuvo. Mikäli nimensaaajana on esimerkiksi henkilö, on siis kyseessä *henkilöviitteinen muistonimi*. Viittaus voidaan osoittaa eri tavoin, joko käyttämällä nimensaaajasta käytettyä erisnimeä eli *propria* tai nimensaaajaan muulla tavoin viittaavaa yleisnimeä eli *appellatiivia* tai edellä mainittujen yhdistelmää. Nimensaaajaan viittaavasta appellatiivista, joka voi olla esimerkiksi titteli (esim. *amiraali*, *isoisä*) tai yritystoimintaa kuvaava sana (esim. *tukkukauppa*, *tikkutehdas*), käytän termiä *nimikemääräite* (ks. VISK 2008: *nimikemääräite*). Esimerkkejä erilaisista viittaamisen mahdollisuuksista eli nimien määräiteosien semantiikasta esittelen muistonimen määrittelyn yhteydessä luvussa 2.1 ja tarkemmin aineistoanalyysissä luvuissa 3.5.1 ja 4. Paikasta, joka nimenannon myötä saa (uuden) nimen, käytetään puolestaan termiä *tarkoite*.

Viittaus nimensaaajaan sisältyy lähes aina nimen *määräiteosaan*, joka on järjestyksessä ensimmäinen tyypillisen paikannimen kahdesta *nimenosasta*. Jälkimmäisenä osana on nimen *perusosa*, joka usein antaa viitteen tarkoitteen *paikanlajista* (esim. *aukio*, *katu*, *puisto*). (Ainiala ym. 2008: 96–98.) Määräiteosa määrittelee ja yksilöi nimen erottumaan muista *aukioista*, *kaduista* ja *puistoista* muistonimen tapauksessa useimmiten genetiivimuotoisella määritteellä, joka voi pitää sisällään monenlaista semanttista sisältöä (ks. myös luvusta 3.5.1 muunlaisista määritteistä). Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta kaikki tämän tutkimuksen aineiston nimet ovat tällaisia kaksi- tai useampiosaisia nimiä (esim. *Lucina Hagmanin kuja*, *Mensanaukio*), mutta joukossa on myös muutama yksiosainen nimi, joiden katsotaan muodostuvan pelkästä perusosasta (Ainiala ym. 2008: 99). Tällaisia nimiä ovat esimerkiksi vantaalainen puistonimi *Reissu-Lassi* sekä helsinkiläinen korttelinnimi *Gustaf Wilhelm*. Aineiston muistonimien rakennetta tarkastelen luvussa 3.5.

Kaavanimistä puhuttaessa ei voi välttyä pohtimasta, mikä verbi olisi milloinkin osuvien: nimiä ainakin *suunnitellaan*, *annetaan*, *vahvistetaan* sekä *käyttöön otetaan* ja paikkoja *nimetään*. Tutkimusaineistoa koostaessani tuli entistä selvemmäksi, ettei ole yhdentekevää, minkä näistä verbeistä milloinkin valitsee: esimerkiksi *suunnitellut* tai *vahvistetutkaan* nimet eivät aina päädy *käyttöön otetuiksi*. Tutkimukseni lähtökohtana on tarkastella nimenomaan käyttöön otettuja nimiä (ks. tarkemmin luku 3.1), joten niiden osalta voidaan käyttää yksinkertaista epämääräisempiä verbejä *antaa* ja *nimetä*.

On myös syytä huomata, että muistonimellä on lähes synonyyminen vastine *nimikko*, jonka tarkoitteesta voidaan käyttää termiä *nimikkopaikka*. Näitä termejä ei löydy kielitieteellisistä terminologioista, mutta niitä vilahtelee esimerkiksi median muistonimiaiheisissa kirjoituksissa. Kyseiset termit vastaavatkin arkikieltä ja ovat helposti maallikon ymmärrettävissä eivätkä nähdäkseni aiheuta vääriä tulkintoja, joten käytän niitä myös itse toisinaan tässä tutkimuksessa. Kielitoimiston sanakirja (2018) määrittelee sanan *nimikko* seuraavasti: *vars. yhdyssanojen alkuosana: olio t. esine, jota jku pitää omanaan, käytössään t. suosikkinaan; joka on omistettu jklle (ja nimetty hänen mukaansa)*. Voitaneen siis ajatella, että arkikielisesti muistonimen saanut paikka on *omistettu* nimensaaajalle. Ennen kaikkea termejä *muistonimi* ja *nimikko* käytettäneen siis hieman eri konteksteissa – kielitieteellisessä diskurssissa puhutaan useammin muistonimistä ja vain harvoin nimikoista –, mutta varsinainen merkitysero on pieni. Lähinnä eroa merkityksen suhteen lieenee siinä, että *nimikko* sisältää sen saajan nimen, kun taas *muistonimi* voi sisältää myös muun viittauksen muistettavaan henkilöön tai muuhun asiaan.

Tarkasteltaessa muistonimiä osana laajempaa yhteiskunnallista kontekstia törmätään sellaisiin monitieteisiin termeihin kuin esimerkiksi *kaupunkiteksti* ja *julkinen tila*. Kaupunki voidaan nähdä Marianna Michałowskan sanoin ”kollektiivisesti kirjoitettuna kokemusten, merkitysten ja muistin kerrostekstinä” (2009: 176), mikä on osuvin ja tiivistetyin näkemäni *kaupunkitekstin* kuvaus. *Julkisen tilan* määrittely taas on yksinkertaisempaa: se on avoin, kaikkien vapaasti käytössä ja oleskeltavana oleva alue. Vain osittain julkisia tiloja ovat ostoskeskukset ja vastaavat paikat, joissa oleskelua voidaan rajoittaa. (Wikipedia: Julkinen tila; lisää luvussa 1.4.) Virallinen nimistönsuunnittelu keskittyy julkiseen tilaan.

1.3 Aiempi tutkimus ja tutkimusmetodit

Muistonimet ovat monellakin tapaa muusta paikannimistöstä poikkeava kategoria. Ensinnäkin niiden keskeisin funktio saattaa olla opastavuuden sijaan historiallinen tai muita arvoja palveleva, vaikkei tämä mitään paikannimistöstä suunniteltaessa suositeltavaa olisikaan. Toiseksi ne sisältävät usein sellaisia elementtejä, joita muuten paikannimistössä käytetään harvakseltaan, kuten vierasperäisiä propreja. Muistonimet ovat usein myös pitkiä ja koostuvat poikkeuksellisen monista osista. Osittain näistä syistä monet perinteiset paikannimistön tutkimuksen metodit eivät yksinään sovellu tähän tutkimukseen, joka toki onkin ennen kaikkea aineisto-, eikä metodilähtöinen, joten olen soveltanut erilaisia tutkimusperinteitä

aineistoani parhaiten palvelevalla tavalla. Tutkimukseni on ennen kaikkea kuvailevaa ja luokittelevaa.

Tutkimukseni pohjimmaisena perustana on tietenkin *toponymien* eli paikannimien tutkimus, jolla on Suomessa pitkät perinteet. Olen hakenut tukea etenkin nimien typologiselle tarkastelulle Eero Kiviniemen ja Kurt Zilliacuksen jo 1960- ja 1970-luvuilla laatimasta nimien syntaktis-semanttisesta luokittelumallista, jota on hyödynnetty lukemattomissa tutkimuksissa (ks. tarkemmin Ainiala ym. 2008: 71–72). Esimerkiksi nimenosien yleisyydestä taas olen saanut tietoa Anna Carpelanin ja Harry Schulmanin Helsingin nimistön rakennetta käsittelevästä selvityksestä *Helsinki kadunnimissä* vuodelta 1996. Terminologiaa olen tarkastellut usean teoksen pohjalta alkaen Kiviniemen, Zilliacuksen ja Ritva Liisa Pitkäsen teoksesta *Nimistöntutkimuksen terminologia* vuodelta 1974. Enimmäkseen tutkimuksen teoreettisten ja terminologisten perusasioiden lähteenä on kuitenkin Terhi Ainialan, Minna Saarelman ja Paula Sjöblomin vuonna 2008 julkaistu *Nimistöntutkimuksen perusteet*, joka nivoo yksiin kansiin siihenastiset tutkimuslinjat ja -menetelmät eri nimistöntutkimuksen aloilta.

On huomattava, että mainitsemani klassikkoteokset aina 1990-luvulle asti ovat käsitelleet käytännössä ainoastaan perinnäisiä paikannimiä, ei suunniteltuja kaupunkiympäristön nimiä, jotka taas ovat tämän tutkimuksen keskiössä. Paikannimien funktioissa, luonteessa ja rakenteessa on kuitenkin runsaasti samaa riippumatta siitä, minkä ikäinen ja miten muodostunut nimi on kyseessä. Kuvaavaa on, että vielä vuonna 1990 julkaistussa Eero Kiviniemen klassikkoteoksessa *Perustietoa paikannimistä* kaupunkinimistö loistaa poissaolollaan, vaikka Kiviniemi toteaaakin esimerkiksi, että ”- päätavoitteenani on ollut paikannimistön yleisimpien leksikaalisten piirteiden ja nimityyppien esittely” (1990: 26). Tutkimusaineisto on toki koostunut perinteisistä nimistönkeruulipuista, mutta ainakaan tänä päivänä yleiskuvan luominen paikannimistöstämme ilman mainintaakaan kaupunki- tai edes tiennimistä ei tunnu relevantilta. Näyttää siis siltä, että kaupunkinimistöä on 1990-luvulle asti pidetty erillisenä nimistön osana ja tutkimuskohteena. Osaksi tutkimuksen valtavirtaa kaupunkinimistö on noussut vasta tämän vuosituhannen puolella (Ainiala 2003: 207).

Tämän tutkimuksen voidaan siis katsoa asettuvan osaksi nuorehkoa kaupunkinimistön tutkimuksen perinnettä. *Nimistöntutkimuksen perusteet* mainitsee neljä keskeistä kaupunkinimistöön liittyvän tutkimuskirjallisuuden tyyppiä Suomessa: selonteot suurten kaupunkien virallisesta kadunnimistöstä, nimistönsuunnittelun ohjeet, epävirallisen nimistön ennen kaikkea sosio-onomastiset tutkimukset sekä tieteidenväliset kaupunkitilan tutkimukset (Ainiala ym. 2008: 78–79). Tämä tutkimus asettuu parhaiten ensimmäiseen ja viimeiseen edellä mainituista, mutta hyödyntää myös kahta muuta tausta-aineistoina sekä osoittaa

nimistönsuunnittelun ohjeiden toteutumista käytännössä. Kaupunkinimistön tutkimuksesta on kirjoittanut tarkemmin Terhi Ainiala artikkelissaan *Kaupunkinimistön tutkimuksen perusteet* (2003). Laajoja kadunnimiselvityksiä, joissa muistonimillä on usein oma pieni roolinsa, on tehty lukuisissa Suomen kaupungeissa (esim. Oulusta Toropainen 2005, Tampereelta Louhivaara 1999, Seinäjoelta Isokoski 2007 jne.). Lisäksi Helsingin nimistöstä on tehty vuonna 1996 selvitys, josta käy ilmi erilaisten nimityyppien, myös muistonimien, edustus 19 kaupunginosan alueella (Carpelan – Schulman). Vertaan havaintojani myös Line Sandstin väitöskirjassaan (2016) tekemiin tutkimustuloksiin ja päätelmiin Kööpenhaminan kaupunkinimistöstä. Pidän tutkimustani kaupunkinimistön tutkimuksen kentälle kuuluvana siitäkin huolimatta, että eräiden aineistoni nimien tarkoitteet eivät sijaitse kovinkaan kaupunkimaisessa ympäristössä. Suunniteltuja muistonimiä, kuten esimerkiksi ryhmänimiäkin, voidaan kuitenkin pitää ensisijaisesti kaupunkinimistön ilmiönä.

Aiempaa tieteellistä tutkimusta suomalaisista muistonimistä on hyvin vähäisesti, ja sitä edustaa lähinnä Joel Paasun vuonna 2018 valmistunut pro gradu -tutkimus *Namn att minnas – En undersökning om memorialnamn i Helsingfors* sekä Kirsi Juutin vuonna 2004 valmistunut pro gradu -tutkimus *Om personnamn i gatunamn*. Lisäksi Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston Hanna Ikonen esitteli Helsingin yliopiston Nimistöntutkimuksen päivillä syksyllä 2018 työn alla olevaa selvitystään helsinkiläisissä nimissä esiintyvistä naisista. Lyhyemmin muistonimistä ovat kirjoittaneet esimerkiksi Sirkka Paikkala artikkelissaan *Muistonimien antamisesta* (2005) ja Ulla Onkamo kolumnissaan *Muistettavaa muistonimeämisestä* (2016). Kuntien nimistönsuunnittelun toteutumista, siis myös muistonimeämiskäytäntöjä, taas on raportoitu teoksessa *Kaavanimen hätäkaste – Nimistönsuunnittelu kunnissa 1999* (Paikkala (toim.) 2000a), joka perustuu Kotimaisten kielten keskuksen ja Suomen Kuntaliiton vuonna 1999 järjestämään nimistönsuunnittelun kyselyyn. Opastavasti muistonimistä on kirjoitettu esimerkiksi teoksissa *Yhteinen nimiympäristömme – Nimistönsuunnittelun opas* (Paikkala – Pitkänen – Slotte (toim.) 1999) sekä *Kielitoimiston nimiopas* (Mikkonen – Salonen – Manni-Lindqvist 2008) ja populaarimmin helsinkiläisten muistonimien nimensaajista kertovassa teoksessa *Kenen kadulla asut?* (Manninen 2009). Muistonimeäminen nousee säännöllisin väliajoin myös toimittajien ja lehtien lukijapalstojen käsittelyyn, kuten johdannossa mainitsin; esimerkiksi vuoden 2002 keskustelua on tarkastellut Terhi Ainiala *Virittäjä*-lehteen kirjoittamassaan artikkelissa vuonna 2004.

Toisaalta asetan tutkimukseni myös monitieteiselle julkisen kaupunkitilan tutkimuskentälle, jolla kielitieteellinen tutkimus kohtaa esimerkiksi kulttuurimaantieteen, sosiologian, sukupuolentutkimuksen ja politiikan tutkimuksen havaintoja ja terminologiaa.

Seuraavassa alaluvussa 1.4 taustoitan tutkimukseni tarkemmin osaksi tätä tutkimusperinnettä ja lopuksi luvussa 5 pohdin, mitä annettavaa omalla tutkimuksellani ja samankaltaisella onomastisella tutkimuksella voi olla monitieteiselle kaupunkitutkimukselle.

Yhteenvedona siis tarkastelen aineistoa sen itsensä sanelemalla tavalla hyödyntäen sekä kvantitatiivisia että pienessä määrin myös kvalitatiivisia tutkimusmenetelmiä, joista osa on hyvinkin vakiintuneita ja osa tätä tutkimusta varten muokattuja. Suuri osa työtä on ollut myös se ikään kuin näkymättömäksi jäävä laadullinen tutkimustyö, jota olen tehnyt kootesani aineistoa: olen käynyt läpi suuren määrän sekä aineistoon valikoituneiden että satojen sen ulkopuolelle jääneiden nimien nimeämisperusteisiin liittyvää materiaalia. Kerätyn aineiston luokittelu on tapahtunut pääosin hyvinkin vakiintuneilla nimistöntutkimuksen metodeilla, mutta tutkimuksen päämäärää tukevalla yhteiskuntalähtöisellä ja kriittiselläkin tavalla.

1.4 Muistonimi vallan symbolina

Yhtenä tämän tutkimuksen teemana on nimistön, erityisesti muistonimien ja niiden suunnittelun, sekä vallan välinen suhde. Tätä suhdetta voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta, joista olen tähän lukuun valikoinut mielestäni keskeisimmät. Yhteistä näille tarkasteleuille on ainakin niin nimistön, kaupunkitekstin kuin yleisemminkin kaupunkitilan näkemisen kirjallisuudentutkimuksen termein *palimpsestisena*, ikään kuin päällekkäin rakentuneiden tekstien ja ideologioiden monikerroksisena kokonaisuutena (vrt. kaupunkitilan palimpsestisuudesta Michałowska 2009: 191–192). Muistonimet orientoituvat mielissämme ainakin kahteen eri sijaintiin: urbaaniin tilaan ja historiankirjoitukseen (Azaryahu 2009: 66). Molemmissa ”tiloissa” niillä on monia vaikuttamisen mahdollisuuksia, joita esittelen tässä alaluvussa. Luvussa 5 palaan tarkastelemaan, kuinka tässä luvussa esittämäni teoriat ja näkemykset toteutuvat aineistossani.

Kaupunkitila ja sen ulottuvuudet ovat viime vuosikymmeninä herättäneet kiihtyvää kiinnostusta monien eri tieteenalojen tutkijoissa, maantieteilijöiden lisäksi esimerkiksi kaupunkisosiologian ja kulttuurihistorian asiantuntijoissa (Ridell – Kymäläinen – Nyysönen (toim.) 2009: 10). Myös (suomalaisessa) onomastiikassa kaupunkiympäristön nimiin on alettu kiinnittää aiempaa suurempaa huomiota 2000-luvulla (Ainiala ym. 2008: 78), mutta monitieteisissä kaupunkitilan tutkimuksissa ja kokoelmissa nimistöntutkimuksen rooli on joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta (esim. Rose-Redwood – Alderman – Azaryahu (toim.) 2018) melko näkymätön. Tämänkin vuoksi haluan nivoa eräitä julkisen tilan politiikkaan ja

kaupunkitilan vallankäyttöön liittyvissä tutkimuksissa tehtyjä huomioita ja päätelmiä yhteen sekä osoittaa niiden läheisen suhteen muistonimeämiseen. Muutamat tutkijat, esimerkiksi israelilainen kulttuurimaantieteilijä Maoz Azaryahu, yhdysvaltalainen kulttuurimaantieteilijä Derek Alderman ja suomalainen politiikan tutkija Kari Palonen, ovat tarkastelleet muistonimien poliittista aspektia, ja historian tutkija Mikko-Olavi Seppälä erityisesti 1920-luvun poliittisen ilmapiirin vaikutusta Helsingin silloisessa nimistöntarkistuksessa suunniteltuihin ja toteutettuihin muistonimien vaihdoksiin sekä niistä käytyyn keskusteluun (Seppälä 2016). Esiteltyäni yleisemmin julkisen tilan politisoinnin problematiikkaa siirryinkin kohti yhä yksityiskohtaisempia muistonimien suunnittelun poliittisesti värittyjä kysymyksiä erityisesti näihin tutkijoihin nojaten.

Julkinen tila on paitsi se fyysinen ja materiaallinen paikka, jonka näemme ja koemme, myös sosiaalinen, oikeudellinen ja kehollinen tila. Monialaisessa julkisten tilojen tutkimuksessa tavataan kahtalaista tilakäsitystä: *absoluuttista* ja *relaationaalista*. Näistä ensimmäinen käsittää julkisen tilan jokseenkin pysyvänä ja muuttumattomana, kiistattomana katujen ja aukoiden ym. esityksenä esimerkiksi kartalla, jälkimmäinen taas kulttuurisesti ja yhteiskunnallisesti muotoutuvana, valtasuhteiden lävistämänä tilana. (Räsänen 2012: 3–4; Ridell ym. 2009: 12–13.) Käytännössä tutkimuskirjallisuudessa tila hahmottuu kuitenkin lukuisin näiden ääripäiden väliin asettuvien tavoin; niin ikään tässä tutkimuksessa ja muussa virallisen kaupunkinimistön tutkimuksessa käsitys julkisesta tilasta on jossakin näiden kahden välimaastossa, yhtäältä tarkkoihin sijainteihin ja karttoihin sitoutunutta ja toisaalta nimenkäyttäjien ja -antajienkin muovaamaksi ymmärrettyä. Onomastiikan näkökulmasta kunkin tutkimuksen tilakäsitys määrittyy lähinnä tutkimuskysymysten perusteella: esimerkiksi tässä tutkimuksessa, jossa tarkastellaan tietyn nimistösuunnittelullisen ilmiön toteutumista, ominaisuuksia ja merkityksiä, tilakäsitys on ennen kaikkea relationaalinen.

Teoksen *Julkisen tilan poetiikkaa ja politiikkaa – Tieteidenvälisiä otteita vallasta kaupunki-, media- ja virtuaalituloissa* johdantoluvussa todetaan, että ”- julkiseksi miellettyyn tilaan kohdistuu kokemus tilan yhteisestä omistuksesta, sen kuulumisesta kaikille eikä nimenomaisesti kellekään yksittäiselle taholle. Tämä puolestaan tuottaa ihmisille tunnun siitä, että heillä on oikeus määritellä tilassa legitiimiä toimintaa. Onkin kiinnostavaa pohtia, mihin muita oikeutetumpi näkyminen ja toiminta julkisessa tilassa perustuvat sekä millaisia intressistiriitoja ja valta-asemien eroja julkista tilaa koskevien kamppailujen taustalta löytyy” (Ridell ym. 2009: 9–10). Millaisena tästä näkökulmasta sitten näyttäytyy tilanne, jossa julkinen tila on auktoriteetin oikeuttamana kirjaimellisesti nimetty jollekin tietylle henkilölle tai muulle taholle?

Muistonimissä ei tietenkään ole kyse varsinaisesta omistuksesta, mutta koska nimi toimii tarkoitteensa symbolina, se voidaan siis nähdä myös merkinä siitä, kenelle kyseinen paikka ja tila on tarkoitettu ja millaisia arvoja se kantaa. *Turvallisen* tai *turvallisemman tilan* luominen on noussut viimeistään viime vuosina tärkeäksi teemaksi esimerkiksi järjestötoiminnassa ja tapahtumajärjestämisessä¹, ja koska kunnallinen nimistönsuunnittelu antaa julkiselle kaupunkitilalle symbolisia merkityksiä, se myös väistämättä osallistuu keskusteluun julkisen tilan kokemisesta ja jakautumisesta. *Turvallisessa tilassa* kenenkään ei tulisi kokea itseään uhatuksi, sorretuksi tai epäkunnioitetuksi. Julkisen tilan nimeäminen poliittisten – tai ylipäätään elämän eri aloilla toimineiden ja eri tavoin tunteneiden ja ajatelleiden – henkilöiden ja tahojen mukaan siis sisältää aina oletuksen siitä vaarasta, että joku tilan- ja nimenkäyttäjä kokee valitun nimen itselleen ja identiteetilleen vieraaksi tai jopa vääräksi.

Nimistönsuunnittelun poliittinen voima on siis useimmiten piilevää: se toimii hallitsevan eliitin ja tavallisen kansan välissä ujuttaen näennäisen arkipäiväisiin diskursseihin poliittisen viestin. Muistonimien myötä poliittinen päätöksenteko ulottuu sinne, minne se ei tavallisesti pääse: arjen intiimeihin kommunikaation ja toimintojen kerrostumiin. Arkipäiväisen paikannimistön osana muistonimien kantamat symboliset merkitykset tulevat osaksi semioottista todellisuutta ja jaettua kokemusta historiasta ilman, että monikaan huomaa niiden kuuluvan vallan rakenteisiin. (Azaryahu 2009: 53–56; 1996: 321.) Kari Palonen vertaa muistonimeämistä myös äänestämiseen: huomiota annetaan harkinnanvaraisesti valituille henkilöille ja muille tahoille, joiden valintaa ei ole mahdollista täysin rationaalisesti perustella. Nykyään nimien takana tapahtuva politisointi on kuitenkin hankalammin havaittavaa kuin aiemmin, koska paikoilla on nimet jo ennen kuin niitä on rakennettu. (Palonen 2018: 26–27.) Erona demokraattiseen äänestämiseen nimistönsuunnittelu on kuitenkin auktoriteettien ohjaamaa. Joka tapauksessa virallisten elinten hyväksymä nimistö toistaa kulloinkin voimassa olevaa virallista sosiopoliittista järjestystä ja näkemystä maailmasta (Azaryahu 2009: 53).

Suoranaista kaupunkitilan omimista muistonimeäminen on erilaisissa voimakkaasti poliittisesti jakautuneissa tilanteissa ja paikoissa, joissa tila täytetään näillä eliitin antamilla merkityksillä. Näkyvimmillään tämä ilmiö on (ollut) kolonialistien hallitsemilla siirtomaalueilla, mutta myös Euroopassa etenkin 1800-luvun lopulla poliittisen radikalismien herätessä alempiin sosiaaliluokkiin kohdistuva hallitsemispyrkimys ulottui myös muistonimiin. Joskus poliittinen nimenanto voi herättää ymmärrettävästi vastustusta kansassa tai sen

¹ Esim. Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan turvallisemman tilan periaatteet löytyvät osoitteesta https://wiki.hyy.fi/index.php/Yhdenvertaisuus#Turvallisemman_tilan_periaatteet.

osissa, erityisesti silloin, kun kansa kokee tulleen sorretuksi. Tällöin on mahdollista, etteivät kansalaiset suostu käyttämään nimeä, vaan haastavat poliittisen auktoriteetin valtaa jatkamalla vanhan nimen käyttämistä tai keksimällä uuden, epävirallisen nimen. Tavallisesti demokratioissa, joissa valtapoliittikkaa voi vastustaa avoimesti, muistonimet herättävät tällaisen kapinan sijaan julkisia keskusteluja. (Azaryahu 1996: 313–316 ja 2009: 59.) Moderneissa valtioissa nimistösuunnittelu ja erityisesti muistonimeäminen on omiaan synnyttämään konflikteja nimistöasiantuntijoiden, virkamiesten ja kaupallisten tahojen kesken erilaisten tarkoituksien vuoksi (Palonen 2018: 28; Paikkala 1999a: 203–204).

Koska muistonimen saajat ovat tyypillisesti jo kuolleita henkilöitä, on nimistösuunnittelijoiden poliittinen valta ennen kaikkea vaikuttamista kaupunkitekstin välittämään historiakäsitykseen ja sen ainutlaatuihin rooliin kulttuuristen rakenteiden luonnollistajana. Muistonimillä onkin yhteisiä merkityksiä ja funktioita yhtäältä historiankirjoitusten ja toisaalta muunlaisten muistamisen konventioiden, kuten muistomerkkien ja museoiden, kanssa. Ne eivät vain esittele yhtä tiettyä versiota historiasta, vaan rakentavat sen osaksi kulttuurista käsitystä yhteisestä menneisyydestä. Muistonimet ja erilaiset muistomerkit sekä antavat ympäristölle symbolisia merkityksiä että konkretisoituvat fyysiseen ympäristöön sitottuina osaksi ”luonnollista järjestystä”. (Azaryahu 1996: 312, 319–320.) Erottavana tekijänä muista mainituista muistamisen konventioista muistonimien erityisominaisuutena on juuri niiden arkipäiväisyys ja alleviivaamattomuus, koska niitä käytetään monenlaisissa konteksteissa useimmiten ilman muihin mainittuihin liittyvää opetustarkoitusta, seremoniallisuutta tai joskus paatostakin (Azaryahu 1996: 321, 324). Keskeisimpänä erona historiankirjoituksiin on muistonimien positiivisuus sekä tietynlainen subjektiivinen ohjailevuus ja valikoivuus. Voidaan myös ajatella muistonimen toimivan menneisyyden symbolina tilanteessa, jossa muuta konkreettista muistettavaa ei enää ole. Nimet voivatkin olla pitkäikäisempiä kuin esimerkiksi rakennukset ja siirtää sukupolvelta toiselle sellaista historiankirjoitusta, joka muuten saattaisi jäädä uudelleentuottamatta. (Michałowska 2009: 184–185.) Mikko-Olavi Seppälä (2016) kuvailee nimistösuunnittelun symbolisia ja ideologisia ulottuvuuksia osuvasti ”muistamisen ja unohtamisen politiikaksi” – mahdollisuudeksi ohjata harkitusti nimenkäyttäjiä muistamaan tai unohtamaan.

Kaupunkitekstin ja ennen kaikkea nimien tuottama historiankirjoitus ei kuitenkaan tarjoa historiankirjan tapaan suoraa kertomusta historiasta; muistonimet eivät muodosta keskenään kronologisia, kausaalisia, aatteellisia eivätkä useimmiten mitään muitakaan eheitä kokonaisuuksia, jossa ne toimisivat kaupunkitekstin sisällä suhteessa toisiinsa. Muistonimien tulkitseminen vaatii usein paneutumista ja sivistyneisyyttä, minkä vuoksi niitä voidaan pitää

jossain määrin elitistisinä valintoina paikannimiksi: nimenkäyttäjillä ei ole yhtäläistä mahdollisuutta hahmottaa ympäristöään nimistön kautta. (Azaryahu 1996: 327–328; Sandst 2016: 211; elitismistä myös Ukskoski 2011: 30.) Esimerkiksi Helsingin keskikaupungin vanhoissa muistonimissä on paljon sekulaareja etunimiä, joiden historiallinen ja poliittinen tulkinta vaatii tietämystä (Palonen 2018: 33). Lisäksi lähekkäin olevat muistonimet voivat toisinaan vaikuttaa toistensa tulkintaan, esimerkiksi vahvistaen kuulumista tiettyyn aihepiiriin tai jopa herättäen hilpeyttä, kun vaikkapa aatteellisesti vastakkaisten henkilöiden nimikkokadut risteävät. Paitsi nimikkopaikkojen sijaintien suhteella toisiinsa, myös tarkoitteen lajilla, koolla, sijainnilla ja ”maineella” on vaikutuksensa nimen tulkintaan. Suurin koko ja keskeisin sijainti ei välttämättä tarkoita arvokkainta mahdollista paikkaa muistonimelle, vaan myös muut tekijät on huomioitava: esimerkiksi vilkkaasti liikennöity väylä on ehkä monelle tuttu, mutta jatkuva ruuhkaisuus ja siitä uutisointi herättää nimenkäyttäjissä myös negatiivisia mielleyhtymiä. (Azaryahu 2009: 65; 1996: 325–327.) Yhtä lailla syrjäiselle ja pienelle paikalle annettu muistonimi saattaa herättää ajatuksen, ettei nimensaaaja ole riittävän ansioitunut saadakseen nimeään näkyvämmälle paikalle. On kuitenkin muistettava, että monet mitättömänkin näköiset paikat syrjäseuduilla ovat jollekin tärkeitä, kenties ovat (olleet) juuri nimensaaajalle.

Kestävien ja kaikin tavoin sopivien muistonimien suunnittelussa ei ole kuitenkaan aina onnistuttu järkevästi: muistonimille on jouduttu tekemään nimenvaihdoksia historiallisesti tarkasteltuna selvästi useammin kuin muunlaisille nimille. Lukuisat esimerkit ympäri maailmaa osoittavat, että vahvasti poliittisesti latautunut muistonimeäminen on ongelmallista ja johtaa laajoihin nimoreformeihin vallan vaihtuessa (esim. Azaryahu 2009: 57–60). Nimenvaihdokset ovat hintavia ja työläitä, minkä lisäksi ne saattavat myös aiheuttaa vähintäänkin väliaikaista henkistä epäjärjestystä sekä syventää sukupolvien välisiä kuiluja, sillä muistonimen kantama symbolinen ja ideologinen funktio katoaa uusien nimenkäyttäjien ulottumattomiin nimen vaihtuessa. Tämä taas muokkaa nimenkäyttäjien kokemusta kaupungista. Kuten myöhemmin käyn tarkemmin läpi luvussa 2.3, vallanpitäjien mukaan nimeämisellä on pitkät juuret useissa Euroopan maissa; esimerkiksi Neuvostoliitossa hallitsijoiden mukaan nimeäminen ja nimien vaihtaminen yhdessä patsaiden pystytysten ja kaatamisten kanssa hallitsijoiden vaihtuessa oli merkittävä poliittisen kulttuurin ilmenemisen muoto. Vallankumousten jälkeinen uudelleennimeäminen sekä vallanpitäjien että muiden henkilöiden, esimerkiksi erilaisten ajattelijoiden ja tiedemiesten, mukaan on ollut sekä tapa juhlia voittoa että tuoda uutta valtaa esille: esimerkiksi toisen maailmansodan jälkeen yksin Berliinissä vaihdettiin yli 400 kadun nimi. (Azaryahu 1996: 315, 317–318.) Myöhemmin tapa nimetä

paikkoja valtaa pitävien mukaan (ja vaihtaa nimiä jatkuvasti ajankohtaisempiin) on kitketty läntisistä demokratioista (Slotte 1999: 34), mutta esimerkiksi Tunisiassa sitä tehdään edelleen (Onkamo 2016).

Keskeinen kysymys onkin, tulisiko historian sortavienkin vaiheiden näkyä nimistössä vai uusien aaltojen huuhdella vanhat aatteet mennessään. Helsingissä aiheesta käytiin kii-vasta keskustelua erityisesti 1920-luvulla, jolloin itsenäistymistä edeltäneiden vaiheiden häi-vyttämistä kaupunkikuvasta pidettiin yhtäältä itsenäisen valtion kehittämisen ehtona ja toi-saalta barbaarisena historian vääristämisenä (Seppälä 2016). Kari Palonen muistuttaa, että nimenmuutoksia helpompi ja ”pehmeämpi” tapa tuoda nimistöön uutta väriä on kompen-soida vanhaa nimistöä suosimalla uudenlaisia periaatteita, esimerkiksi naisten mukaan ni-meämistä miesten sijaan. Joissakin tapauksissa tämänkaltainen kompensointi on tietenkin hyvin hankalaa, eikä se vähennä yksittäisten huomiota herättävien nimien merkitystä. Toki nimenvaihdoksilla voi olla myös muita kuin suoranaisia aatteellisia syitä. Sellaisia voivat olla esimerkiksi kuntaliitokset tai se, ettei muistettu henkilö tai muu asia näyttäydy enää yhtä merkittävänä, tutkimus on pystynyt kyseenalaistamaan nimensaaajan merkityksen tai nimi on alkanut jostakin syystä herättää uusia miellelyhtymiä (esim. Berliinin *Braunauer Straße* muutettiin, sillä Hitler oli syntynyt Braunau am Innin kaupungissa). Ääritapauksissa on voitu myös nimenvaihdoksen sijaan vaihtaa nimensaajaa, ei itse nimeä. (2018: 30–31.) Joka ta-pauksessa nimenvaihdoksia pohdittaessa palataan jälleen tietoisuuteen kaupunkitilan ja -tekstin kerroksellisuudesta: jos nimi vaihdetaan, pyritään tietoisesti häivyttämään jotakin historian yksityiskohtaa tai vaihetta.

Huomionarvoista onkin, että muistonimet kertovat lähestulkoon vain positiivisten on-nistujien historiaa: on ilmeistä, ettei esimerkiksi Hitlerillä ole nimikkopaikkoja, vaikka hän onkin ollut erityisen merkityksellinen henkilö Euroopan historiassa (Azaryahu 2009: 65). Muistonimet nostavat esiin kanonisoidun historiallisen narratiivin, joka näyttää tyypillisesti etenevän loogisesti voitosta voittoon ja johtavan suoraviivaisesti nykytilanteeseen (Aza-ryahu 1996: 319). Häviäjät, tuhoajat ja taustavaikuttajat eivät paistattele katukilvissä. Van-hastaan Euroopan pääkaupunkien nimistöissä on muistettu pappeja, kuninkaallisia ja soti-laita, mutta tällaisen perinteisen nimeämisen hiipuminen voidaan tulkita nimistönsuunnitte-luun liittyvän politisoinnin vähenemiseksi erityisesti silloin, kun niiden sijaan suunnitellaan esimerkiksi luontoaiheisia tai muita ”harmittomia” nimiä (Palonen 2018: 32).

Kari Palonen onkin moittinut artikkelissaan *Reading street names politically. A second reading* (2018) nykyistä helsinkiläistä (muisto)nimeämistä rohkeuden puutteesta ja tietyn-laisesta kangistumisesta kaikkia miellyttäviin kaavoihin. Hänen mukaansa

nimistönsuunnittelijat suosivat väritöntä kaupunkitekstiä provosoivan sijaan ja valitsevat nimet sen mukaisesti. Kaikenlaisen politisoinnin välttäminen nimistönsuunnittelussa on johtanut siihen, ettei kiistanalaisia tai edes tasavaltaa edistäneitä poliittisia merkkihenkilöitä ole juuri muistettu nimin, mikä taas Palosen mukaan erottaa Helsingin eurooppalaisista pääkaupungeista. (Mts. 36–37.) Esimerkiksi tanskalainen nimistöntutkija Line Sandst puolestaan ihmettelee poliittisen nimenannon vapautta Kööpenhaminassa, missä muistonimiä saaneiden henkilöiden joukossa on 2000-luvullakin huomattavan runsaasti poliitikoita. Sandstin mukaan nimenantoa poliittisin perustein ei säädellä mitenkään, toisin kuin esimerkiksi kaupallisesti motivoitunutta nimeämistä, joten nimeämispäätöksistä vastaavat poliitikot pääsevät itse säätelemään esimerkiksi politiikan eri suuntausten näkyvyyttä nimistössä. (2016: 262.) Hieman provosoivaa muistonimeämistä voitaisiin kuitenkin Suomessakin pitää myös hyvänä yhteiskunnallisen keskustelun herättelijänä. Niin ikään vanhoista nimistä keskustelemalla nimistöä voidaan politisoida: tehokasta huomion kiinnittämistä on esimerkiksi vaatia vanhojen aatteellisten nimien vaihtamista epäpoliittisiin vaihtoehtoihin (Palonen 2018: 32).

Lopulta nimistönsuunnittelun vallankäyttöä voidaan tarkastella yksilölähtöisesti, mikä onkin yksi tämän tutkimuksen päätarkoituksista. Toisen aallon feminismin tutuksi tuoma lause ”yksityinen on poliittista” pätee muistonimien tulkintaan mitä suurimmassa määrin: ensinnäkin nimensaaajien valintaan vaikuttavat sekä valitsijoiden että valittujen yksityiset ominaisuudet, ja toisekseen nämä valinnat ulottuvat nimenkäyttäjien arkipäivän yksityiseen kommunikaatioon ja aivan konkreettisesti koteihimme. Nimensaaajia voidaan tarkastella useilla ristikkäin ja osin päällekkäinkin olevilla eli *intersektionaalisilla* akseleilla pohtien samalla, mitä heidän valinnallaan on haluttu tuoda julki ja millaisia merkityksiä valinnat antavat tilalle, halusivat nimenantajat sitä tai eivät. Esimerkiksi Yhdysvalloissa on nimetty runsaasti paikkoja ihmisoikeusaktivisti Martin Luther Kingin mukaan osoituksena paitsi hänen henkilökohtaisista saavutuksistaan, myös etnisesti ja rodullisesti monimuotoisemmasta yhteiskunnasta (Alderman – Mitchell 2014: 123). Aineistoluvuissa käsittelen nimensaaajia kuitenkin kerrallaan enimmäkseen vain yhdellä jatkumolla, vaikka tosiasiaassa he asettuvat samanaikaisesti usealle eri akselille esimerkiksi sukupuolensa, uskontonsa, poliittisen kantansa, sosiaaliluokkansa ja etnisyytensä mukaisesti. Päätösluvussa määrittelen vielä kaikkien näiden ominaisuuksien suhteen keskiarvoisen 2000-luvun nimensaaajan.

2 Muistonimeämisen perusteet

Vaikka muistonimeämistä onkin Suomessa tutkittu melko vähän, se on vakiintunut nimeämistapa ja onomastiikan käsite sekä puhutuimpia paikannimistöön liittyviä aiheita. Tässä luvussa käyn läpi muistonimelle laatimani määritelmän, joka on aiempia määritelmiä tarkempi ja laajempi, muistonimeämisen suosituksia ja ohjeita sekä historiaa. Sitä ennen teen muutamia yleisiä huomioita liittyen etenkin muistonimien käytettävyyteen, suosioon ja määrään sekä siihen, mikä tekee muistonimistä erityisiä verrattuna muihin suunniteltuihin paikannimiin.

Edellä olen alaluvussa 1.4 esittänyt, miten muistonimeäminen kietoutuu vallankäytön konventioihin. Aatteelliset ristiriidat ovat yksi keskeinen syy sille, miksi muistonimet herättävät muita nimiä enemmän tunteita ja kannanottoja, ja niiden suunnittelua pyritäänkin kontrolloimaan ohjeistuksin jopa YK:n taholta (luku 2.2). Esimerkiksi omassa nimenkäyttäjien mielipiteitä helsinkiläisistä kadunnimistä selvittäneessä sosio-onomastisessa kandidaatintutkielmassani (2011), Ulla Koistisen laatimassa samankaltaisessa tutkimuksessa espoolaisista kadunnimistä (2008) sekä Maria Yli-Kojolan tutkielmassa Kouvolan kadunnimistä (2005) on selvinnyt, että nimenkäyttäjillä on voimakkaita mielipiteitä muistonimistä niin puolesta kuin ennen kaikkea vastaan. Helsingin nimistökyseleyn vastanneiden mainitsemista *tylsistä* nimistä peräti 29 % oli muistonimiä ja 20 % vastaajista piti muistonimiä huonoina niminä (Ukskoski 2011: 16, 28), Espoon kyselyyn vastanneista taas 14 % vastusti muistonimeämistä (Koistinen 2008: 60), ja kouvolaalaisvastaajien mielipiteet jakautuivat voimakkaasti (Yli-Kojola 2005: 183). Kaikissa mainituissa tutkimuksissa saatiin toki kerättyä myös positiivisia mielipiteitä muistonimistä.

Paitsi nimenkäyttäjille, myös nimistösuunnittelijoille ja -huoltajille muistonimeäminen on erityisen pohdinnan paikka. Vuonna 1999 Sirkka Paikkala on kirjoittanut artikkelissaan nimistösuunnittelun ja -huollon juridisesta asemasta esitellen yhdeksän keskeistä muutospainetta, jotka saattavat vaikuttaa alkavan vuosituhannen nimistösuunnitteluun. Näistä kaksi liittyy suoraan muistonimeämiseen: ensinnäkin yritysten luoma paine saada kaupallisia nimiä näkyviksi myös paikannimistössä ja toiseksi paine nimetä paikkoja elävien henkilöiden mukaan, mistä esimerkkinä mainitaan Vantaalla kirjoitusvuonna nimetty *Mika Häkkinen aukio*. (1999a: 203–204.) Myös monissa nimistösuunnittelun ohjeissa muistonimet saavat paljon huomiota; esimerkiksi Kuopion kaupungin laatimissa nimeämisperiaatteissa (Salminen 2016) noin puolet ohjeista liittyy muistonimiin.

Muistonimet näyttävät siis saavan usein muita nimiä enemmän huomiota sekä nimistön suunnittelussa, mediassa että nimenkäyttäjien keskusteluissa, mutta todellisuudessa ne ovat vain pieni osa kaavanimistöstä. Muistonimien, kuten ei muidenkaan suunniteltujen nimien, tarkoista määristä tai osuuksista maanlaajuisesti ole saatavilla tarkkoja tietoja, mutta joitakin arvioita voidaan tehdä eri aineistojen ja tutkimusten perusteella. Oman aineistoni mukaan esimerkiksi Helsingissä muistonimien osuus kaikista suunnitelluista nimistä 2000-luvulla on noin 16 %, Turussa 11 % ja Vantaalla 3 %. Joel Paasun mukaan Helsingissä muistonimien osuus kaikista nimistä on noin 10 % (2018: 19), ja aineistossa, joka kattaa 19:n eri puolilla Helsinkiä sijaitsevan ja eri aikaan rakennetun kaupunginosan kaikki vuonna 1996 käytössä olleet suomenkieliset yleisten paikkojen nimet, muistonimien osuus on 4 % koko aineistosta (Carpelan – Schulman 1996: 79). Näyttäisi siis siltä, että 2000-luvulla Helsingissä muistonimiä on suunniteltu verrattain paljon. Meri Malinen taas on pro gradu -tutkielmassaan tarkastellut Hämeenlinnan nimistöä ja laskenut, että Hämeenlinnan keskustan nimistä 19 % ja Vuorentaan kaupunginosan nimistä 7 % on muistonimiä (2012: 100–101). Suomessa muistonimien määrän voisi siis sanoa vaihtelevan alueittain ja aikakausittain muutamista prosenteista noin viidesosaan kaikista suunnitelluista nimistä. Esimerkiksi Kööpenhaminassa jo pelkästään henkilöviitteinen muistonimeäminen on huomattavasti suosittumpaa kuin Suomessa: vuosina 2001–2015 Kööpenhaminassa nimetyistä paikoista peräti 39 % on nimetty henkilön mukaan (Sandst 2016: 211). Muistonimeämisen suosio ja nimeämisen trendit ylipäättään ovat vuosikymmenten ja -satojen kuluessa vaihdelleet, mihin palaan tarkemmin tämän luvun alaluvussa 2.3.

Runsaan huomionarvon ja vallankäytöllisen potentiaalin lisäksi muistonimet erottuvat muusta nimistöstä usein ainakin kolmella muulla tavalla: funktioltaan sekä leksikaaliselta ja syntaktiselta sisällöltään. Muistonimien funktio on usein ennen kaikkea symbolinen, toisin kuin tavallisesti paikannimillä, joiden funktio on lähinnä käytännöllinen. Symbolinen funktio on kuitenkin riippuvainen käytännöllisestä, sillä ilman käytännön tarvetta nimeä ei ole (Azaryahu 2009: 55–56). Yksi tapa tarkastella nimien funktiota on kääntää katse nimenvaihdoksiin, sillä muistonimiä on etenkin historiallisesti tarkasteltuna päädytty vaihtamaan verrattain usein; vaikka nimen käytännöllinen funktio kärsii nimenvaihdon myötä, nimiä kuitenkin vaihdetaan aatteellisista syistä, eli asetetaan symbolinen funktio etusijalle (Azaryahu 2009: 65). Leksikaaliselta sisällöltään (tarkemmin luku 3.5.1) muistonimet ovat siinä mielessä poikkeavia, että monet niistä sisältävät sellaisia *propria* ilmauksia, joita muissa paikannimissä ei juuri ole: esimerkiksi etu- ja sukunimen yhdistelmiä, yritysnimiä sekä vierasperäisiä nimiä. Syntaktisesti tarkasteltuna (tarkemmin luku 3.5.3) muistonimet taas ovat

poikkeuksellisen pitkiä ja moniosaisia. Sekä leksikaalinen että syntaktinen poikkeavuus ovat aatteellisten mielipideristiriitojen lisäksi keskeisiä syitä sille, miksi osa nimenkäyttäjistä vierastaa muistonimiä, ainakin hankaliksi kokemiaan sellaisia (esim. Koistinen 2008: 61; Ukskoski 2011: 28–30).

Vielä neljäntenä seikkana on huomattava, että Suomessa luonnonpaikoille annetut muistonimet ovat harvinaisia. Mikäli luonnonpaikka halutaan merkitä kaavaan, on käytettävä paikan perinnäistä nimeä, ei tietoisesti suunniteltua (Onkamo 2016). Sen sijaan esimerkiksi Amerikassa ja siirtomaa-alueilla luonnonpaikkojen nimet löytöretkeilijöiden ja kolo-nialistien mukaan eivät ole harvinaisuuksia: esimerkiksi Yhdysvalloissa ja Kanadassa on nimetty useita luonnonpaikkoja löytöretkeilijä Henry Hudsonin mukaan (ks. USGS 1999; Edwards Caswell 2018). Tämä huomio tosin koskee Suomessa muistonimien lisäksi muitakin suunniteltuja nimiä, kuten ryhmänimiä.

2.1 Muistonimen määritelmä

Tutkimuskirjallisuuden perusteella on vaikea arvioida, milloin termi *muistonimi* (englan-niksi *commemorative name*, ruotsiksi *memorial namn*, tanskaksi *memorialnavn* jne.) on va-kiintunut käyttöön. Helsingin kadunnimistön tarkistuksen yhteydessä vuonna 1946 ni-meämisperusteita on ylipäättään luokiteltu hyvin eri tapaan kuin nykyään: tämän päivän *muistonimiksi* katsottavat nimet ovat voineet tuolloin kuulua joko *omavaraisiin nimiin* (en-tisiin asukkaisiin viittaavat nimet), *historiallisiin nimiin* (”yleisiin” merkkihenkilöihin, kuten valtiomiehiin ja taiteilijoihin, viittaavat nimet) tai *huomionosoituksiin* (eläviin tai hiljattain kuolleisiin henkilöihin, jotka eivät ole saaneet vielä ”historian lopullista arvostelua”, viittaa-vat nimet) (Pesonen 1981: 71–73). *Nimistöntutkimuksen terminologia* vuodelta 1974 tuntee jo kyllä *kaavanimistön*, *kadunnimen* ja *nimirypään*, mutta ei *muistonimeä* eikä esimerkiksi toista kaupunkinimistölle keskeistä termiä *ryhmänimi*. Kuitenkin termiä *nimikkokatu* käyte-tään jo ainakin vuonna 1970 ilmestyneessä teoksessa *Helsingin kadunnimet* (1981, esim. 42, 57), ja ensimmäisen kerran vuonna 1979 julkaistu *Helsingin kadunnimet 2* tuntee myös ter-min *muistonimi* (mts. 28). 1990-luvun tutkimuskirjallisuudessa *muistonimi* vaikuttaa jo va-kiintuneelta termiltä, joten sen vakiintuminen ajoittunee 1970- ja 80-luvuille.

Nykyaikaisissa lähteissä muistonimi määritellään aina sanasta sanaan jokseenkin sa-moin: muistonimi on tietoisesti henkilön, tapahtuman tai muun seikan muistoksi annettu nimi (esim. Ainiala ym. 2008: 133; Kielitoimiston nimiopas: 155; Paikkala 2005). Jo tutki-mukseni alkuvaiheessa tuli kuitenkin varsin selväksi, ettei tämä määritelmä ollut aineistoni

rajaukselle lainkaan riittävä, eikä juurikaan tarkempia määritelmiä ole aiemmassa kirjallisuudessa tehty. Niinpä olen aineistoa rajatakseni määritellyt muistonimen käsitteen itse mahdollisimman tarkasti. Lyhyesti sanottuna oman määritelmäni mukaan **muistonimi on tietyn henkilön, suvun, yrityksen, paikan, tapahtuman, eläimen, tuotteen tai muun vastaavan muistoksi tai kunniaksi tietoisesti suunniteltu paikannimi, jossa muistettavaan voidaan viitata joko tämän nimellä tai muulla tavalla. Samalla muistonimellä voi olla myös useita yksilöityjä nimensaaajia.**

Seuraavaksi esittelen lyhyen määritelmäni tueksi tarkemman määrittelyn, jonka mukaisesti olen poiminut tutkimusaineistoani. Esimerkkeinä olen käyttänyt aineistoni nimiä niiltä osin, kun sopivia on löytynyt. Esimerkit ovat Turussa 2000-luvulla annettuja muistonimiä, ellei toisin mainita, ja lisää esimerkkejä löytyy aineistoa käsittelevistä luvuista 3 ja 4.

Muistonimi sisältää jonkin seuraavista:

- Henkilönnimen ja/tai henkilön nimikemääritteen eli tittelin, arvon, ammatin tmv. viitaten tiettyyn henkilöön, joka voi olla joko elävä tai kuollut, todellinen tai fiktiivinen (esim. *Tietäjienpolku*)
 - o Samalla nimellä voidaan viitata myös useaan eri henkilöön (pariskunta, sisarukset tms.) (*Dahlströminpolku*)
 - o Henkilöstä voidaan käyttää joko etu-, suku- tai lempinimeä (*Brahensilta*, *Tom of Finlandin aukio*), nimikemääritettä (*Vantaan Ratsumestarinpolku*) tai näiden yhdistelmää (*Kauppias Hammarin katu*, *Rafael Paasion aukio*)
- Tietyn yrityksen yritysnimen tai yleensä sen yksilöivän osan* (*Valvillankuja*) ja/tai nimikemääritteen eli yrityksen toimialaa kuvaavan nimityksen (*Ruiskutehtaankuja*)
- Tietyn yhdistyksen, seuran, joukkueen tai muun vastaavan yksilöintiin käytetyn erisnimen tai sen yksilöivän osan* (*Oulun Heitonkangas*) tai nimikemääritteen eli sen toimintaa kuvaavan nimityksen
- Sellaisen paikannimen, jonka tarkoite ei ole muistonimen tarkoitteen läheisyydessä eikä muistonimi liity paikkojen maantieteelliseen yhteyteen, vaan nimeämisperusteena on esim. kaupunkien välinen ystävyys (*Gdanskinpolku*)
- Tietyn tapahtuman, kulkuvälineen, laitteen, tuotteen, teoksen, eläimen, taivaankappaleen tai muun vastaavan asian yksilöimiseen käytetyn erisnimen (*Helsingin Finkensilta*, *Vantaan Lokinpuisto*) tai sen yksilöivän osan* (*Uplantilaistenpuisto*) ja/tai

nimikemääritteen eli muistettavaa asiaa kuvaavan nimityksen (Kuopion *Annikki-ve-turin tie*)

*Kun muistonimessä esiintyy vain osa muistetun asian nimestä, tulee kyseisen osan olla nimen määriteosa tai muuten selvästi yksilöivä osa (esim. vantaalaisessa nimessä *Sanomakulma* nimenosa *Sanoma* viittaa yritysnimeen *SanomaWSOY Oyj* (nyk. *Sanoma Oyj*) sekä ennen kaikkea nimen tarkoitteen läheisyydessä sijaitsevaan painotalo *Sanomalaan*).

Sen sijaan muistonimiä **eivät** ole

- Talonnimiä sisältävät nimet (mikäli ei ole tiedossa, että nimellä viitataan tietoisesti esimerkiksi talossa asuneeseen tiettyyn henkilöön, jolloin talon- ja henkilön nimi voi olla samannäköinen)
- Läheisten maantieteellisten kohteiden eli paikkojen nimiä sisältävät nimet, ryhmänimistöksi kootut paikannimiaihteiset nimet tai tarkoitteen määränpäässä tai suunnassa olevien paikkojen nimiä sisältävät nimet
- Henkilönnimiä sisältävät nimet silloin, kun niiden nimeämisperusteen tiedetään liittyvän muuhun kuin tiettyyn henkilöön, esimerkiksi etunimiaihteiseen ryhmänimistöön
- Yrityksen toimialaa kuvaavan yleissanan sisältävät nimet silloin, kun yhdellä nimellä voidaan viitata useisiin eri yrityksiin samalla alueella
- Tietyn yrityksen valmistamiin tuotteisiin tai esimerkiksi työntekijöihin viittaavat nimet silloin, kun nimessä ei ole tietyn tuotteen, työntekijän tms. yksilöivää nimenosaa

Näiden ehtojen lisäksi muistonimen perustana on aina se, että nimenantaja on tietoisesti tarkoittanut nimen viittaavan muistettavaan asiaan. Näin ollen nimi voi olla muistonimi vain, kun se on sellaiseksi tarkoitettu. Sen sijaan nimi voi menettää asemansa muistonimenä, mikäli alkuperäinen nimeämisperuste hämärtyy täysin eikä voida enää löytää tietoa siitä, onko nimi annettu satunnaisesti vai jonkun tai jonkin muistoksi.

Vaikka muistonimen määritelmä olisikin tiedossa, sellaisen tunnistaminen muiden nimien seasta on toisinaan hankalaa. Henkilönnimen sisältävää paikannimeä on usein helpompi epäillä muistonimeksi kuin muita nimiä, vaikka toki myös henkilönnimiä sisältävät nimet ovat paljon muutakin kuin muistonimiä, esimerkiksi ryhmänimiä. Mikäli nimeämisperusteista on tarjolla jonkinlaista tietoa, on henkilöviitteisen muistonimen tunnistaminen

määritelmään tukeutuen yleensä melko yksiselitteistä. Sen sijaan muihin asioihin kuin henkilöihin viittaavat muistonimet, etenkin sellaiset, joissa muistettavan asian nimi ei sellaiseen esiinny, piiloutuvat helposti muun nimistön sekaan. Miten siis löytää näitä nimiä esimerkiksi ryhmänimien joukosta?

Esimerkiksi voidaan ottaa Hellaksen makeistehtaan muistosta ammentava nimistö Turun Kärämäessä: Alueelle suunniteltuja nimiä ovat esimerkiksi *Hellaksenpolku*, *Lakritsi-piippu*, *Konvehtiaukio* sekä *Ruususuklaankuja*. Muistonimiksi olen koko joukosta katsonut kaikki nimenosan *Hellas* sisältävät nimet sekä *Ruususuklaankujan*, sillä *Hellas* viittaa yksiselitteisesti makeistehtaan nimeen ja *Ruususuklaa* tehtaan valmistamaan tuotteeseen. *Lakritsi-piippu* ja *Konvehtiaukio* sen sijaan eivät ole ensisijaisesti muistonimiä vaan aihepiirinimiä, koska *lakritsi-piippu* ja *konvehti* ovat appellatiiveja. Hieman ongelmallista on, että *Ruususuklaankujalle* on annettu ruotsinkielinen käännösvastine *Rosenchokladsgården*, sillä tuotteella on ilmeisesti ollut käytössä vain nimi *Ruususuklaa* (ks. kuva 1) jolloin nimi olisi tullut säilyttää samanasuisena myös käännösvastineessa. Koko makeisaiheinen nimistö on ikään kuin muistomerkki tehtaalte, mutta ainoastaan nämä erisnimen sisältävät nimet täyttävät muistonimen vaatimukset.

Kuva 1. Ruususuklaa-tuotteen kääre.

Lähde http://www.elka.fi/aikakone/index.php/2015/05/08/hellas-ja-leaf/11347_000047/.

Vaikka esimerkiksi makeisten ja muiden tuotteiden osalta olen katsonut, että ollakseen muistonimi nimen täytyy sisältää tuotenimi, on myös paljon tapauksia, joissa appellatiivia-kin käytettäessä viittaus yhteen ja tiettyyn muistettavaan on kyllin selvä, jotta nimeä voidaan pitää muistonimenä. Jos alueella on toiminut vain yksi saman alan merkittävä yritys, yhdistys tai vaikka urheiluseura, voidaan nähdäkseni tämän toimintaa kuvaavalla appellatiivisella nimikemääritteelläkin viitata tarpeeksi selkeästi juuri kyseiseen yritykseen – samaan tapaan, kuin pelkkää nimikemääritettä voidaan käyttää myös henkilöön viittaavassa nimessä. Esimerkkejä tällaisista nimistä ovat Wahlroosin ruiskutehtaan muistonimi *Ruiskutehtaankuja* Turussa sekä Keskon tilojen ohi kulkeva *Tukkukaupankuja*-niminen tie Vantaalla. Silloin, kun tämänkaltaisen nimen katsotaan viittavan laajempaan toimintaan ja esimerkiksi useisiin

saman alueen yrityksiin, kyseessä ei ole muistonimi (esim. huonekaluliikkeiden ympäröimä *Sisustajantori*-niminen toriaukio Oulussa).

Ongelmalliseksi rajanvedon aihepiirinimen ja muun kuin henkilöviitteisen muistonimen välillä tekee myös se, että paikannimissä harvemmin käytetään aivan koko yrityksen tai vastaavan nimeä, vaan jo nimistön funktionaalinen tehtäväkin patistaa pitämään nimet riittävän ytimekkäinä (ks. nimen pituudesta luku 3.5.3). Esimerkiksi *Heitonkangas* Oulun Haukiputaalla viittaa *Haukiputaan heitto* -nimiseen urheiluseuraan, joten pidän sitä muistonimenä. Nimeä tukee alueen runsas urheiluaiheinen aihepiirinimistö *Molskiteineen* ja *Niskalenkkeineen* (ks. myös Repo 2015). Joskus saatetaan eksyä muistettavan nimestä kauaskin ilman, että alkuperäinen nimeämisperuste hämärtyy liiaksi: Hämeenlinnassa on suunniteltu äännemukaillun määriteosan sisältävä *Sanikatu* surullisenkuuluisan Sunny Car Center -autokeskushankkeen muistoksi. Käyn systemaattisemmin läpi erilaisia muistonimen määriteosan mahdollisuuksia luvussa 3.5.1.

Muistonimeä määriteltäessä on myös syytä pohtia, voitaisiinko muitakin kuin virallisia nimiä pitää muistoniminä, vaikka yleensä muistonimeämistä pidetään vain suunnitellun nimistön ilmiönä. Epävirallisessa nimistössä tavataan muistonimen kaltaisia nimiä, joiden käyttäjät itse määrittävät, kenen tai minkä muistona he nimeä pitävät. Näillä nimillä on paljon yhtäläisyyksiä viralliseen nimistöön kuuluvien muistonimien kanssa, minkä vuoksi niitä voitaneen pitää jonkinlaisina spontaanisti syntyneinä epävirallisen nimistön vastineina virallisesta nimistöstä tutulle muistonimeämiselle. Esimerkkeinä mainittakoon haminalaiset epäviralliset nimet *Centankulma* ja *Messinkulma*, joita paikalliset informantit ovat Maritta Uotilan vuonna 2017 valmistuneen pro gradu -tutkielman aineistossa maininneet käyttävänsä, vaikka niiden nimensaaaja kauppakeskus Centrumia ja ravintola Messia ei ole enää olemassa ollutkaan (2005: 104). Myös omassa Espoon slanginimistöä käsitelleessä tutkimuksessani ilmeni, että jotkut nimenkäyttäjät pitävät epävirallista alueennimeä *Petas* siellä sijainneen kuuluisan Petas-baarin jonkinlaisena muistonimenä, vaikka nimen taustalla tosiasiasa onkin vanha tilannimi (Ukskoski 2016: 31). Epävirallisten nimien luokittelussa nämä nimet kuuluvat primaareihin nimiin, joiden nimeämisperusteena on paikan sijainti tai jokin siellä oleva tai esiintyvä (ks. Ainiala ym. 2008: 141). On kuitenkin syytä olettaa, että mainitsemiani nimiä on käytetty jo nimensaajayritysten ollessa vielä toiminnassa, joten on aiheellista pohtia, ovatko ne olleet muistonimen kaltaisia nimiä jo syntyhetkenään. Mielestäni kyllä: en näe ratkaisevaa eroa nimeämisperusteissa näiden nimien ja virallisten yritysviitteisten muistonimien välillä. Vielä helpommin muistonimen kaltaiseksi voitaisiin tunnistaa sellainen epävirallinen nimi, joka sisältää viittauksen johonkin henkilöön. Myöskään se, onko

nimensaajana toimiva yritys ollut toiminnassa tai henkilö elossa nimenantohetkellä, ei tee tai ole tekemättä nimestä muistonimen kaltaista, koska virallisissakin muistonimissä kunnioitetaan suosituksista (luku 2.2) huolimatta myös toimivia yrityksiä (luku 4.3) ja eläviä henkilöitä (luku 4.1.2).

En kuitenkaan varauksetta kutsuisi näitä epävirallisia nimiä muistonimiksi ennen kaikkea siksi, että niiden nimeämisperusteet ovat useimmiten enemmän tai vähemmän hämärtyneitä. Alkuperäisten nimeämisperusteiden tarkistaminen on harvoin mahdollista, ja nimenkäyttäjillä saattaa olla useita erilaisia kansanetymologisia selityksiä nimelle. Mikäli nimeämisperuste on kuitenkin tiedossa ja nimellä on tietoinen muistamisfunktio, en näe estettä sille, miksei tällaista nimeämistä voitaisi tarkastella viralliselle muistonimeämiselle rinnakkaisena epävirallisena nimeämistapana, joskin se tulisi terminologisesti erottaa jollakin tavalla virallisista muistonimistä. Myös osa viralliseen käyttöön päätyneistä muistonimistä on alun perin epävirallisia nimiä: esimerkiksi aineistooni kuuluva helsinkiläinen nimi *Elsankallio* on ollut ennen virallistamistaan epävirallisessa käytössä.

Joka tapauksessa on käynyt hyvin selväksi, ettei muistonimen määrittely ole aivan yksinkertaista, vaan rajauksia on tehtävä. Laatimani määritelmä ei ole tyhjentävä, vaan jättää edelleen tulkinnanvaraa joihinkin tapauksiin. En pidä tätä ongelmallisena, vaan eräänlaisena rikkautena ja mahdollisuutena luovuuteen nimistösuunnittelussa. Laatimani määritelmä on myös paljon aiempia yksityiskohtaisempi, mikä on myös syynä sille, ettei koko aineistoani ole koottu samaan määritelmään nojaten: eri kaupunkien viranomaiset ovat kukin käsittäneet *muistonimen* omalla tavallaan ja kirjanneet suunniteltujen nimien nimeämisperusteita käsitystensä mukaisesti. Esimerkiksi tiedossani on, ettei Helsingissä ole laskettu fiktiivisten henkilöiden mukaan nimettyjä paikkoja muistonimiksi, mutta koska itse pidän niitä sellaisina, olen koostamiini aineistoihin ottanut mukaan kaikki oman määritelmäni täyttävät nimet, myös fiktiivisiin henkilöihin viittaavat. Tekemääni määritelmää voidaankin pitää melko laajana, kun taas kaikkein suppeimmin muistoniminä voitaisiin pitää vaikkapa vain henkilönimen sisältäviä muistamistarkoituksessa annettuja nimiä.

2.2 Suosituksia ja ohjeita kuntien muistonimeämiseen

Suomen kunnissa noudatetut ohjeet muistonimeämisestä perustuvat pohjimmiltaan YK:n paikannimikonferensseissa vuosina 1965 ja 2002 annettuihin suosituksiin, joiden pohjalta Helsingin nimistösuunnittelussa laadittiin oma, tarkempi ohjenuora muistonimeämisen tueksi vuonna 2004 (Paikkala 2005). Kotimaisten kielten keskus nojaa sekä verkko-

printtijulkaisuissaan tähän Helsingin kaupungin ohjeistukseen ja suosittaa myös muita kuntia noudattamaan sitä (esim. Kielitoimiston nimiopas: 155–156). Tutkimukseni kohdekuntien edustajien mukaan ainakin Kuopiossa, Lahdessa ja Turussa tukeudutaankin muistonimien osalta joko Kotimaisten kielten keskuksen tai Helsingin kaupungin ohjeistukseen (luku 3.2). Tässä alaluvussa esittelen tämän ajankohtaisen ohjeistuksen ja muistonimiin liittyviä oikeinkirjoitusohjeita sekä lopuksi vielä aiempia suosituksia.

YK suosittaa pidättäytymään muistonimien antamisesta eläville henkilöille, mutta jättää valtakunnallisten paikannimiviranomaisten tehtäväksi suositella, kuinka pitkään kussakin maassa olisi syytä odottaa henkilön kuoleman jälkeen ennen muistonimen antamista (UNCSGN 2002). Suomessa suositus on ollut vuodesta 2004 alkaen viisi vuotta. Toisinaan presidenttien mukaan nimeämistä pidetään sopivana myös tätä aiemmin (esim. Ainiala 2007; Helsingin kaupungin nimistötoimikunta 2013). Useista muista maista poiketen Suomessa ei ole paikannimilakia (esim. Paikkala 2014), joten asiantuntijoiden ja viranomaisten suosituksia ei voida pitää ehdottomina.

Uusimmat ja ajankohtaisimmat muistonimeämisen suositukset ovat eri lähteissä jokseenkin yhdenmukaiset, vaikka sanamuodot ja painotukset poikkeavat hieman toisistaan. Ohessa kokonaisuudessaan Kotimaisten kielten keskuksen ylläpitämän Kielitoimiston ohje pankin koko ohje muistonimeämisestä (Kielitoimiston ohje pankki: *Nimistönsuunnittelu: muistonimet*):

YK:n paikannimikonferenssit ovat suositaneet, että paikkojen nimeämistä elossa olevien henkilöiden mukaan tulisi välttää. YK:n suositusten pohjalta on esimerkiksi Helsingin kaupungissa laadittu seuraavat ohjeet muistonimien käytöstä.

1. Katu, aukio, puisto tai muu kohde voidaan nimetä henkilön mukaan tai muistoksi, mikäli
 - henkilö ja hänen toimintansa on yleisesti tunnustettu muistamisen arvoiseksi ja
 - henkilö liittyy merkittävällä ja positiivisella tavalla nimettävään paikkaan tai edustaa sen historiallista kerrostuneisuutta tai
 - henkilö on syntynyt tai asunut merkittävän osan elämästään tai tehnyt merkittävän elämäntyön kyseisellä paikkakunnalla tai
 - henkilö on kansallisesti tai kansainvälisesti merkittävän elämäntyön tehnyt suomalainen.

Henkilön tulee nauttia kunnioitusta ja arvostusta myös oman alansa, poliittisen viiteryhmänsä ja aikakautensa ulkopuolella.

2. Katua, aukiota, puistoa tai muuta kohdetta ei voi nimetä elossa olevan henkilön mukaan. Henkilön nimeä voidaan harkita käytettäväksi kaavanimessä vasta viiden vuoden kuluttua henkilön kuolemasta.
3. Katua, aukiota, puistoa tai muuta kohdetta ei voi nimetä toimivan liikelaitoksen, yrityksen tai julkisoikeudellisen yhteisön mukaan. Yrityksen tai yhteisön nimeä voidaan kuitenkin harkita käytettäväksi kaavanimessä, mikäli se on samannimisenä toiminut usean sukupolven ajan samalla paikalla ja sillä on suuri paikallinen merkitys.
4. Yksinomaan henkilöiden muistoksi annettuja nimiä ei koota ryhmänimistöksi.
5. Henkilöitä voi muistaa muutenkin kuin nimikkokadulla tai muulla paikalla; muita keinoja ovat esimerkiksi muistomerkit, -kilvet ja -laatat.

On hyvän tavan mukaista kysyä henkilön omaisilta tai muulta suvulta, sopiiko muistonimen antaminen heille.

Kuva 2. Kielitoimiston ohje pankki – Nimistönsuunnittelu: muistonimet – Koko ohje

Tämä tutkimus vastaa myös kysymykseen siitä, missä määrin kuvassa 2 esitellyjä suosituksia on noudatettu 2000-luvun nimenannossa. Käsittelen keskeisimpiä kohtia

yksityiskohtaisemmin niihin liittyvissä luvuissa, mutta kokoaan tulokset lopuksi yhteen päätösluvussa.

Kun päätös henkilön tai muun nimensajaan sopivuudesta on tehty ja paikka nimelle tiedossa – missä järjestyksessä tämä sitten tapahtuukin –, on aika pohtia nimen muotoa ja oikeinkirjoitusta. Siihen, tulisiko muistonimessä käyttää henkilön etu-, suku- vai koko nimeä vai jotakin muuta kielenainesta, ei juurikaan nykyaikaisissa ohjeistuksissa tai muissakaan lähteissä oteta kantaa. *Nimistöntutkimuksen perusteet* tosin mainitsee, että ”nykyisin tavoitteena on ilmaista nimessä henkilön koko nimi, sekä etu- että sukunimi - ” (Ainiala ym. 2008: 134), mutta toisaalta Helsingin kaupungin nimistönsuunnittelija Johanna Lehtonen on kirjoittanut (2018), että harkinta tehdään Helsingissä tapauskohtaisesti, eikä erityisiä suosituksia ole annettu myöskään Kotimaisten kielten keskuksen suunnalta. Tähän liittyviä havaintoja sekä jakaumaa näiden sanasemanttisiksi viittaustavoiksi kutsumieni nimielementtien mukaan tarkastelen tämän tutkimusaineiston osalta luvussa 3.5.1.

Valitulla viittaustavalla – siis esimerkiksi etu-, suku- tai koko nimen sisällyttämisellä muistonimeen – on kuitenkin merkitystä nimen oikeinkirjoituksen kannalta. Vielä 1900-luvun alussa muistonimien kirjoitusasu on ollut horjuva: on voitu kirjoittaa esimerkiksi *Runeberg-katu* tai *Runebergkatu*, mutta jo itsenäisen Suomen ensi vuosikymmeninä suunnilleen nykyisen kaltainen käytäntö vakiintui ja esimerkiksi *Runeberginkatu* nykyasussaan vahvistettiin vuonna 1928 (Närhi 1987; Helsingin kadunnimet 1981: *Runeberginkatu*). Tyyppillisesti nimen perus- ja määriteosa siis kirjoitetaan yhteen – oli määriteosa sitten nominatiivissa tai useimpien muistonimien tapaan genetiivissä –, mutta erikseen esimerkiksi silloin, kun määriteosana on erisnimen muodostama sanaliitto (esim. *Aleksis Kiven katu*) tai yhdysmerkin sisältävä nimi (esim. *Ukko-Pekan katu*) tai perusosana on yhdyssana (esim. *Kalevan puistotie*) tai määriteosana on erisnimi genetiivissä ja perusosana suomalaisissa paikannimissä harvinainen tai tuntematon maantieteellinen termi (esim. *Mariaanien hauta*) (Kielitoimiston ohjepankki: *Paikannimet: erilleen kirjoitettavat*; esimerkkinimet lähteestä). Nimenosien yhteen kirjoittamisen käytännöt ovat vuosikymmenten saatossa muuttuneet: vielä 1970-luvulla suositeltiin esimerkiksi perusosan *aukio*, *puisto* tai *tori* sisältävien nimien kirjoittamista erikseen (Pesonen 1981: 79). Vaikka muistonimille ei ole tarpeen laatia omia erillisiä oikeinkirjoitusohjeita, on syytä huomata, ettei niiden oikeinkirjoitus ole asiaan vihkitymmättömälle välttämättä itsestään selvää, kuten seuraavan sivun kuvasta 3 nähdään. Tämän aineiston nimien oikeinkirjoitukseen ja morfologiaan paneudun tarkemmin luvussa 3.5.3.

Kuva 3. Pysäköintiopaste Lauri Korpisen kadulla Vantaan Tikkurilassa 3.3.2019. Kuva itse otettu.

Lopuksi on vielä tärkeää huomata, että ajankohtainen muistonimiohjeistus on laadittu vuonna 2004, mutta aineistoni kattaa myös muutaman vuoden tästä taaksepäin. Edellisen kerran ohjeita muistonimeämisen tueksi on annettu vuonna 1999 julkaistussa teoksessa *Yhteinen nimiympäristömme: nimistön suunnittelun opas* (Paikkala ym. (toim.) 1999) ja erityisesti siihen kuuluvassa Eeva Maria Närhen kirjoittamassa artikkelissa *Muistonimet* (1999: 96–99). Närhen kirjaamat periaatteet muistonimen antamiselle ovat jokseenkin samat kuin kuvassa 2 esitetystä ajankohtaisesta ohjeesta, mutta kenties isoimpana erona niistä puuttuu maininta Suomessa henkilön kuoleman jälkeen soveliaaksi katsotusta odotusajasta ennen nimenantoa. Toisekseen ohje ei sisällä kieltoa muistonimien kokoamisesta ryhmänimistöksi, vaikkakin se neuvoo käyttämään henkilönnimiä kaavanimissa ”harkitusti ja säästeliäästi”. Närhi ei myöskään mainitse mahdollisiksi muistonimen saajiksi muita asioita tai tahoja kuin henkilöt ja liikeyritykset, mutta toisaalta hän kirjoittaa ulkomaistenkin henkilöiden harvinaisissa poikkeustapauksissa olevan sopivia muistonimen saajia, mikä huomio taas tuoreesta ohjeistuksesta puuttuu. (Närhi 1999: 96–99.) Sirkka Paikkalan samana vuonna Kielikelloon kirjoittamassa Euroopan rakennusperintöpäiviä käsittelevässä artikkelissa mainitaan muistonimien osalta, että ”joissakin maissa” edellytetään viiden vuoden odotusaikaa henkilön kuolemasta ennen muistonimen antamista. Niin ikään Paikkala (1999b) kirjoittaa, ettei ulkomaalaisen henkilön mukaan tulisi antaa muistonimeä kuin ”äärimmäisissä poikkeustapauksissa”, jollaiseksi sekä Paikkala että Närhi (1999: 98) mainitsevat YK:n entisen pääsihteerin Dag Hammarskjöldin mukaan nimetyn Helsingin *Hammar skjöldintien*.

2.3 Muistonimeämisen historiaa ja nimenvaihdoksia

Muistonimeäminen on perinteikäs nimeämisen tapa kaupunkiympäristössä – jo muinaiset roomalaiset ennen ajanlaskun alkua nimesivät katujaan esimerkiksi niiden rakennuttajien tai

keisariensa mukaan (M. Oja 1999: 15; Harling-Kranck 2006: 216). Muistonimen antamisen tarkoitus on alusta alkaen ollut useimmiten poliittinen, mihin palaan myöhemmin tarkemmin, ja kuten jo luvussa 1.4 on käynyt ilmi, on ilmiötä edelleen tarkasteltava kantaaottavana ja ideologisesti latautuneena. Tässä alaluvussa esittelen muistonimeämisen historiaa, siihen liittyviä poliittisia latauksia sekä pääosin niiden vuoksi tehtyjä nimenvaihdoksia meillä ja muualla. Historian osalta suuntaan katseen laajoihin eurooppalaisiin virtauksiin sekä Suomen osalta etenkin Helsinkiin. Aina kun mahdollista, mainitsen esimerkkejä myös muista Suomen kaupungeista, mutta koska Helsingissä sekä annettuja nimiä että niistä tehtyä tutkimusta on niin paljon enemmän kuin muualla, on kokonaiskuvan luominen yksinkertaisempaa Helsinki-keskeisesti.

Hallitsijoiden mukaan nimeämisen malli on tiettävästi lähtöisin keskiajan Englannista, missä 1100-luvulla Yorkissa on ollut käytössä *Cuningesstrete* (suom. *Kuninkaankatu*) ja 1200-luvulla Lontoossa *Kingesgate* (niin ikään *Kuninkaankatu*). Sieltä malli on levinnyt vähitellen Manner-Eurooppaan ja 1600–1700-luvulla Suomeen asti: sekä Helsingissä, Turussa että Hämeenlinnassa on tuolta ajalta merkintöjä *Kuninkaankadusta* (*Kungsgatan* tai *Konungsgathan*), Turussa ja Hämeenlinnassa myös *Kuningattarenkadusta* (*Drottninggatan*). (Pitkänen 2003; Malinen 2012: 17; Harling-Kranck 2006: 223.) Gunilla Harling-Kranckin mukaan *Kuninkaankadusta* tuli 1600-luvun lopulla niin suosittu nimeämisilmiö, että lähes kaikkiin eurooppalaisiin pääkaupunkeihin nimettiin oma sellainen (2006: 216). Myös erilaisten kristillisten pyhimysten mukaan nimeäminen on varhaisimpia yhteiseurooppalaisen kulttuurin ilmentymiä nimistössä (Slotte 1999: 33), mutta luterilaisena maana Suomessa ei heitä juurikaan muistettu lukuun ottamatta joitakin 1800-luvun ortodoksisia pyhimysnimiä (Palonen 2018: 35). Ennen uskonpuhdistusta katolisia pyhimysnimiä oli toki annettu paikoille jonkin verran Suomessakin (A. Oja 1981: 8–9), mutta nämä nimet eivät pääosin jääneet elämään. Kolmas keskiaikainen ja sen jälkeisen ajan muistonimityyppisen nimeämisen malli oli nimenanto tietyn kadun varrella, usein sen alkupäässä, asuvan henkilön mukaan. Tällainen nimeäminen oli hyvin spontaania ja nimet elivät korkeintaan niin pitkään kuin nimensaaajansakin, sitten ne väistyivät uusien asukkaiden nimien tieltä. Luonnollisesti näistä nimistä ei ole juuri jäänyt jälkiä kartoille tai edes historiankirjoihin. (Harling-Kranck 2006: 219.)

Sysäyksen muistonimien suosion kasvussa koko Euroopassa ja Amerikassakin sai aikaan Ranskan vallankumouksen (1789–1799) jälkeisen Pariisin esimerkki: kun kuningas ja katolinen kirkko oli syösty vallasta, myös kadunnimistö riisuttiin kristillisistä sankareista ja kuningasperheen jäsenistä. Vanhojen nimien tilalle uudenlaisen vapauden ajan nimistöön

nousi tyystin erilaisia tähtiä Napoleonista Descartesiin, vaikka näillä henkilöillä ei olisi ollutkaan mitään tekemistä nimettyjen paikkojen kanssa. (Harling-Kranck 2006: 217; Aza-ryahy 2009: 56.) Uudenlaisen muistonimeämisen malli omaksuttiin nopeasti eri puolilla Eurooppaa, mutta kuvasto painottui edelleen vahvasti hallitsijoihin. Napoleon oli ranskalaisten sankari, ja muualla nimiä annettiin omille vallanpitäjille ja heidän perheenjäsenilleen. Näin myös Suomessa, vaikka meillä ilmiö jäi useisiin muihin maihin verrattuna marginaaliseksi (Slotte 1999: 34).

Ilmiön marginaalisuudesta huolimatta myös monien suomalaisten kaupunkien ensimmäisten virallisten nimien joukossa on useita hallitsijaperheiden jäsenten ja muiden vallanpitäjien nimikkoja, esimerkiksi Helsingissä 1820–1830-luvulla virallistetut *Elisabeths Gatan* (nyk. *Liisankatu* – *Elisabetsgatan*) ja *Michaels Gatan* (nyk. *Mikonkatu* – *Mikaelsgatan*) (Aminoff – Pesonen 1981: 42) sekä Lappeenrannassa vuonna 1892 virallistetut *Aleksanterinkatu* (nyk. *Valtakatu*) ja *Nikolainkatu* (nyk. *Liisankatu*) (Lehikoinen 1999: 63) keisari-listen perheenjäsenten mukaan ja Hämeenlinnassa vuoden 1832 asemakaavassa *Menschikovsgatan* sekä *Arseniigatan* venäläisten kenraalikuvernöörien Aleksandr Danilovitš Menšikovin ja Arseni Zakrevskin mukaan (Malinen 2012: 20).

Suomessa on toki ollut muistonimiä käytössä tätä aiemminkin, mutta 1800-luvun muotinitimet poikkeavat niin useimmista aiemmista kuin myöhemmistäkin muistonimistä vähintään kahdella tapaa: ne eivät Ranskan mallin mukaisesti yleensä liity tarkoitteeseensa juuri mitenkään, vaan esimerkiksi keisariperheen nimiä on käytetty lähinnä ryhmänimiaiheena, ja toisekseen niitä on annettu runsaasti myös eläville henkilöille (ks. Slotte 1999: 33–34; Palonen 2018: 35). Sama koskenee myös varhaisia *Kuningas*- ja *Kuningatar*-nimiä: tietoja siitä, onko niillä viitattu tiettyihin kruunupäihin vai kuninkaallisuuteen ylipäätään, ei ole saatavilla. On siis aiheellista pohtia, ovatko nämä nimet varsinaisesti muistonimiä lainkaan – keisariperheen mukaan annettuja nimiä onkin kutsuttu myös *keisarillisiksi* (Aminoff – Pesonen 1981: 43) ja *tsaristisiksi* (Slotte 1999: 34) nimiksi. Lisäksi on esitetty, että monet varhaiset nimet ovat siirtyneet ns. analogioina suoraan kaupungista toiseen; ne ovat ikään kuin urbaanin ympäristön merkkejä, jotka on kopioitu jokseenkin sellaisenaan ensin esimerkiksi Hampurista Tukholmaan ja sieltä Helsinkiin (Harling-Kranck 2006: 214–215). Koska Suomessa ei ollut omaa aatelistoa eikä keisariperheestäkään riittänyt loputtomasti ammennettavaa, edellytti eurooppalaisen trendin seuraaminen nimensaajien etsimistä muualta: esimerkiksi Helsingissä kaupungin virkamiehistä (mm. *Rikhardinkatu* senaatin oikeusosaston jäsenen Albrecht Fredrik Richard de la Chapellen mukaan ja *Simonkatu* kaupungininsinööri Simon

Grönlundin mukaan) (Palonen 2018: 35–36; Helsingin kaupungin karttapalvelu: *Simonkatu* ja *Rikhardinkatu*).

Vähitellen 1800-luvun edetessä ja 1900-luvulle tultaessa myös muunlaiset merkkihenkilöt erityisesti nationalistisessa hengessä saivat omia nimikkopaikkojaan pitkin Eurooppaa. Kansallistunne oli vahva, ja Euroopan kaupungeissa haluttiin muistaa nimin sekä kansallissankareita että erilaisia kansallisia mytologioita, niin myös Suomessa (Azaryahy 1996: 314 ja 2009: 57; Palonen 2018: 36). Esimerkiksi Helsingissä sellaiset 1800-luvun merkkimiehet kuin Matthias Alexander Castrén, Johan Ludvig Runeberg ja Zachris Topelius saivat omat nimikkokatunsa. Myös muutamat varhaisemmat vaikuttajat kuten Mikael Agricola ja Martti Luther, nationalistisen ajan taiteilijat kuten Albert Edelfelt ja Fredrik Pacius sekä vaikuttajanaista Minna Canth, Kajsa Wahlund ja Aurora Karamzin ehtivät saada Helsinkiin omat nimikkopaikkansa jo ennen itsenäistymistä. (Carpelan – Schulman 1996: 53–54; Palonen 2018: 35.) Turussa otettiin ilmeisesti mallia Helsingistä, ja myös siellä omat nimikkopaikkansa saivat esimerkiksi Klaus Fleming, Henrik Gabriel Porthan ja Runeberg jo 1890-luvulla (Pitkänen 2003; Turun kaupungin nimihakemisto: *Runeberg*). Hämeenlinnassa jo vuoden 1832 asemakaavassa oli nimikkokadut kaupungin kehitykseen keskeisesti vaikuttaneiden Saaristen suvun (*Sarigatan*) sekä Birger Jaarlin (*Birger Jarls gatan*) mukaan venäläisten hallitsijoiden nimikkojen rinnalla (Malinen 2012: 20).

Huomionarvoista on, että Venäjän vallan ikeessäkin suomalaisten oli mahdollista nimetä katujaan omien sankareidensa ja jopa Ruotsin vallan ajan kuninkaallisten mukaan, mitä voidaan pitää poikkeuksellisena (Palonen 2018: 36). 1800-luvun loppupuolelle osuu myös kadunnimien suomenkielisten varianttien virallistaminen, jota ennen Suomen kaupunkien katukuvassa olivat näkyneet ennen kaikkea ruotsinkieliset nimet, autonomian aikana toisinaan myös venäjänkieliset. Vuonna 1903 annettiin koko maata koskeva asetus, jonka mukaan kaikissa nimikilvissä tuli näkyä venäjän-, suomen- ja ruotsinkielinen nimi tässä järjestyksessä. (Harling-Kranck 2006: 207–208, 234.) Niin ikään 1800- ja 1900-lukujen taitteessa viittaustapa muistonimissä muuttui: enää ei suosittu etunimiä, vaan tilalle tulivat sukunimet (Palonen 2018: 36–37).

Itsenäistymisen jälkeen kansallisromantiikka puhkesi lopulta täyteen kukkaansa: venäläisyyden viitteitä riisuttiin pois Suomen kaupunkien kaduilta ja kartoilta, ja tilalle tuotiin esimerkiksi Helsingissä Kalevalaa ja Vänrikki Stoolin tarinoita. Vanha nimistö nähtiin menneen ajan representaationa ja esteenä itsevarman ja itsenäisen Suomen kehittymiselle, joten pääkaupungissa käynnistettiin laaja nimistöuudistus (Seppälä 2016). Näin esimerkiksi Helsingin *Nikolainkadusta* tuli *Snellmaninkatu*, *Andreaxsenkadusta* *Lönnrotinkatu* ja

Keisarillisesta Aleksanterin yliopistosta Helsingin yliopisto (Carpelan – Schulman 1996: 54–55), mutta samoihin aikoihin myös Lappeenrannan *Nikolainkadusta Liisankatu* (Lehikoinen 1999: 63) ja niin edelleen. Kuitenkin vain pienehkö osa venäläisiin viittaavista nimistä vaihdettiin: Helsingissä on muistona tästä ajasta mm. *Aleksanterinkatu* ja *Unioninkatu* (Harling-Kranck 2006: 235). *Aleksanterinkatuja* on muutenkin Suomessa vielä kahdeksan, mutta *Nikolainkatuja* ei enää lainkaan (Karttapaiikka: *Aleksanterinkatu* ja *Nikolainkatu*). Helsingin Aleksanterinkadun nimen säilymiseen vaikuttivat ennen kaikkea taloudelliset intressit: suosituksen kaupunkakadun varrella toimivien lukuisten yritysten omistajat vetosivat mahdollisesta nimenvaihdoksesta heille aiheutuviin kustannuksiin. Kiihkeimmät fennomaanit halusivat venäläisyyden merkkien häivyttämisen lisäksi heikentää ruotsin kielen asemaa ja edistää suomenkielisen kulttuurin hegemoniaa, minkä tuloksena Helsingin ensimmäinen harkitusti suunniteltu suomenkielinen nimistö virallistettiin vuonna 1928. Maailmansotien välisen ajan ideologiset ja kielipoliittiset kamppailut johtivat laajoihin nimoreformeihin myös useissa muissa eurooppalaisissa kaupungeissa. (Seppälä 2016.)

Sotien jälkeisinä vuosikymmeninä maaltamuutto kiihtyi, kaupunkkeihin rakennettiin tiiviitä lähiöitä ja myös uusien nimien tarve oli suuri. Kansallisten suurmiesten (ja paikoin -naistenkin) nimet olivat löytäneet tiensä kadunnimistöön monissa kaupungeissa jo aiemmin, joten tehokkaasta rakentamisesta huolimatta muistonimeämisen kulta-aikaa nämä vuosikymmenet eivät olleet, vaan nimiaiheita etsittiin etenkin luonnosta. Toisaalta ryhmänimeäminen oli tuolloin suosittua, ja jos muistonimiä päätettiin suunnitella, niitä suunniteltiin reilusti laajoiksi kokonaisuuksiksi: tästä on esimerkkinä pääosin 1950-luvulla suunniteltu Helsingin Haagan teatteriaiheinen nimistö, joka vilisee kotimaisen näyttämötaiteen merkkihenkilöitä. (Carpelan – Schulman 1996: 56.) Esimerkiksi Helsingissä muistonimiä on suunniteltu 1950-luvulta alkaen joka vuosikymmenellä moninkertaisia määriä 1900-luvun alkuvuosikymmeniin verrattuna; kaikkein eniten niitä on annettu 1970- ja 2000-luvuilla (Paasu 2018: 44). Sotien jälkeisinä vuosikymmeninä myös into muistaa suomalaisissa nimissä ystävyyshaupunkkeja lisääntyi (Närhi 1987).

Kaikkienensa viimeistään 1900-luvun loppupuolella muistonimeämisestä tuli vähitellen maailmanlaajuinen trendi (Närhi 1999: 96), joka suosi vallanpitäjien ohella useita muitakin henkilöryhmiä, vaikka poliittiseen historiaan liittyvillä henkilöillä näyttäisi olevan korostunut osuus useiden kaupunkien nimistöissä globaalistikin (Carpelan – Schulman 1996: 60). Suomessa aiemmin ajankohtaisemmiksi vaihdettuja (venäläisten) hallitsijoiden muistonimiä haluttiin toisinaan myös takaisin käyttöön (Lehikoinen 1999: 63), mutta pääasiallisesti 1900-luvun loppupuolen muistonimiä näyttäisi leimaavan monialaisuus ja poliittisen

nimenannon hiipuminen. Kun useat kaupungit olivat jo nimenneet omat *Mannerheimintiensä* ja *Runeberginkatunsa*, eikä ajankohtaisten poliittisten vaikuttajien tai hallitsijoiden mukaan nimeäminen ollut enää lainkaan trendikästä, piti muistonimiaiheita hakea etäämmältä. Näin kartalle pääsi vähitellen myös jo melkein unholaan jääneitä paikallisvaikuttajia ja vähemmän tunnettuja omien alojensa uranuurtajia, mutta myös hieman tuoreempia ja kansanomaisempia sankareita Reino Helismaasta (Helsingin *Reino Helismaan tie*) Juha Kankkuseen (Laukaan *Juha Kankkusen tie*). Viimeksi mainittujen kaltaiset tapaukset herättivät viimeistään tarpeen keskustella ja sopia perusteellisemmin yhteisistä muistonimeämisen tavoista ja suosituksista, joista kerroin edellisessä alaluvussa. Kari Palosen mukaan 1900-luvun lopulla suomalainen muistonimeäminen näyttää sekularisoituneen lähes täysin: poliittisten ja uskonnollisten vaikuttajien ja hallitsijoiden sijaan muistonimiä saavat pääasiallisesti näyttelijät, laulajat, paikallisvaikuttajat ja muut epäpoliittiset henkilöt (2017: 13). Tämän tutkielman luvussa 5.1.3 selviää, miten Palosen arvio pätee 2000-luvun aineistoon.

2000-luvulla useissa kaupungeissa, esimerkiksi Helsingissä ja Amsterdamissa (Ikonen 2018) sekä Wienissä (Onkamo 2016) ja Uppsalassa (Magnusson 2013: 4), on alettu kiinnittää huomiota naisten osuuteen muistonimen saajissa. Naisten osuuden tietoinen kasvattaminen nimensaajien joukossa on kuitenkin ongelmallista, kuten minkä tahansa sukupuolikiintiön noudattaminen. Line Sandst on tutkinut väitöskirjassaan kööpenhaminalaista nimistöä mm. Carlsbergin alueella, missä naisia on haluttu tietoisesti valita muistonimien saajiksi. Sandstin mukaan tähän liittyy monta ongelmaa: Ensinnäkin naiset saattavat saada muistonimiä heitä enemmän ansioituneiden miesten kustannuksella, nykyiset pyrkimykset kun eivät pysty muuttamaan sitä tosiasiaa, että Carlsbergin alueelle keskeisen olutpanimon historian merkkihenkilöt ovat olleet miehiä. Toisekseen yhtenä nimeämisperusteena käytetty naistaiteilija-aihe kytkeytyy vain hyvin hatarasti alueen historiaan ja jää irralliseksi muuten panimoaiheisessa nimistössä. Näin ollen nimenkäyttäjä saattaa harhautua luulemaan, että Carlsbergin alueelle nimikkopaikan saanut nainen liittyy panimon historiaan, kun taas josakin toisessa ympäristössä nimi kunnioittaisi nimenomaan hänen taiteellisia ansioitaan. Ennen kaikkea Sandst on huolissaan siitä, että nimeämisperusteet ovat historiallisuuden sijaan poliittisia. (2016: 214–217.) Samankaltaista nimistösuunnittelua löytyy Tanskaa lähempääkin, esimerkiksi Helsingin Kuninkaantammen alueelta, missä on niin ikään valittu nimiaiheeksi naistaiteilijat (Mäkikyrö 2017). Nähdäkseni ongelmat voivat olla kuitenkin samankaltaisia kaikkialla: yhden ryhmän suosimista toisen kustannuksella tulisi välttää, eikä nimiä tulisi pakottaa paikkoihin, joihin ne eivät sovi.

Tulevaisuuden kysymyksiä taas ovat myös muistonimeämisessä globalisoituminen ja monikulttuurisuus: miten eri etnisyyksiä, kieliä, uskontoja ja entistä tiiviimpiä yhteyksiä eri puolille maailmaa voidaan tai tulisi ottaa huomioon (muisto)nimeämisessä (Ikonen 2018; Carpelan – Schulman 1996: 61)? Ulla Onkamo (2016) on raportoinut vuoden 2016 YK:n paikannimiasiantuntijoiden kokouksen pohjalta tulevaisuuden kysymyksiksi myös entistä tarkemmat yhteiset ohjeet esimerkiksi siitä, millainen yhteys nimensaaajalla tulisi olla nimettävään tarkoitteeseen, millainen viittaustapa olisi paras ja miten tulisi suhtautua tilanteisiin, joissa nimensaaajasta paljastuu nimenannon jälkeen negatiivisia asioita.

3 Aineiston esittely

Aineistoni koostuu 398 nimestä, jotka on otettu käyttöön kahdeksassa kohdekunnassa (Espoo, Helsinki, Hämeenlinna, Kuopio, Lahti, Oulu, Turku ja Vantaa) vuosina 2000–2018. Jokaisesta nimestä olen selvittänyt mahdollisuuksien mukaan seuraavat asiat: nimi suomeksi ja mahdollisesti ruotsiksi, tarkoitteen laji, suunnittelu- ja vahvistusajankohdat sekä muistettun henkilön tai muun asian nimi, lyhyt kuvaus, suhde nimettyyn paikkaan sekä elin- tai toimintavuodet. Koska tutkimukseni on ennen kaikkea aineistolähtöinen, on tärkeää perehtyä huolella siihen, miten ja millä perustein tämä aineisto on muodostunut. Tässä luvussa kerron aineistonkeruuprosessista sekä lopullisesta aineistosta eri näkökulmista tarkasteltuna.

Muistonimen määrittelemisen itsessään on problemaattista, mistä kerroin tarkemmin luvussa 2.1. Myös aineiston ajalliseen ja maantieteelliseen rajaamiseen liittyi haasteita, joista kerron tarkemmin alaluvussa 3.1. Tämän jälkeen selostan alaluvussa 3.2 kunkin valitun kohdekunnan osalta aineistonkeruuprosessin vaiheet ja samalla esittelen kuntien nimistönsuunnittelun käytäntöjä erityisesti muistonimeämisestä. Luvuissa 3.3–3.5 siirryn tarkastelemaan keräämääni aineistoa. Luokittelen sitä muistonimien nimensaaajien, tarkoitteiden paikanlaajien sekä semanttisten ja morfologisten yksityiskohtien mukaisesti. Nämä luvut antavat siis kokonaiskuvan siitä, miltä 2000-luvun muistonimeäminen näyttää ikään kuin ulkoisista lähtökohdista tarkasteltuna. Tutkimuskysymysteni kannalta keskeisintä on tarkastella nimensaaajia (luku 4), mutta niiden tarkasteleminen erillään nimien rakenteesta, muodosta ja tarkoitteista jäisi varsin pintapuoliseksi.

Lisäksi on syytä mainita, että eräänlaisena tausta-aineistona ja vertailukohtana varsinaiselle tutkimusaineistolle olen käyttänyt muutamilta kohdekuntien yhteyshenkilöiltä saamiini kattavampia nimilistoja, jotka kattavat esimerkiksi kaikki kunnassa 2000-luvulla

suunnitellut nimet. Näiden perusteella olen arvioinut mm. muistonimien osuutta kaikista suunnitelluista nimistä.

Tässä vaiheessa on myös tehtävä selväksi se valitettava tosiasia, että hyvin todennäköisesti aineistoni ulkopuolelle on jäänyt joukko nimiä, jotka sopisivat tutkimukseni rajauksiin ja muistonimen määritelmään, mutta joiden vahvistaminen muistonimiksi on ollut käytännössä mahdotonta. Tämä johtuu siitä, että useista kaupungeista saamani aineistot ovat olleet eri tavoin puutteellisia, eikä tarkempia tietoja ole ollut saatavilla. Olen saattanut poimia esimerkiksi kunnan kaikki 2000-luvun aikana suunnitellut nimet käsittäviltä listoilta useita muistonimen *näköisiä* nimiä, mutta koska kuntien nimistötoimikuntien kokousten pöytäkirjat, kaavaselostukset, yhteyshenkilöni tai muut lähteet eivät ole kertoneet näiden nimien nimeämisperusteita, ne ovat jääneet aineistoni ulkopuolelle. Useimmiten tällaiset tuloksetonta lisäselvittelyä vaatineet nimet ovat alkaneet genetiivimuotoisella etunimellä (esim. *Einontie* ja *Leonraitti* Kuopiossa). Oman määritelmäni täyttäviä muistonimiä on siis saattanut jäädä aineistoni ulkopuolelle paitsi siksi, että kaikissa kunnissa niitä ei ole ajateltu muistoniminä lainkaan, myös siksi, ettei niiden nimeämisperiaatteita ole kirjattu ylös.

Uskon kuitenkin, että aineistoni nimet antavat riittävän kattavan kuvan muistonimistä valitsemisani kaupungeissa tällä vuosituhannella, vaikka joitakin nimiä olisikin jäänyt tutkimukseni ulkopuolelle. Toki on mahdollista, että tämän pulman vuoksi tutkimukseni on suosinut erikoisempia – vaikkapa yritysnimen tai nimi- ja nimikemääritelmäyhdistelmän sisältäviä – nimiä tavanomaisempien nimien kustannuksella, sillä erikoisemmat nimet on ollut helpompi tunnistaa varmasti muistonimiksi.

3.1 Aineistonkeruu ja -rajaus

Kun tutkimukseni varsinainen aihe – nykyajan muistonimeäminen – oli selvillä, se kaipasi vielä useita rajauksia ennen lopullisen aineiston koostamista. Tässä alaluvussa esittelen aineistonkeruun vaiheita ja aineiston ajalliseen sekä maantieteelliseen rajaamiseen liittyviä kysymyksiä ja perustelen tekemiäni valintoja.

Ajallisesti tarkoitukseni oli rajata aineisto käsittämään nykyajan muistonimiä. Aineiston rajaamisessa 2000-luvulle oli perusteena löytää aloitusajankohdaksi mahdollisimman selkeä rajakohta, jonka jälkeistä aikaa voisi pitää edes jollain tavalla yhtenäisenä, ja toisaalta varmistaa, että aineistoa olisi riittävästi. Olisi toki ajattelematonta sanoa kuluneen 18 vuoden olleen aatteellisesti järin yhtenäistä aikaa, mutta eräänä tutkimushypoteesinani

arvelin juuri muistonimien pystyvän heijastelemaan joitakin 2000-luvun Suomen yhteisiä arvoja.

Tavoitteeksi muodostui siis löytää sellaiset viralliset muistonimet, jotka on otettu käyttöön 2000-luvun aikana, joita todistettavasti käytettiin aineistoa kerätessäni alkuvuonna 2018 ja jotka on suunniteltu ainakin hyvin lähellä 2000-lukua, sikäli kun näin tarkkoja tietoja on ollut saatavilla. Nimien käyttöönoton ajankohta on hankalahko kysymys, mutta olen useimmissa tapauksissa päätenyt kysymään Googlelta: mikäli Google tuntee nimen muissa yhteyksissä kuin vain kaavasunnitelmissa, nimi on nähdäkseni jo käytössä. Jos taas nimen hyväksymis- tai vahvistuspäivämäärä on ollut 2000-luvun alussa, olen tulkinut sen tulleen käyttöön noina vuosina. Eri kuntien rekistereihin ja listoihin nimiä päivätään erilaisin perustein, mutta olen ottanut nimiä mukaan aineistooni ajallisuuden suhteen ennemminkin sallivasti kuin kriittisesti. Aineiston ajallinen raja onkin sinänsä keinotekoinen ja hieman liikkuvakin, mutta pyrkii kuitenkin kuvaamaan kaikkein tuoreinta nimistönsuunnittelua riittäväällä volyymilla, jotta jonkinlaisia yleistyksiä ja päätelmiä olisi mahdollista tehdä. Lisäksi huomautettakoon, että useimmat aivan vastikään suunnitellut ja vahvistetutkin nimet eivät ole mukana aineistossani, sillä niiden osalta ei voida olla vielä varmoja, tulevatko ne todella käyttöön.

Niin ikään aineiston ulkopuolelle on tarkoituksella jäänyt muutamia sellaisia yksittäisiä nimiä, joihin on jouduttu vain tekemään pieniä muutoksia kuntaliitosten myötä. Näissä tapauksissa on yleensä vaihdettu nimen perusosaa, jotta nimi erottuisi aiemmin naapurikunnassa sijainneesta kaimastaan. Varsinainen päätös muistonimen ehdottamisesta ja hyväksymisestä on kuitenkin tehty jo alkuperäistä nimeä annettaessa ennen 2000-lukua, joten näiden nimien lukeminen mukaan aineistoon ei olisi palvellut tutkimuksen tarkoitusta.

Aineiston maantieteellinen rajaaminen on puolestaan ollut ennen kaikkea käytännön sanelemaa: otin käyttööni sen aineiston, joka oli kohtuullisesti saatavilla ja kerättävissä. Alkuperäisenä tarkoituksenani oli kerätä aineistoa sekä niistä kaupungeista, joissa on koulutettu nimistönsuunnittelija (Espoo ja Helsinki), että muista suurista tai suurehkoista kaupungeista. Halusin koota melko suuren määrän nimiä, jotta aineistoa voisi tutkia perustellusti myös kvantitatiivisesti. Pienissä kunnissa muistonimiä annettaneen sen verran vähän, että niiden tutkiminen näinkin lyhyellä aikavälillä olisi pikemminkin anekdoottimaista. Esimerkiksi Vaasassa on yhteyshenkilöni mukaan keskusteltu 2000-luvun aikana vain aivan yksittäisistä muistonimistä, joista mahdollisesti yksi on otettu käyttöön. Näin ollen aineiston maantieteellinen rajaaminen isoimpiin kaupunkeihin tuntui relevantilta.

Lähetinkin aineistotiedustelun sähköpostitse Suomen 20 suurimman kaupungin kaa-voittajille, ja sain vähintään jonkinlaisen vastauksen 12 kaupungista. Kaksi näistä oli vain viestin välittämistä asiasta mahdollisesti paremmin tietäville henkilöille, jotka eivät kuitenkaan koskaan asiaan palanneet. Kahden kaupungin yhteyshenkilöiltä sain jonkinlaista aineistoa, joka ei kuitenkaan ollut riittävää tutkimuksen kannalta. Näin ollen jäljelle jääneet kahdeksan kaupunkia valikoituivat mukaan tutkimukseeni. Mikäli en olisi pitänyt näistä kahdeksasta kaupungista saamiani aineistoja riittävinä, olisin toki voinut lähestyä vastamatta jättäneitä uudestaan tai kääntyä hieman pienempien kuntien puoleen, mutta pidin näin muodostunutta aineistoa juuri sopivana: nimien määrä on riittävä, mukana on eri tavoin nimitys- ja suunnittelun toteuttavia kuntia ja maantieteellisesti aineisto kattaa Suomen Helsingistä Ouluun ja Turusta Kuopioon.

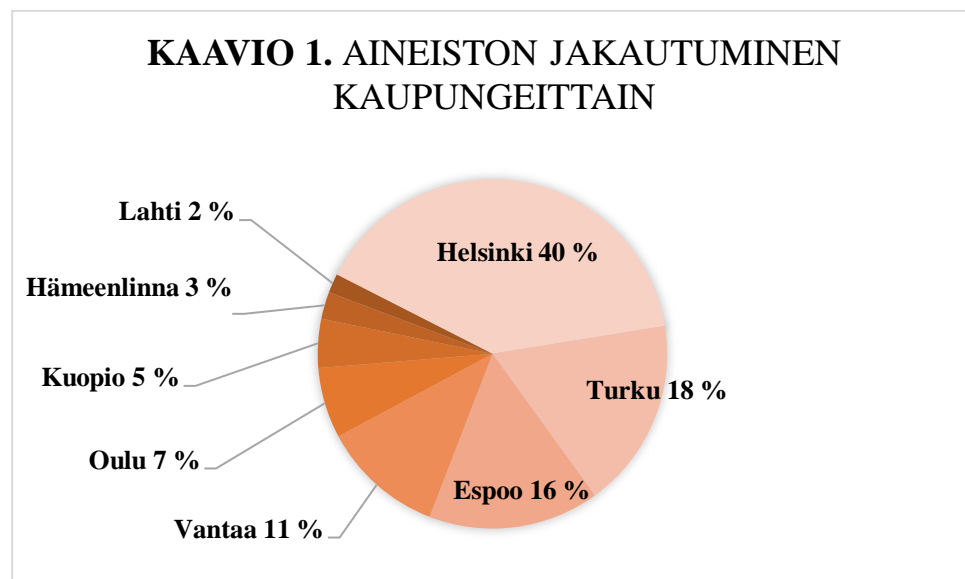
Kaikkiaan sain mahdollisia aineistoja Suomen suurimpien kaupunkien kaupunkisuunnittelijoilta ja muilta virkamiehiltä tiedustellessani käsityksen siitä, kuinka eri tavoin nimitystä suunnitellaan eri kunnissa. Puolelta kaupungeista en saanut minkäänlaista käyttökel-poista aineistoa todennäköisesti siksi, ettei sellaista ole kirjattuna mihinkään, mutta toisaalta useista kaupungeista sain myös erittäin yksityiskohtaisia ja asiantuntevia selvityksiä ja lis- tauksia kunnassa suunnitelluista nimistä. Muutamien kuntien osalta nimiä on kyllä listattu, mutta niiden perusteluja ei käytännössä lainkaan, jolloin muistonimien erottelu on käytän- nössä hyvin hankalaa. Näiden osalta olen käynyt läpi erilaisia kokouspöytäkirjoja, kaava- selostuksia sekä nimiluetteloita ja koostanut muistonimiluettelot itse saatavilla olevien tie- tojen valossa. Siksi moni muistonimi onkin varmasti jäänyt myös aineistoni ulkopuolelle, sillä en ole pystynyt varmistamaan nimeämisperustetta, eikä jokaisen yksittäisen nimen an- taja olisi tämän tutkimuksen puitteissa ollut relevanttia metsästä.

Tarkoituksellisesti aineistoni ulkopuolelle jäivät myös erilaisten julkisten rakennusten, kuten koulujen ja asemien, nimet, vaikka myös sellaisiksi valitaan toisinaan muistonimiä (ks. esim. Suviranta 2016). En myöskään ole tarkastellut aineistoni nimien ruotsinkielisiä variantteja systemaattisesti.

3.2 Aineiston kuvaus kaupungeittain

Tässä alaluvussa esittelen aakkosjärjestyksessä kaupunki kerrallaan niistä keräämäni aineis- ton pääpiirteet: aineiston määrän ja keruutavan sekä erilaiset nimien rekisteröinnistä ja muista seikoista johtuvat haasteet kaupungeittain. Aineiston sisältöön sinänsä perehdyn myöhemmissä luvuissa, ja luvussa 5.1.2 esittelen kunkin kaupungin muistonimeämisen

erityispiirteitä tutkimustulosteni valossa. Seuraava kaavio 1 havainnollistaa kustakin kohdekaupungista kerättyjen nimien määrää suhteessa koko aineistoon:

Espoosta sain aineistooni 63 nimeä (16 % koko aineistosta) lisätietoineen jokseenkin valmiina Espoon kaupungin nimistöntutkija Sami Suvirannalta. Nimet oli poimittu Espoon kaupungin omasta rekisteristä, minkä jälkeen niihin oli lisätty nimistöntutkijan omia huomioita. Olen täydentänyt aineistoa etenkin Espoon kaupungin nimistönsuunnittelun omien verkkosivujen (Espoon kaupunki: Nimistö) artikkeleista löytyvien tietojen avulla. Muistonimien antamisesta todetaan verkkosivuilla seuraavaa: ”-- nimikko voidaan antaa henkilölle vasta tämän kuoleman jälkeen, ja henkilöllä on oltava selkeä kytkös paikkaan. Nykyään sopivana aikavälinä henkilön kuoleman ja muistonimen saamisen välillä pidetään noin viittä vuotta, mutta yhtä hyvin sopivia henkilöitä voidaan löytää historiankirjoista vuosisatojen takaa. Henkilöllä tulee olla aidosti keskeinen merkitys nimettävälle paikalle tai sen lähipaikalle, eikä pelkkä paikalla asuminen tai sen omistaminen useinkaan riitä.” Espoossa nimistönsuunnittelusta vastaavat nimistönsuunnittelija ja nimistöntutkija.

Helsingissä muistonimiä on annettu tarkasteluajanjaksona kaikkein eniten, 159 kappaletta (40 % koko aineistosta). Sain tarvitsemiä tiedot lähes täysin valmiina Helsingin kaupungin omasta rekisteristä suunnittelija Hanna Ikoselta. Ikosen lisäksi olen saanut lisätietoja muistonimeämisestä Helsingin nimistönsuunnittelija Johanna Lehtoselta. Helsingin kaupungin nimistönsuunnittelun verkkosivuilla (Helsingin kaupunki: Nimistönsuunnittelu) kerrotaan muistonimien antamisesta seuraavasti: ”- - muistonimien antamisessa noudatetaan pääsääntöisesti seuraavia periaatteita: henkilö ja hänen toimintansa on yleisesti tunnustettu

muistamisen arvoiseksi; henkilö liittyy merkittävällä ja positiivisella tavalla nimettävään paikkaan; henkilö on syntynyt tai asunut merkittävän osan elämästään tai tehnyt merkittävän elämäntyön Helsingissä; henkilön kuolemasta on kulunut viisi vuotta; yritys tai yhteisö on lopettanut toimintansa; ja yritys tai yhteisö on toiminut usean sukupolven ajan samalla paikalla ja sillä on suuri paikallinen merkitys.” Näihin Helsingin kaupungin ohjeistuksiin viitataan myös Kotimaisten kielten keskuksen muistonimeämistä koskevassa suosituksissa (luku 2.2). Helsingissä nimistösuunnittelusta vastaa kaupunginhallituksen valitsema nimistötoimikunta esittelijänään nimistösuunnittelija.

Hämeenlinnasta sain kokoon 10 nimeä (3 % koko aineistosta) käsittävän aineiston, jonka olen poiminut Hämeenlinnan kaupungin verkkosivuilla saatavilla olevista vahvistettujen yleis- ja asemakaavojen kaavaselostuksista (Hämeenlinnan kaupunki: Kaavoitus). Lisäksi olen saanut paikkatietosuunnittelija Kari Jokelalta 272 nimeä käsittävän listan kaikista Hämeenlinnassa 2000-luvulla vahvistetuista paikannimistä sekä tiedon siitä, ettei kunnassa kirjata nimeämisperusteita rekisteriin. Näin ollen aineistoni on varmasti harmillisen puutteellinen. Hämeenlinnassa ei myöskään ole nimistösuunnittelusta vastaavaa henkilöä tai toimielintä, vaan nimet suunnitellaan kaavan laatimisen yhteydessä.

Kuopion aineisto koostuu 18 nimestä (5 % koko aineistosta), jotka olen poiminut mitausteknikko Lea Eskeliseltä saamistani nimistötoimikunnan kokousmuistioista sekä kaikki Kuopion kaupungin rekisteriin kirjatut nimet kattavasta taulukosta. Rekisteriin on kirjattu nimeämisperusteita vaihtelevasti, mutta monen muistonimen kohdalla kirjaus on tehty. Tästä huolimatta myös Kuopiossa on hyvin todennäköisesti annettu ajanjaksona enemmänkin muistonimiä, mutta perusteluita ei ole tallennettu. Asemakaavoihin sisältyvistä nimistä vastaa Kuopiossa nimistötoimikunta ja haja-asutusalueiden nimistä kiinteistöinsinööri. Kuopion kaupunki on myös kirjannut ylös nimeämisperiaatteitaan, joissa muistonimien osalta siteerataan YK:n ja Kotimaisten kielten keskuksen ohjeita (ks. luku 2.2; Salminen 2016).

Lahdesta sain nimistötoimikunnan sihteeri Carita Uroselta lähes valmiin aineiston, joka on seitsemällä nimellä aineistoista pienin (2 % koko aineistosta). Aineisto pohjautuu Lahden kaupungin rekisteriin ja Urosen tekemiin selvityksiin sekä omiin selvittelyihini, joiden perusteella jouduin vielä pudottamaan nimiä pois listalta, koska ne eivät näyttäneet olevan (vielä) käytössä. Lahdessa nimiä suunnittelee kaupunginhallituksen nimittämä nimistötoimikunta. Myös Lahden kaupungin kirjaamissa nimeämisperiaatteissa viitataan muistonimien osalta YK:n sekä Kotimaisten kielten keskuksen lausumiin ja lisäksi Helsingin nimistötoimikunnan periaatteisiin (ks. luku 2.2).

Oulun aineistossa on 26 nimeä (7 % koko aineistosta), jotka olen poiminut verkosta vapaasti löytyvistä yhdyskuntajaoston kokouspöytäkirjoista (vuodet 2013–2018; Oulun kaupunki: Yhdyskuntajaosto) ja nimistötoimikunnan pöytäkirjoista (vuodet 2008–2012; Oulun kaupunki: Nimistötoimikunta) sekä kaavoitusarkkitehti Virpi Rajalan lähettämistä nimistötoimikunnan pöytäkirjoista (vuodet 2000–2007). Nämä tahot ovat siis vastanneet Oulun nimistönsuunnittelusta edellä esitettyinä vuosina. Nimitietokantaa Oulussa ei Rajalan mukaan ole lainkaan, mutta muistioihin on kirjattu ilahduttavan tarkasti nimeämisperusteita. Kansalaisten ehdottamien muistonimien hylkäämisen yhteydessä esimerkiksi muistiossa vuodelta 2000 kerrotaan muistonimeämisestä seuraavasti: ”Katuja ja puistoja nimetään henkilökohtaisten ansioidensa perusteella verraten harvoin Oulussa niin kuin muuallakin Suomessa. Myöskään henkilön mukaan nimeämisessä ei ole kysymys yksinomaan nimettävän suurista henkilökohtaisista ansioista, vaan nimettävällä tulee yleensä olla lisäksi yleistä paikallista ja valtakunnallista merkittävyyttä ja tunnettavuutta. Se, että esimerkiksi kirjailijat esiintyvät monesti katujen nimissä muita ammattikuntia useammin, johtuu juuri näistä syistä.”

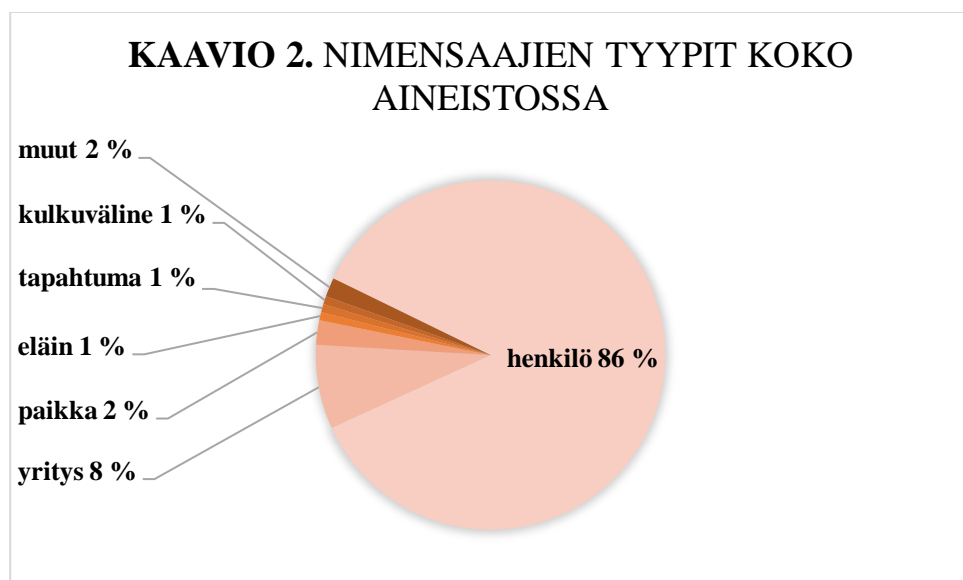
Turusta keräämässäni aineistossa on 70 nimeä (18 % koko aineistosta), jotka olen poiminut kaavoitusarkkitehti Tapani Laihon lähettämästä kaikki Turussa 2000-luvulla suunnitellut nimet kattavasta tietokantaotteesta (655 nimeä). Turussa rekisteriin on kirjattu nimeämisperusteita melko kattavasti, joten uskoisin saaneeni kasaan jokseenkin kaikki aineistoon kuuluvat nimet. Turussa nimistönsuunnittelusta vastaavan elimen, nimistötoimikunnan, esittelijä Tuuli Vesanto kertoi Turussa noudatettavan pitkälti Kotimaisten kielten keskuksen ohjeistusta muistonimeämisestä. Tämän lisäksi hän totesi Turussa keskustelua herättäneestä Mauno Koiviston mahdollisesta muistamisesta seuraavaa: ”Koska kyseessä on presidentti, paikka voidaan nimetä, vaikka Koiviston kuolemasta on vasta vähän aikaa.”

Vantaalta sain aluearkkitehti Timo Kallaluodolta listan kaikista kunnassa 2000-luvulla suunnitelluista nimistä sekä lisäksi yksityiskohtaista tietoa useiden muistonimien suunnittelun vaiheista ja perusteista. Osittain itse keräämäni ja osittain Kallaluodon muodostama aineisto koostuu 45 muistonimestä (11 % koko aineistosta). Kallaluoto myös valotti muistonimeämisen historiaa ja tilaa Vantaalla sekä totesi, että Vantaalla pyritään välttämään elävien henkilöiden muistamista nimissä. Lisäksi hän totesi muistonimien antamisen tarpeen olevan Vantaalla pienempi kuin esimerkiksi Helsingissä, sillä perinnäisiin nimiin pohjautuvia nimenaiheita riittää. Vantaalla nimistönsuunnittelusta vastaa kaupunkisuunnittelulautakunnan nimitoimikunta.

3.3 Muistonimien saajien tyypit

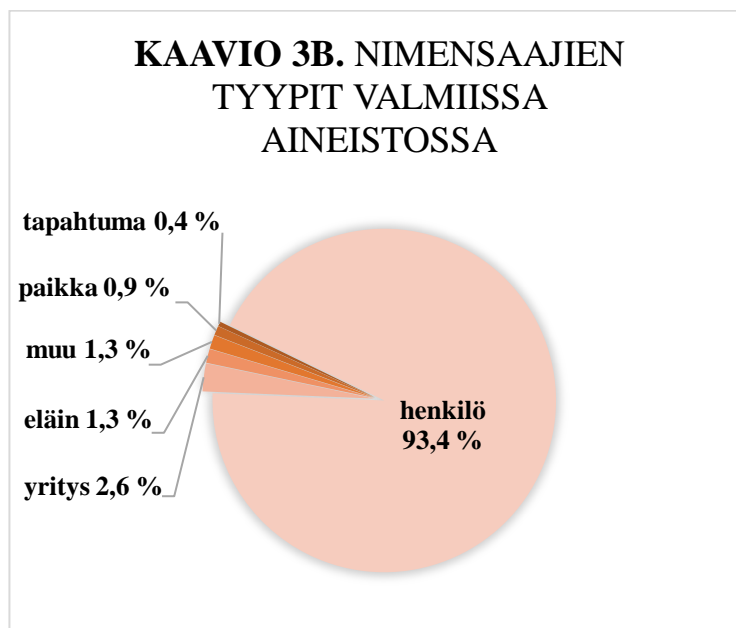
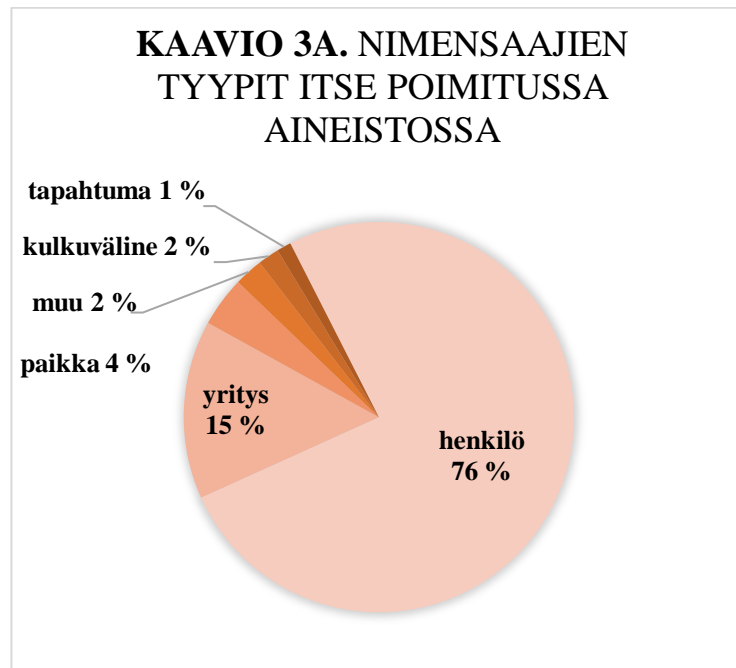
Eräs päätarkoituksistani on tutkia, minkälaiset henkilöt ja muut asiat nimikkopaikkoja saavat ja miksi. Ensin on kuitenkin syytä tarkastella, millaisia kategorioita muistonimien saajat ylipäätään muodostavat ja mitä asioita niissä on tapana muistaa. Käytän tätä jakoa paitsi pohjana luvun 4 tarkemmalle analyysille nimensaaajista, myös kategorisointina, jonka mukaisesti seuraavissa alaluvuissa vertailen erityyppisten nimien ominaisuuksia keskenään.

Olen jakanut aineistoni nimet seuraaviin kategorioihin nimensaaajan mukaisesti: *henkilöviitteiset*, *yritysviitteiset*, *paikkaviitteiset*, *tapatumaviitteiset*, *eläinviitteiset*, *kulkuneuvoviitteiset* ja *muunviitteiset muistonimet*. Tarkemmat kuvaukset kustakin kategoriasta sekä esimerkkitapauksia esittelen luvussa 4. Seuraava kaavio 2 osoittaa, kuinka aineistoni nimet jakautuvat mainittujen tyyppikategorioiden mukaan:

Kaaviota 2 tarkasteltaessa on hyvä muistaa tämän tutkimuksen aineistonkeruun ominaispiirteet: osa aineistosta on tullut valmiiksi annettuna ja osan olen koonnut itse, joten on todennäköistä, ettei kaikkia varsinkaan hieman epätyypillisempiä muistonimiä ole valmiissa aineistoissa laskettu muistonimiksi lainkaan. Mikäli kaikki aineistoni nimet olisi kerätty laatimaani määritelmää käyttäen, saattaisi henkilöviitteisten nimien osuus aineistosta olla hieman pienempi; esimerkiksi Lahdesta saamassani aineistossa on ainoastaan henkilöviitteisiä nimiä. Siksi olenkin laskenut muistonimien saajatyypit myös erikseen sekä siitä osasta aineistoa, jonka olen poiminut itse eri lähteistä (42 % aineistosta), että siitä osasta, jonka olen

saanut valmiina yhteyshenkilöiltäni (58 % aineistosta). Seuraavat kaaviot 3a ja 3b osoittavat, kuinka nimet jakautuvat tyypeittäin eri tavoin kerätyissä aineistoissa.

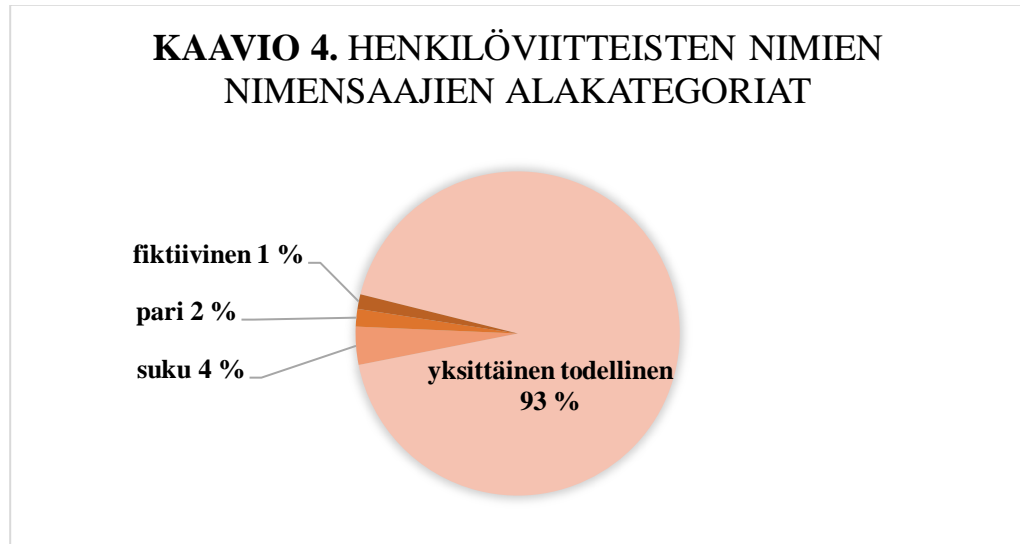

Kaavioita 2, 3a ja 3b tarkasteltaessa havaitaan, että erot koko aineiston, valmiina saadun ja itse poimitun aineiston välillä ovat tässä suhteessa odotetun kaltaisia: tyypit ovat hyvin samanlaisessa määrällisessä suuruusjärjestyksessä, mutta valmiina saatu aineisto painottuu selkeämmin yksinomaan henkilöille annettuihin nimiin. Kuten luvussa 2.1 on tullut ilmi,

oma määritelmäni muistonimelle on intuitiivista ja totuttua määritelmää laajempi ja perusteellisempi.

Tarkasteltiinpa sitten kaaviota 2, 3a tai 3b, voidaan joka tapauksessa sanoa, että selkeä enemmistö muistonimistä on annettu henkilöille ja toiseksi suurin määrä, joskin varsin pieni sellainen, yrityksille. Muunlaisia muistonimiä on melko marginaalisesti, valitusta aineistosta riippuen 4–9 %, mutta ne ovat persoonallisuudessaan kenties sitäkin kiinnostavampia tapauksia. Joel Paasun kaikkia Helsingin muistonimiä tarkastelevassa tutkimuksessa henkilöviitteisten nimien osuus on 94 % (2018: 23). Joka tapauksessa henkilöviitteistä muistonimeä voidaan siis pitää muistonimen arkkityyppinä.

Henkilöviitteiset nimet jakautuvat vielä alakategorioihin: niihin kuuluu sekä todellisten että fiktiivisten henkilöiden, parivaljakoiden ja sukujen mukaan annettuja nimiä. Fiktiivisiin henkilöihin viittaavat nimet voisi toki pitää myös muista erillään, mutta olen laskenut ne henkilöihin viittaaviksi muistonimiksi siksi, että ne ovat rakenteeltaan ja idealtaan samankaltaisia. Toisekseen raja fiktiivisen ja todellisen henkilön välillä saattaa toisinaan olla häilyvä etenkin erilaisten uskonnollisten hahmojen kohdalla. Seuraava kaavio 4 osoittaa, kuinka henkilöviitteiset nimet voidaan kuitenkin jakaa alakategorioihin:

Kuten kaaviosta 4 nähdään, suuri henkilöviitteisten muistonimien enemmistö viittaa yksittäisiin todellisiin henkilöihin. Muunlaisten henkilöviitteisten nimien määrä on pienehkö: lukumääräisesti 25 nimeä. Paasun aineistossa 96 % henkilöviitteisistä nimistä viittaa vain miehiin tai naisiin, 3 % sukuihin ja 1 % ”sekapareihin” (*både män och kvinnor*) (2018: 35). Seuraavien lukujen analyysissä käsitellen aina kunkin kysymyksenasettelun mukaista

osuutta tästä kategoriasta: Esimerkiksi luvussa 4 todelliset ja fiktiiviset yksittäiset henkilöt sulautuvat yhdessä tarkasteltaviksi, koska usein on mahdollista tarkastella samalla tavalla vaikkapa niiden sukupuolta, kun taas parivaljakot ja suvut on pidettävä tästä tarkastelusta erillään. Sen sijaan esimerkiksi kaikkien näiden nimien perusosia (luku 3.5.2) voidaan tarkastella yhdessä riippumatta siitä, moneenko henkilöön nimessä viitataan.

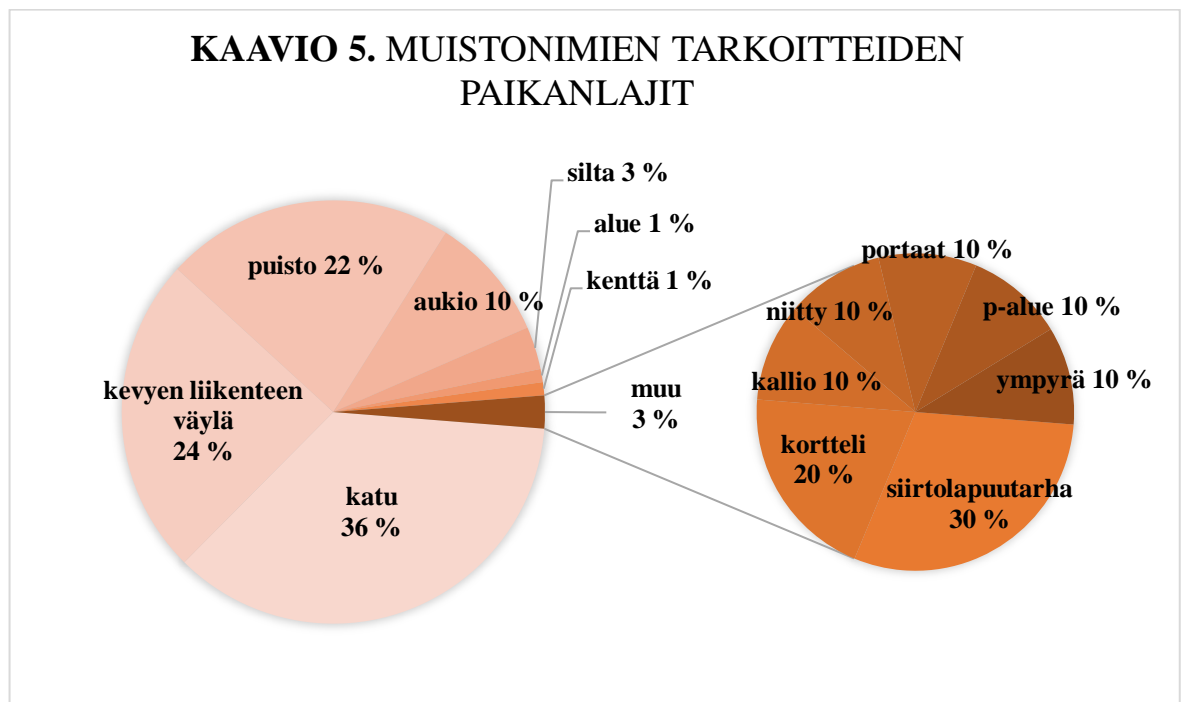
3.4 Muistonimien tarkoitteiden paikanlajit

On ilmeistä, että muistonimiä annettaessa käytetään erityistä harkintaa myös tarkoitteen paikanlajin suhteen. Se, millainen paikka kunnioittaa nimensajaan muistoa osuvimmin, riippuu tietenkin nimensajaasta: merkittävän merikapteenin nimi sopii laiturille tai rantapolulle, valtiomiehen taas keskustan pääkadulle tai aukiolle. Ehkäpä halutaan nimen myös nousevan esiin esimerkiksi opastekylteissä, jotta muistettava saisi ansaitsemaansa huomiota, ja etsitään ensisijaisesti myös tällä tavalla näkyvää paikkaa. Toisaalta kuten jo luvussa 1.4 olen todennut, kaikkein näkyvin paikka ei välttämättä ole kaikkein arvokkain paikka muistonimelle. Osoitenimeksi taas ei kannata valita nimeä, joka on pitkä ja kirjoitus- tai ääntämisasultaan hankala (ks. esim. Koistinen 2008: 141). Tietenkin vähintään yhtä tärkeää kuin paikan sopiminen muistettavalle on muistettavan sopiminen paikalle eli se, että muistettavalla on jokin yhteys paikkaan. Nämä seikat yhdessä saattavat viivästyttää muistonimien antamista ja tehlata myös esimerkiksi kansalaisten tekemiä aloitteita: uutta nimeä kaipaavia sopivia kohteita ei ole, ja vanhojen uudelleennimeäminen on usein poissuljettu vaihtoehto käytännöllisistä ja historiallisista syistä.

Muiden kaavanimien tapaan muistonimet erottuvat hieman koko paikannimistöstä paikanlajeiltaan, sillä ne ovat tässäkin aineistossa lähes poikkeuksetta artefaktinnimiä eli erilaisten ihmisten tekemien rakennelmien, kuten teiden, aukoiden ja siltojen, nimiä. Sekä muita kulttuurinimiä että luontonimiä on aineistossani kumppaakin yksi: *Elonniitty*-niminen niitty ja *Fanny Churbergin kallio* -niminen kallio Helsingissä. Esimerkiksi vesistönimiä aineistossani ei ole lainkaan. Suunniteltu nimistö on siis toki muutenkin ennen kaikkea artefaktinnimiä, mutta muistonimien osalta vielä muuta suunniteltua nimistöä useammin: esimerkiksi kaavion 6 (s. 45) mukaan 7 % Turussa ja Vantaalla tutkimusajanjaksona suunnitelluista nimistä on ollut vesistönimiä, mutta yksikään niistä ei ole muistonimi. Yksiselitteisesti ei siis voida todeta, että nimistönsuunnittelun tarve muille kuin artefaktinnimille olisi yhtä vähäinen kuin niiden osuus muistonimiaineistossa. Toisaalta on kuitenkin huomattava, että karkea jaotteluni etenkin puistojen, viheralueiden ynnä muiden vastaavien osalta on

todennäköisesti piilottanut joitakin varsin luonnontilaisia metsiköitä tai vastaavia *puisto-* yleisnimen alle.

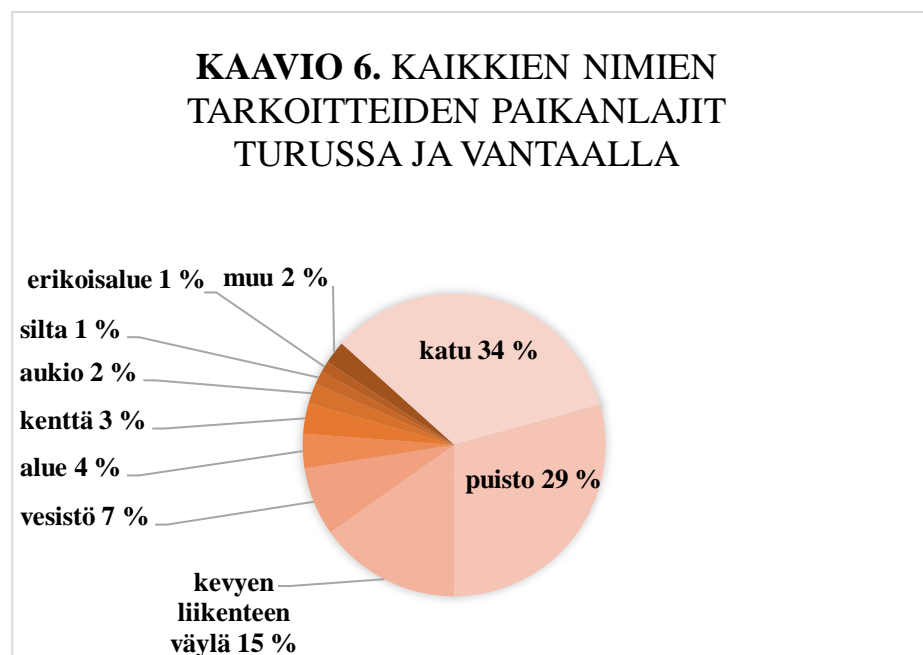
Edellä mainitsemassani jaottelussa käyttämäni paikanlajit ovat *katu*, *kevyen liikenteen väylä*, *puisto*, *aukio*, *silta*, *(leikki- tai peli)kenttä*, *asuinalue* ja *muu paikka*. Kaduiksi olen laskenut kaikki ne kirjanpidoissa *teiksi*, *väyliksi*, *ajoyhteyksiksi* ja muiksi vastaaviksi määritetyt paikat, joita pitkin ajetaan autolla. *Kevyen liikenteen väylä* kattaa aineistossani monenlaiset *puistoreitit*, *ulkoilupolut*, *pyörätiet* ja *jalankulkuväylät*; *puistoja* taas ovat myös esimerkiksi *viher-* ja *virkistysalueet*. Etenkin kevyen liikenteen väylien osalta erilaisten aineistossa käytettyjen paikanlajien kirjo on niin laaja, että karkea yleistäminen on ollut välttämättömyys yleiskuvan saamiseksi, vaikka samalla toki paikkojen ominaisluonteet jäävät hieman pimentoon ja virhetulkinnatkin ovat mahdollisia. *Aukiot*, *sillat*, *leikki-* ja *pelikentät* sekä *asuinalueet* ovat termeinä yksiselitteisempiä, vaikka toki esimerkiksi *aukio* saattaa olla luonteeltaan hyvin monenlainen. *Muihin paikkoihin* kuuluu siirtolapuutarhoja, kortteleita, pysäköintialue, liikenneympyrä, kallio, niitty ja portaikko. Seuraava kaavio 5 osoittaa, missä määrin aineistossani on annettu muistonimiä erilaisille paikoille:

On ongelmallista tutkia, miten tämä jako noudattaa uusien paikkojen nimeämisen tarvetta erilaisille paikoille ylipäätään, sillä tietoja kaikista suunnitelluista tai vahvistetuista nimistä on hankala kerätä. Itse olen laskenut esimerkinomaisesti kahden kohdekaupunkini, Turun ja Vantaan, osalta niiden kaikkien 2000-luvulla suunniteltujen nimien paikanlajit. Turun koko

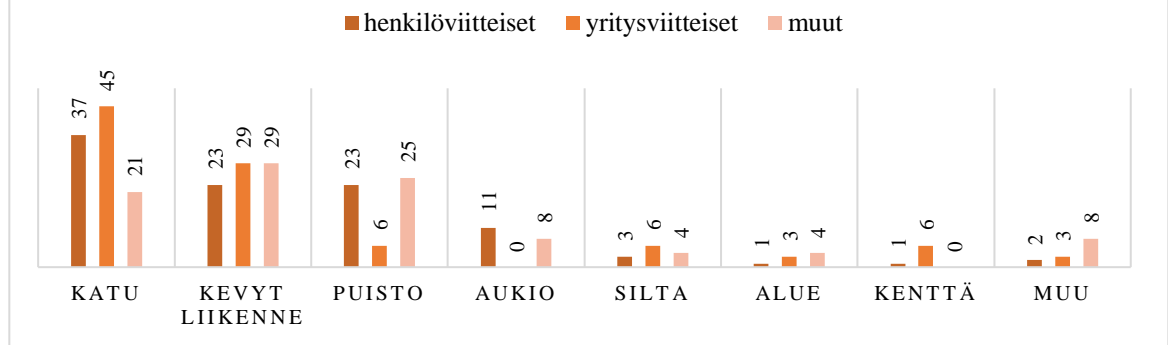
aineistoon kuuluu 1084 ja Vantaan koko aineistoon 1711 nimeä. Molemmissa kaupungeissa muistonimien tarkoitteiden lajit jakautuvat melko samaan tapaan kuin kaaviossa 3, joten ne edustanevat melko hyvin koko aineistoani. Turussa ja Vantaalla kaikki nimetyt paikat jakautuvat lajeittain kaavion 6 mukaisesti.

Tarkastelemalla rinnakkain kaavioita 5 ja 6 nähdään, että katujen osuus on lähes sama molemmissa, eli katu on neutraali valinta muistonimen tarkoitteeksi. Kolme suurinta ryhmää – kadut, puistot ja kevyen liikenteen väylät – ovat samat molemmissa kaavioissa, mutta muistonimien tarkoitteissa kevyen liikenteen väyliä on puistoja enemmän, mitä voitaneen pitää jopa hieman yllättävänä tuloksena. Lisäksi muistonimien osalta nämä kolme suurinta ryhmää yhdessä kattavat hiukan suuremman osuuden kaikista nimistä kuin vertailuaineistossa. Kenties kaikkein huomionarvoisin asia kuvaajia tarkasteltaessa on kuitenkin se, että aukoiden osuus muistonimien tarkoitteiden lajeissa korostuu moninkertaisena vertailuaineistoon nähden. Lisäksi vesistöjä ja erikoisalueita (lumenvastaanottopaikat, kaatopaikat, hautausmaat yms.) ei ole muistonimiaineistossa lainkaan.

Erilaiset nimensaaajat näyttäisivät myös saavan paikanlajeiltaan hieman erilaisia tarkoitteita nimikkopaikoikseen. Luvussa 3.5.2 taas tarkastellaan nimensaaajien ja nimien perusosien välistä suhdetta, joka tietysti liittyy kiinteästi myös paikanlajeihin ja jota voidaan tarkastella tämän luvun huomioiden rinnalla. Seuraavan sivun kaaviosta 7 nähdään, millaisia tarkoitteita erilaisten nimensaaajien mukaan nimetään:

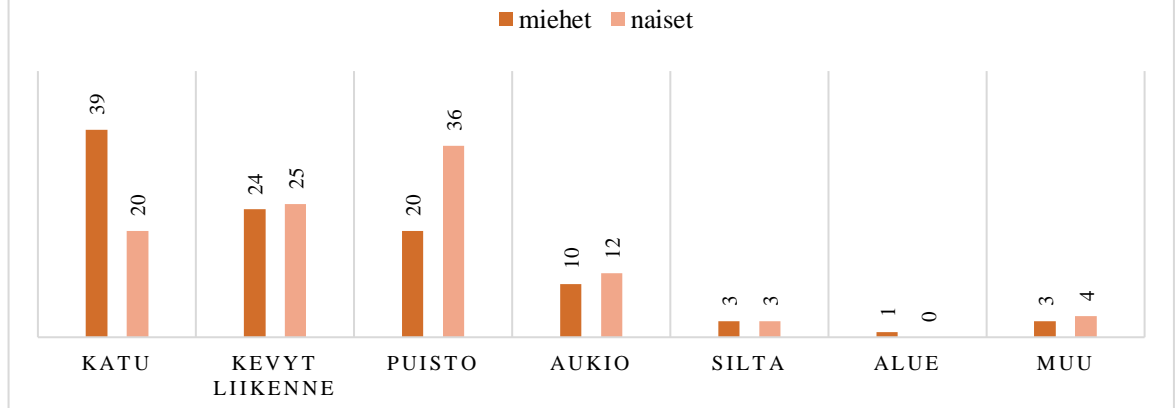
**KAAVIO 7. PAIKANLAJIT NIMENSAAJAN
TYYPIN MUKAAN**

Kaavion 7 osuudet ovat prosenttiosuuksia kunkin nimikategorian mukaisten muistonimien kokonaismäärästä (henkilöviitteisiä 343, yritysviitteisiä 31 ja muunviitteisiä 24 nimeä). Koska määrät ovat melko pieniä, myös tarkastelun tulokset ovat lähinnä anekdoottimaisia. Joitakin huomioita voidaan joka tapauksessa tehdä: esimerkiksi yritysviitteisiä nimiä annetaan muita useammin kaduille, selvästi harvemmin taas puistoille ja aukioille.

Seuraavaksi tarkastelen henkilöviitteisten nimien tarkoitteiden paikanlajeja erityisesti suhteessa nimensajaajan sukupuoleen (nimensajaajien sukupuolijakaumasta ks. luku 4.1.1). Lähtökohtaisesti voisi ajatella, ettei korrelaatiota näiden asioiden välillä juurikaan ole tai jos on, se on sattumanvaraista. Vaikka päätelmiä tietynlajisten paikkojen ”sopivuudesta” naisille tai miehille ei voitaisikaan ainakaan tämän aineiston valossa tehdä, halusin kuitenkin havainnollistaa tämän aineiston jakaumaa seuraavan kaavion 8 avulla:

**KAAVIO 8. PAIKANLAJIT NIMENSAAJAN
SUKUPUOLEN MUKAAN**

Kaavion 8 lukemat ovat prosenttiosuuksia nimensaaajan sukupuolen mukaan kategorisoitujen henkilöviitteisten nimien kokonaismäärästä (miehiin viittaavia nimiä 242 ja naisiin viittaavia 75). Kuten kaaviota tarkastelemalla nähdään, eroja voidaan kyllä löytää: miespuolisen nimensaaajan nimikkopaikaksi valikoituu naispuolista huomattavasti useammin katu, naispuolisen taas puisto.

3.5 Muistonimien muoto ja rakenne

Muistonimet koostuvat tyypillisesti useimpien muiden paikannimien tapaan määrite- ja perusosasta. Tässä alaluvussa tarkastelen lähemmin, millaisia nämä rakenneosat ovat aineistoni muistonimissä: mitä perusosia käytetään ja ennen kaikkea millaista morfologista ja semanttista sisältöä käytetään määriteosina. Pohjana analyysilleni on perinteinen syntaktis-semanttinen analyysi. Lisäksi selvitän, onko esimerkiksi nimensaaajan sukupuolella tai muulla ominaisuudella vaikutusta siihen, millainen nimi milloinkin valikoituu. Lopuksi teen huomioita liittyen nimien oikeinkirjoitukseen, morfologiaan ja funktionaalisuuteen, esimerkiksi nimenosien yhteen kirjoittamiseen ja määriteosan sijamuotoon.

Tutkimukseen sisältyvää terminologiaa läpikäydessäni olen luvussa 1.2 maininnut, että paikannimet voivat perus- ja määriteosan sijaan koostua myös pelkästä perusosasta. Tällaisia nimiä on aineistossani neljä (1 % koko aineistosta): *Jääkärimarssi*-niminen kevyen liikenteen väylä Oulussa, *Reissu-Lassi*-niminen puisto Vantaalla sekä *Kristina Lovisa*- ja *Gustaf Wilhelm* -nimiset korttelit Helsingissä. Vaikka näiden nimien henkilöviitteet ovat onomastisen tutkimusperinteen mukaan nimien perusosia (Ainiala ym. 2008: 99), käsittelen niitä tässä alaluvussa muiden nimien määriteosien joukossa, koska ne ovat sisällöltään vastaavia ja niillä on samankaltainen nimittävä funktio.

3.5.1 Määriteosien semantiikka

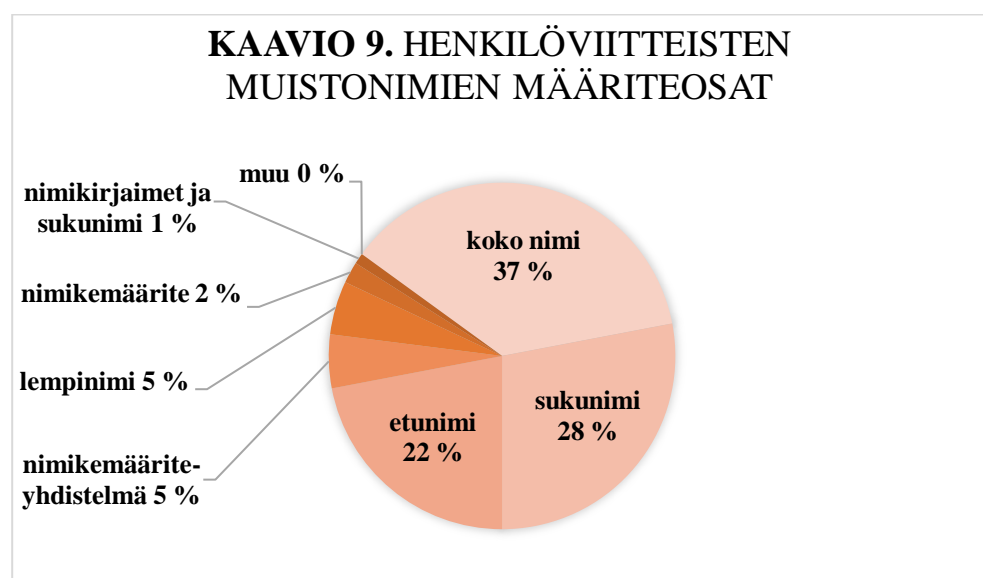
Jo aiemmin on käynyt ilmi, että nimensaaajaan viittaamiseen nimessä on useita keinoja, joita käyn tässä luvussa läpi. Käsittelen ainoastaan nimien määriteosien pintatason semantiikkaa: tutkin, millaisiin leksikaalisiin kategorioihin kuuluvaa ainesta ne sisältävät. Verrattuna luvun 3.3 nimensaaajien tyyppijakoon tämän luvun luokittelu jakaa aineiston yleismaailmallisten kategorioiden sijaan erilaisiin sanatason viittaustapoihin (vrt. kategoriat *henkilö*- ja *yrittysviitteiset nimet* ja *etunimi*- ja *sukunimi*viitteiset nimet).

Esittelen ensin taustan tekemälleni semanttiselle luokittelulle ja sen jälkeen luokittelen ensin henkilö- ja sitten muunviitteiset nimet. Käsittelen henkilöviitteiset nimet erillään

muista, koska niiden nimensaaajat muodostavat siinä mielessä yhtenäisen kategorian, että jokseenkin niihin kaikkiin olisi mahdollista viitata aivan samalla tavalla (käyttäen aina esimerkiksi etu- ja sukunimen yhdistelmää), mutta näin ei kuitenkaan tehdä. Muilla nimensaaajilla taas on kirjavampi joukko erilaisia nimielementtejä ja muuta kielenainesta, jolla niihin voidaan viitata. Mielenkiintoista on myös tarkastella, saavatko erilaiset nimensaaajat rakenteeltaan erilaisia muistonimiä: käytetäänkö esimerkiksi naisiin ja miehiin viitattaessa erilaisia viittaamisen tapoja? Tähän paneudun tämän alaluvun lopussa.

Syntaktis-semanttisessa analyysissä karkein jako nimien määriteosien sanasemantiikan osalta tehdään *proprien* ja *ei-propristen* substantiivien välillä, mikä on myös oman analyysini lähtökohta. Tarkemmin jaettuna *proprien* kategorioita ovat paikannimi, koko nimi, paikannimen osa, henkilönnimi; *etunimi*, *sukunimi*, *lisänimi* ja *muu propri*. (Ainiala ym. 2008: 109.) Omassa analyysissäni en noudata suoraan näitä kategorioita, vaan olen muokannut niistä tutkimukselleni osuvammat ja esimerkiksi lisännyt joukkoon yritysnimen kategorian. *Ei-propristen* substantiivien kategorioiden kirjo perinteisessä analyysissä on laaja, mutta niistä tarvitsen vain muutamia, kuten kategorioita artefakti, kulttuurituote ja kotieläimet (vrt. Ainiala ym. 2008: 110). Myös näistä olen muokannut omat, tarkoitustani parhaiten palvelevat kategoriat.

Kaavio 9 osoittaa, mitkä ovat enemmän ja mitkä vähemmän tyypillisiä tapoja viitata henkilöön muistonimessä:

Kuten kaaviosta 9 nähdään, suosituinta on viitata muistettavaan henkilöön hänen etu- ja sukunimensä yhdistelmällä (esim. *Veikko Kankkosen raitti* Lahdessa, *Samuel Wacklinin polku*

Turussa ja *Maria Silfvanin puisto* Oulussa), ja tällaisia tapauksia onkin 37 % kaikista henkilöviitteisistä nimistä. Muutamissa nimissä on mukana myös useampi etunimi (esim. Vantaan *Carl Albert Edelfeltin aukio*). Mahdollisimman monella nimenosalla nimensajaan viittaminen on toki informatiivista, mutta saattaa aiheuttaa käytännön haasteita nimien kirjoitus-asun ja pituuden suhteen. Sukunimiksi olen laskenut myös sellaiset patronyymit ja muut vastaavat lisänimet, jotka ovat tyypillisesti peräisin ajalta ennen sukunimijärjestelmän vakiintumista ja joita käytetään sukunimen kaltaisesti (esim. nimissä *Mikko Knuutinpojan polku* ja *Eerik Pommerilaisen polku*). Kolmessa helsinkiläisessä nimessä nimiä on typistetty hieman käyttämällä etunim(i)en sijaan sukunimen edellä etunimien nimikirjaimia (esim. *J. R. Aspelinin aukio*).

Tätäkin helpommalla päästään, kun käytetään vain etu- tai sukunimeä. Toiseksi suosituin viittaustapa onkin käyttää pelkkää sukunimeä (esim. *Bassenkylä* Espoossa, *Antellin polku* Oulussa ja *Mieritzinranta* Helsingissä), kuten on tehty 28 %:ssa aineiston henkilöviitteisistä nimistä, ja kolmanneksi yleisimmin, 22 %:ssa aineiston nimistä, nimessä on vain muistettavan henkilön etunimi (esim. *Hansinpuisto* Vantaalla, *Iineksenpolku* Lahdessa ja *Otonkuja* Helsingissä). Toisinaan pelkän etu- tai sukunimen sisältävä nimi saattaa olla sekundaari, jolloin läheltä löytyy useamman määrittelevän elementin sisältävä nimi ikään kuin selitykseksi lyhyemmälle nimelle (esim. *Venny Soldanin polku* ja *Vennynpuisto* Helsingissä).

Kööpenhaminan nimistöä tutkinut Line Sandst mainitsee, että pelkkää sukunimeä voidaan muistonimissä käyttää silloin, kun henkilö on useille nimenkäyttäjille tuttu ja sekaannuksen vaara muihin samannimisiin henkilöihin on pieni (Sandst 2016: 66). On kuitenkin aihetta epäillä, ettei käytäntö ole samanlainen Suomessa: esimerkiksi Helsingissä on *Wase-niuksen puistotie* liikemies Gustaf Otto Waseniuksen mukaan, mutta toisaalta myös *Helene Schjerfbeckin polku*, vaikka Wasenius lienee useille nimenkäyttäjille paljon taiteilija Schjerfbeckiä vieraampi. Vastaavia esimerkkejä löytyy muualtakin Suomesta. Niin ikään epäselvää on, millaisista syistä toisinaan käytetään pelkkää etunimeä. Pohdin nimien pituutta, joka tietysti riippuu valitusta viittaustavasta, lisää luvussa 3.5.3.

Pelkän virallisen nimen lisäksi henkilöön voidaan viitata myös käyttämällä virallisen nimen ohessa tai sen sijaan lempi- tai lisänimeä tai jonkinlaista nimikemääritettä. 5 % henkilöviitteisistä nimistä viittaa henkilöön vain lempinimellä (esim. *Leksankuja* Vantaalla ja *Hamina-Villen puisto* Oulussa) ja 1 % lempi- ja sukunimen yhdistelmällä (esim. *Konni Ziliacuksen puisto* Helsingissä). Sandstin mukaan lempinimen käyttö muistonimen elementtinä osoittaa intimitettä, ja niitä suositetaan erityisesti silloin, kun lempinimi on

nimenkäyttäjille todennäköisesti virallista nimeä tutumpi (vrt. esim. *Speden aukio* Kuopiossa) (2016: 62). Tähän luokkaan olen laskenut myös turkulaisen nimen *Valeri-Haarlantie*, joka on annettu sekä kadulle että kevyen liikenteen väylälle. Nimeämisperusteissa mainitaan nimenosan *Valeri* taustalla olevan isännän nimi *Waleur*, ja *Haarla* taas on kaupunginosan nimi. Nimenmuodostustapa on poikkeuksellinen ja hankalasti tulkittavissa, mutta joka tapauksessa nimi viittaa talonisäntään, josta on käytetty nimeä *Valeri*.

Pelkällä appellatiivisella nimikemääritteellä henkilöön viitataan 2 %:ssa tapauksista (esim. *Tenniskuninkaanpolku* Espoossa ja *Ratsumestarinkuja* Vantaalla,) ja yhteensä 3 %:ssa nimistä nimikemääritteeseen on yhdistetty etu-, suku- tai peräti koko nimi (esim. *Kuningatar Margareetan laituri* Turussa; *Amiraali Cronstedtin tori* Helsingissä; *Painija Eino Leinon puisto* Kuopiossa). Nimeen yhdistettynä nimikemääritteellä näyttäisi olevan ennen kaikkea informatiivinen funktio: sillä voidaan mahdollisimman kompaktisti tuoda ilmi henkilön merkityksellisyyttä ja toisaalta erottaa hänet muista samannimisistä. Sen sijaan pelkän nimikemääritteen käyttäminen häivyttää muistettavan henkilöllisyyttä niin, että nimenantoperuste hämärtyy eikä sitä välttämättä edes tunnisteta muistonimeksi. Siksi onkin mahdollista, että joitakin tällaisia lausesemanttisesti monitulkintaisia nimiä on myös jäänyt tutkimusaineistoni ulkopuolelle.

Kategoriaan *muu* kuuluu Vantaan *Kehtopuisto*, joka on nimetty Helsingin ensimmäisen kättilön Ulrica Hermoniuksen muistoksi. Vaikka nimi sinänsä ei sisällä nimensaaajan nimeä tai häneen liittyvää nimikemääritettä, se on kuitenkin nimeämisperusteissa mainittu nimenomaan kyseisen henkilön muistonimeksi, joten sitä on syytä sellaisena myös pitää. Tällaista muistonimeämisen tapaa voitaisiin kutsua *epäsuoraksi*.

Yritysviitteisissä muistonimissä määriteosia on käytännössä kahdenlaisia: ne sisältävät joko proprin eli tässä tapauksessa yritysnimen (esim. Vantaan *Fazerinkuja*) tai nimikemääritteen eli yrityksen toimintaa kuvaavan appellatiivin (esim. Turun *Tikkutehtaankuja*). Propriettekaan ilmaukset harvoin sisältävät koko yritysnimen, vaan tyypillisesti sen nimeävän eli yksilöivän osan, jolla siitä useimmiten puhutaan (ei esimerkiksi yritys nimi *Oy Karl Fazer Ab* vaan pelkkä *Fazer*; tarkemmin Ainiala ym. 2008: 305). Joissakin tapauksissa yritysnimestä on muistonimessä pudotettu pois myös sellaisia elementtejä, joita tavallisesti yrityksestä puhuttaessa saatettaisiin käyttää; näin on ainakin espoolaisissa nimissä *Lindholminympyrä* ja *Lindholminkolmio* (< Lindholmin saha) sekä oululaisessa nimessä *Mallastie* (< Mallasjuoma Oy) sekä mahdollisesti myös vantaalaisissa nimissä *Herkkutalonpolku* (< K-Supermarket Herkkutalo) ja *Vauhtikeskuksentie* (< Vantaan Vauhtikeskus). *Fazerinkuja* ja *Lindholminympyrä* ovat näennäisen samankaltaisia nimiä – niissä on määriteosana

tehtaanperustajan nimi, joka sekundaaristi merkitsee myös yritystä – mutta ne eroavat siinä, että nimeä *Fazer* käytetään yleisesti viittaamaan koko yritykseen, kun taas *Lindholm* näyttäisi esiintyvän yritykseen viitattaessa tyypillisesti vain sanaliitossa *Lindholmin saha*. Ero tällaisissa tapauksissa on toki häilyvä ja riippuvainen nimenkäyttäjistä. Joka tapauksessa voidaan sanoa, että yritysnimestä poimitaan muistonimeen tyypillisesti kaikkein suppein yksilöivä osa, vaikka se silloin saattaakin näyttää esimerkiksi henkilöviitteiseltä nimeltä.

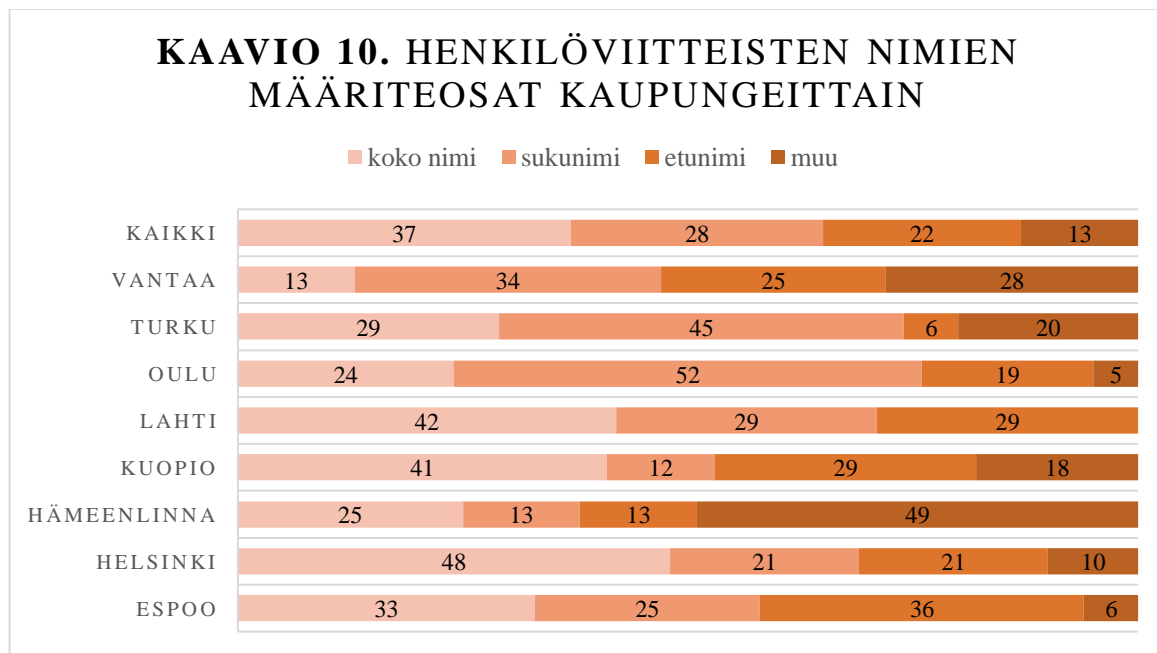
Samalla voidaan todeta, ettei yhdessäkään yritysviitteisessä nimessä ole sekä varsinaista yritysnimeä että yrityksen toimintaa kuvaavaa nimikemääritettä, kuten vastaavasti joissakin henkilöviitteisissä muistonimissä käytetään sekä henkilöön viittaavaa appellatiivista nimikemääritettä että nimeä. Useimmiten yrityksen muistonimeksi valitaan siis nimi muotoa *Paasivaarankatu* ja joskus myös **Margariinitehtaankatu*, mutta aineistoni mukaan ei koskaan **Paasivaaran margariinitehtaan katu* tai **Margariinitehdas Paasivaaran katu*. Paneuduin tarkemmin ei-proprien muunviitteisten nimien muistonimiksi tunnistamiseen – ennen kaikkea ryhmänimistä erottamiseen – esimerkkien avulla jo muistonimen määrittelyn yhteydessä luvussa 2.1.

Suurin osa muunviitteisistä muistonimistä viittaa nimensajaan kaikkein suorimmalla mahdollisella tavalla: esimerkiksi kaikkien paikkaviitteisten muistonimien määriteosassa on muistettavan paikan nimi. Eläinviitteiset nimet taas muistuttavat henkilöviitteisiä nimiä, koska myös eläimiin viitataan niille annetuilla henkilönnimiä muistuttavilla propreilla. Nimessä *Papukaija Zagulan polku* on lisäksi nimikemääritteenä tarkennus *papukaija*. Vastavaanlainen tarkennus, jolla kenties halutaan korostaa, ettei nimensajaan ole ihminen viittauksena käytetystä henkilönnimestä huolimatta, on myös kulkuvälineviitteisissä nimissä *Annikki-veturin tie* ja *Laiva Toivon aukio*. Korostus voidaan siis tehdä kahdella eri tavalla: liittämällä appellatiivi proprin perään yhdysmerkillä tai laittamalla se proprin eteen nimikemääritteeksi henkilöviitteisten nimien tapaan. Jälkimmäinen tuntuu vieraalta kulkuneuvoista puhuttaessa, mutta nimen *Laiva Toivon aukio* valinnan **Toivo-laivan aukion* sijaan selittää se, että nimenomaan ilmausta *Laiva Toivo* käytetään myös esimerkiksi kyseisestä fregatista kertovassa laulussa *Laiva Toivo Oulu* (Suomen äänitearkisto ry). Turkulaiset nimet *Uplantilaistenpuisto* ja *Uplantilaistenranta* taas ovat aikaisemmin mainitun *Kehtopuiston* tapaan epäsuoria muistonimiä, sillä niillä viitataan laajasti Suomen sodan tapahtumiin eikä niinkään yksittäisiin maihinnousseisiin uplantilaisiin (ks. luku 4.5).

Lisäksi aineistossa on kourallinen sellaisia nimiä, joissa viittaus nimensajaan ei ole kokonainen, vaan muistonimen määriteosaan on poimittu jokin riittävän yksilöiväksi katsottu osa nimensajaan viittaavasta proprisesta ilmauksesta. Jo edellä olen maininnut ilmiön

olevan tyypillinen yritysviitteisissä nimissä, mutta vastaavanlaista elliptoitumista on tapahtunut muissakin aineiston nimissä. Tällaisia nimiä ovat Helsingin *Pähkinäsaarenkatu* (nimensaajana Pähkinäsaaren rauha), Oulun *Struvenpolku* (<Struven ketju; ks. myös luku 4.8), Oulun *Heitonkangas* (<Haukiputaan Heitto; ks. myös luku 4.8) sekä Hämeenlinnan *Paasiaukio* (<Juho Kusti Paasikivi). Kolme ensimmäistä tapausta voitaneen perustella yritysviitteisten muistonimien tapaan: muistonimeen on nostettu lyhin mahdollinen yksilöivä osa. *Paasiaukio* taas on aivan omanlaisensa, mielenkiintoinen tapaus, koska siinä on kyse elliptoituneesta henkilönnimestä: nimen **Paasikivenaukio* sijaan nimeksi on valittu *Paasiaukio*. Kaikkein omalaatuisimmassa tapauksessa määriteosa on äännemukaelma osasta nimensaajan yritysnimeä: Hämeenlinnassa on *Sanikatu* Sunny Car Center -autokeskushankkeen muistoksi.

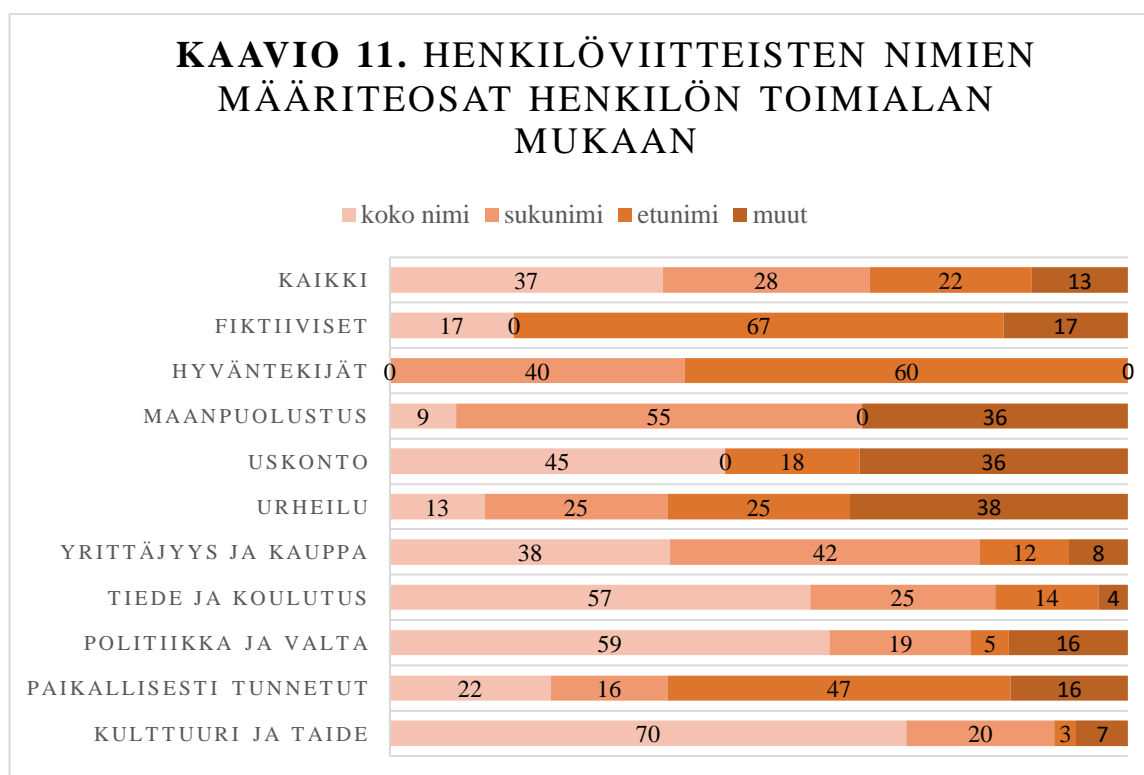
Eri kaupungeissa suositaan myös selvästi erilaisia viittaamisen tapoja, mikä voidaan havaita erityisesti henkilöviitteisiä nimiä tarkastelemalla. Oheinen kaavio 10 osoittaa, miten erilaisia määriteosia on käytetty eri kaupunkien muistonimissä. Luvut ovat prosenttiosuuksia kunkin kaupungin henkilöviitteisten muistonimien kokonaismäärästä. Kolmen suosituimman viittaustavan ulkopuolelle jäävät tavat olen niputtanut yhteiseen ryhmään *muu*.

Kaaviosta 10 nähdään, että eroja kaupunkien välillä on paljonkin. Esimerkiksi Helsingissä suositaan etu- ja sukunimen yhdistelmää, jota on käytetty 48 %:ssa henkilöviitteisistä nimistä, kun taas Vantaalla koko nimeä käytetään vain 13 %:ssa tapauksista. Espoossa pelkällä etunimellä viittaaminen on kaikkein suosituin viittaustapa, Turussa etunimiviittausta

käytetään vain yksittäisissä nimissä. Oulussa suositaan pelkän sukunimen käyttöä muistonimissä, mutta Kuopiossa ja Hämeenlinnassa pelkän sukunimen käyttö on vähäistä.

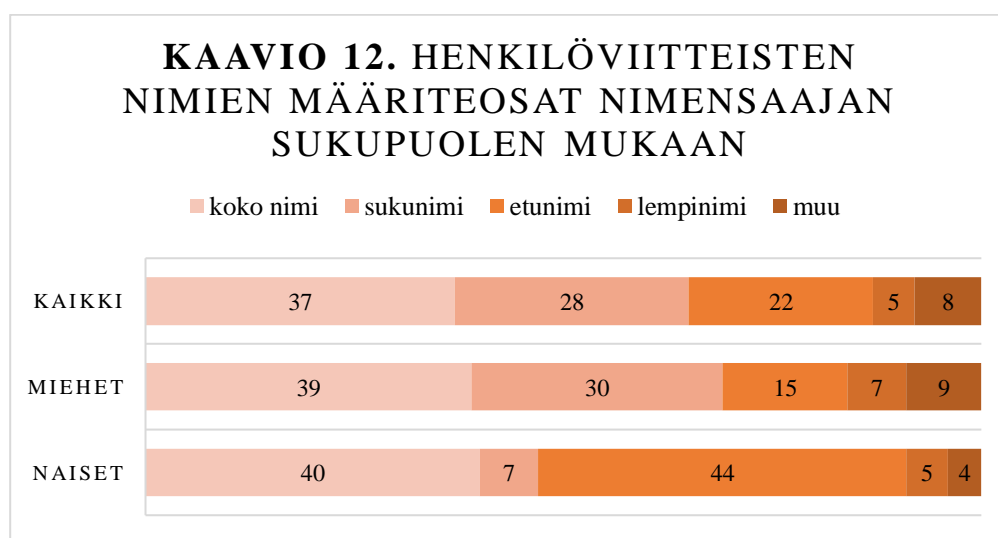
Syinä näille tuloksille saattavat olla yksinkertaisesti eri kaupunkien suunnittelijoiden juurtuneet tavat, käsitykset ja mieltymykset, mutta selitystä voidaan etsiä myös muualta. Oheinen kaavio 11 osoittaa, miten erilaisia viittaustapoja on käytetty eri toimialoja (ks. tarkemmin luku 4.1.3) edustavien nimensaaajien kesken. Luvut ovat prosenttiosuuksia kutakin toimialaryhmää edustavien henkilöiden muistonimien kokonaismäärästä.

Kuten kaaviosta 11 nähdään, paikallisesti tunnettuihin henkilöihin viittaaminen pelkällä etunimellä on tyypillistä, mikä selittää osaltaan sitä, että Espoossa suositaan etunimiviitasta: Espoossa on muistettu paljon tähän ryhmään kuuluvia henkilöitä. Helsingissä taas on muistettu monia politiikan ja tieteen merkkihenkilöitä, joihin viittaaminen sekä etu- että sukunimeä käyttäen on tavallista. Koko kaaviota tarkasteltaessa huomio kiinnittyy erityisesti etunimiviitteisiin nimiin: paikallisesti tunnettuihin henkilöihin viitattaessa etunimeä käytetään melkein puolessa tapauksista, mutta kategorioissa *maanpuolustus*, *politiikka ja valta* sekä *kulttuuri ja taide* se on hyvin vähäistä.

Seuraavan sivun kaavio 12 puolestaan esittää, miten nimensaaajan sukupuoli (ks. sukupuolijakaumasta luku 4.1.1) vaikuttaa nimen määriteosaan. Luvut ovat prosenttiosuuksia

nimensaajan sukupuolen mukaisesta henkilöviitteisten muistonimien määrästä (naisilla kokonaismäärä 75 ja miehillä 242 nimeä).

Kaaviota 12 tarkastellen voidaan päätellä, että sukupuoli näyttäisi vaikuttavan valittuun viittaustapaan melko olennaisesti: siinä, missä sekä etu- että sukunimen sisältäviä määriteosia käytetään tasapuolisesti molempia sukupuolia edustaviin nimensaajiin viitattaessa, viitataan miehiin selvästi naisia useammin pelkällä sukunimellä ja naisiin taas miehiä useammin pelkällä etunimellä. Etunimiviittausten suosimista naisten muistonimissä saatetaan toisinaan pitää eräänlaisena työttelynä (Lehtonen 2018). Kategorian *muu* sisältä mainittakoon, että pelkästään appellatiivisella nimikemääritteellä (esim. nimessä *Kunnallisneuvoksenkuja*) viitataan aineistossa ainoastaan miespuolisiin nimensaajiin (kaikkiaan 3 % kaikista miehiin viitavista nimistä eli 8 nimeä).

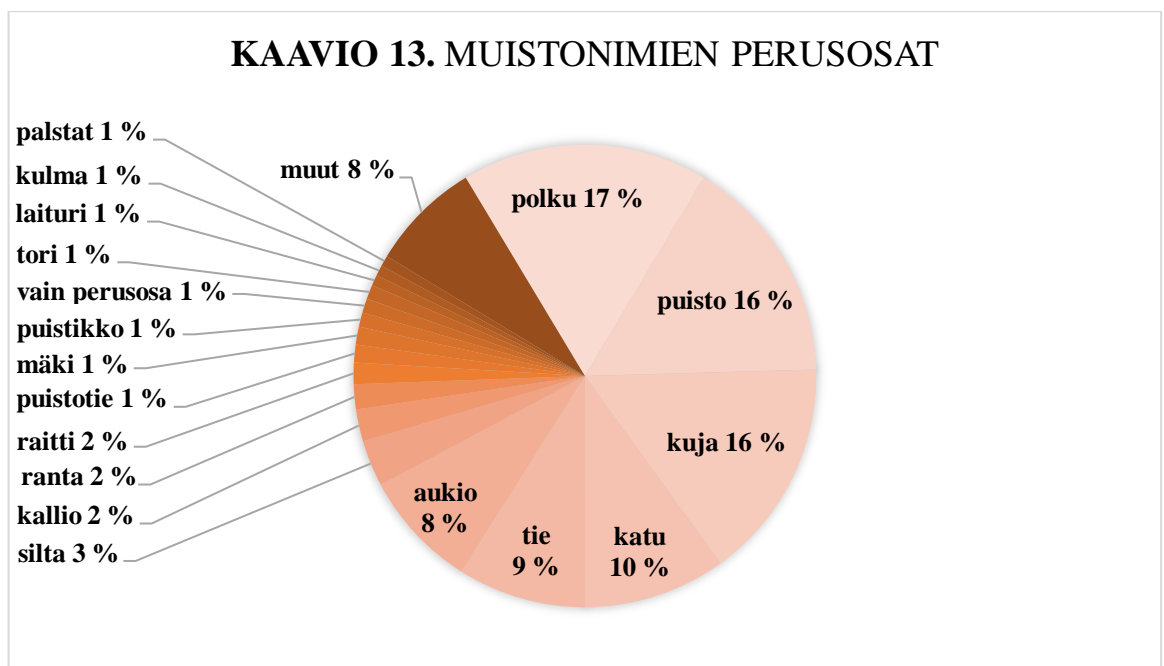
Näiden lisäksi tarkastelin alustavasti myös esimerkiksi henkilöiden elinajankohdan (ks. luku 4.1.2) vaikutusta valittuun viittaustapaan, mutta näyttää siltä, että olennaista vaikutusta sillä ei ole. Sen sijaan edellä läpikäydyt henkilöiden toimialat ja sukupuoli vaikuttanevat määriteosan valintaan. Joskus valintaan vaikuttanee myös läheisten paikkojen nimien malli: esimerkiksi Helsingissä vuonna 2007 vahvistettu nimi *Antinkatu* on muodoltaan samannäköinen kuin paikkaa ympäröivien katujen nimet *Olavinkatu*, *Jaakonkatu* ja *Salomonkatu*, jotka on annettu jo 1900-luvun alkupuolella ajan trendien mukaisesti.

3.5.2 Perusosien semantiikka

Edellä esiteltyjen määriteosien lisäksi paikannimi tarvitsee perusosan, joka tyypillisesti kertoo tai ainakin antaa viitteitä kohteen paikanlajista. Luvussa 3.4 olen käynyt läpi aineistoni

nimien paikanlajit ja todennut yleisimmiksi muistonimien tarkoitteiden paikanlajeiksi kadut, kevyen liikenteen väylät ja puistot. Kyseistä analyysiä tehdessäni olen toki tarkistanut useiden kohteiden paikanlajeja, mutta toisaalta tehnyt myös suoria oletuksia: Simonpuistikko lienee *puisto* ja Lohrmanninkatu *katu*. Läheskään kaikki tapaukset eivät kuitenkaan ole näin selviä, sillä lajiltaan samanlaisista paikoista voidaan käyttää lukuisia eri perusosia ja toisaalta sama perusosa saattaa viitata monenlaiseen paikkaan. Siksi onkin paikallaan käydä lyhyesti läpi myös se, millaisia perusosia aineiston muistonimissä käytetään. Etenkin perinnäisessä nimistössä perusosien suosiossa ja osin merkityksessäkin on myös murteellista ja alueellista vaihtelua (esim. Kiviniemi 1990: 45; Närhi 1985), mutta tässä aineistossa ja ylipäätään kaupunkinimistössä katson tällaisen vaihtelun olevan vähäistä. Joka tapauksessa on huomattava, että nimen perusosan valintaan vaikuttavat tietenkin muutkin seikat kuin nimeämisperuste ja paikanlaji, esimerkiksi tarkoiteen sijainnin keskeisyys (vrt. Malinen 2012: 97).

Seuraava kaavio 13 osoittaa, missä määrin eri perusosia käytetään aineiston nimissä:

Kaavio 13 osoittaa, että *polut*, *puistot* ja *kujat* kattavat jokseenkin puolet koko aineistosta, mutta toisaalta myös, että erilaisten perusosien kirjo on laaja. Kaikkiaan aineiston nimissä on käytössä 44 eri perusosaa. Kaavion 13 luokkaan ”muut” kuuluvat kaikki ne perusosat, joita on käytetty aineiston nimissä kahdesti (*leikkipaikka*, *metsä*, *piha*, *porta*at ja *puistokuja*) tai kerran (*kaari*, *kangas*, *kenttä*, *kolmio*, *kukkula*, *kylä*, *käytävä*, *lenkki*, *metsätie*, *niitty*, *pallo*kenttä, *portti*, *promenadi*, *rantapolku*, *rinne*, *sarka*, *serpentiini*, *tammikuja*, *tanhua*,

terassi, urheilupuisto ja ympyrä). Luokalla ”vain perusosa” taas tarkoitan niitä nimiä, jotka koostuvat pelkästä perusosasta, eivätkä siksi sisällä lainkaan erillistä appellatiivista perusosaa.

Pelkkien muistonimien perusosien tarkastelun lisäksi on syytä myös pohtia, millaista perusosien vaihtelu niissä on suhteessa muihin suunniteltuihin nimiin. Seuraavassa taulukossa olen hahmotellut, miten paljon aineistoni kymmentä suosituinta perusosaa on käytetty ensinnäkin Turusta ja Vantaalta keräämissäni 2000-luvun muistonimissä (114 nimeä) ja toisekseen kaikissa Turussa ja Vantaalla 2000-luvulla suunnitelluissa nimissä (2795 nimeä).

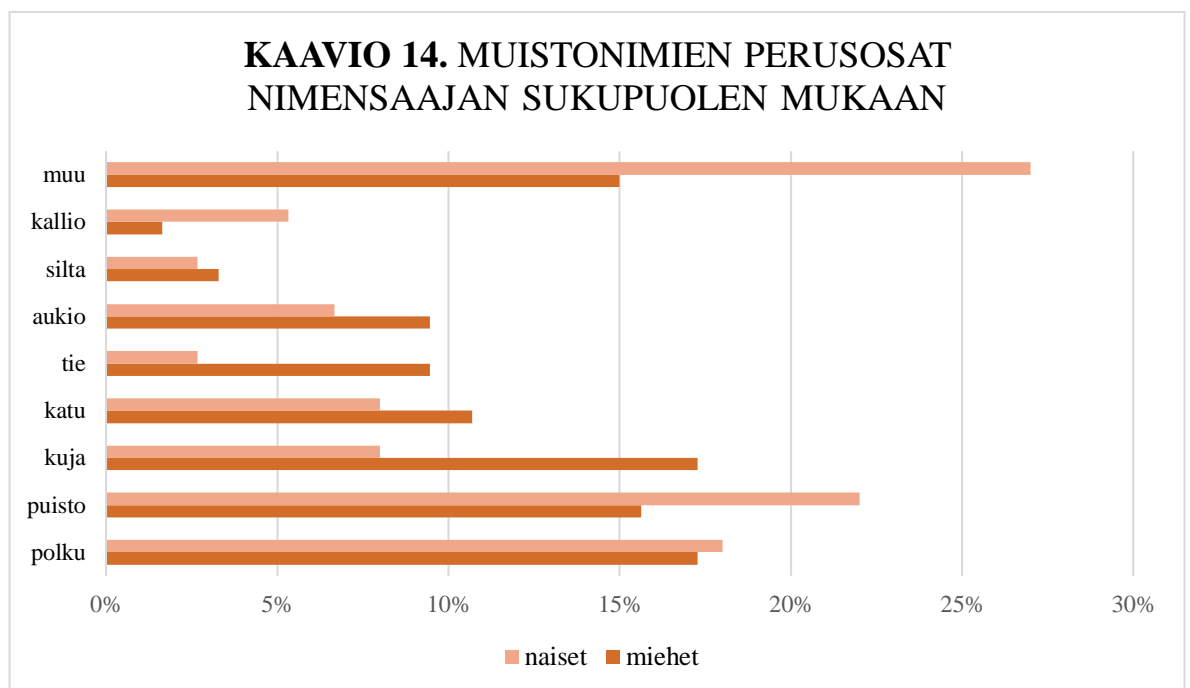
Taulukko 1. Perusosien suosio eri aineistoissa

	koko muistonimiai- neisto, %	muistonimet Turussa ja Vantaalla, %	kaikki nimet Turussa ja Vantaalla, %
polku	17	24	15
puisto	16	10	13
kuja	16	17	13
katu	10	8	5
tie	9	11	10
aukio	8	10	2
silta	3	3	2
kallio	2	2	2
ranta	2	2	1
raitti	2	0	1
muut	15	13	36

Taulukkoa 1 tarkastelemalla nähdään ensinnäkin, että kolme suosituinta perusosaa *polku*, *puisto* ja *kuja* ovat samat joka aineistossa, vaikkakin järjestys vaihtelee hieman. Toisekseen huomataan, että kategoria *muut* on huomattavasti suurempi kaikki nimet käsittävässä aineistossa kuin vain muistonimiä sisältävissä aineistoissa. Tämä selittyy pitkälti sillä, että kaikki nimet käsittävä aineisto sisältää esimerkiksi erilaisia alueennimiä, joiden perusosat ovat varsin erityyppisiä ja jollaisiksi muistonimiä valitaan harvoin. Niin ikään muistonimet ovat harvinaisia esimerkiksi pysäköintialueiden, hautausmaiden ja vastaavien erikoisalueiden sekä vesistöjen ja soiden niminä, mikä on käynyt ilmi jo muistonimien tarkoitteiden paikanlajeja tarkasteltaessa. Taulukosta nähdään myös, että perusosan *tie* sisältäviä nimiä on aineistoissa tasaisesti, joten *tietä* voidaan pitää neutraalina valintana muistonimen perusosaksi. *Katuja* taas on muistonimissä enemmän kuin kaikissa nimissä. Kenties kaikkein merkittävin eroavaisuus voidaan nähdä kuitenkin *aukio*-perusosaisissa nimissä: niitä on muistonimissä jopa viisinkertainen määrä muuhun nimistöön verrattuna. Samankaltainen ilmiö

todettiin jo aikaisemmin nimien tarkoitteiden paikanlajeja tarkasteltaessa. Nämä asiat liittyvät kiinteästi toisiinsa, mutta eivät kuitenkaan välttämättä yksi yhteen, vaan ennemminkin toisiaan selittävästi.

Lopuksi tarkastelen vielä, miten erilaiset nimensaaajat vaikuttavat muistonimen perusosan valintaan. Seuraava kaavio 14 osoittaa, kuinka suuressa osassa naisten (76 nimeä) ja miesten (243 nimeä) mukaan nimettyjä muistonimiä on käytetty kutakin perusosaa (nimensaaajien sukupuolijakaumasta luvussa 4.1.1):

Nimensaaajan sukupuolen ja valitun perusosan korrelaatiota kaaviosta 14 tarkastelemalla voidaan havaita, että perusosien suosituimmuusjärjestys on jokseenkin identtinen, mutta miehen muistoniimeen valikoituu perusosaksi tuplasti useammin *kuj* ja jopa triplasti useammin *tie* kuin naisen muistoniimeen, naisten muistoniimissä taas *puisto* ja *kallio* ovat tuntuvasti suositumpia. Naisten muistoniimissä nimien perusosien kirjo on myös laajempi: jopa 28 %:ssa nimiä perusosa on jokin muu kuin kahdeksan suosituimman perusosan joukkoon kuuluva.

Kujan ja *tien* suosio miesten muistoniimien perusosina kulkee käsi kädessä sen kanssa, että miespuolisten nimensaaajien nimikkopaikat ovat huomattavasti useammin lajiltaan katuja kuin naisten (ks. kaavio 8 s. 46). *Kalliot* ja tietysti *puistot* taas ovat usein puistoja (ks. Sinisalo 1999: 170), joita naisviitteisten nimien tarkoitteissa on selvästi enemmän kuin miesviitteisten.

Muissa kuin henkilöviitteisissä muistonimissä suosituimmuusjärjestys on niin ikään samankaltainen, mutta *teitä* ja *katuja* on enemmän kuin henkilöviitteisissä nimissä, *aukioita* ja etenkin *puistoja* taas vähemmän. Myös nämä tulokset noudattelevat samaa kaavaa kuin erilaisten paikanlajien suosio erilaisten nimensaaajien muistonimien kesken.

3.5.3 Morfologia, oikeinkirjoitus ja funktionaalisuus

Muistonimien morfologiaa ja oikeinkirjoitusta tarkasteltaessa huomio kiinnittyy muutamaankin seikkaan: määriteosan sijamuotoon ja kieliopilliseen lukuun sekä nimenosien kirjoittamiseen yhteen tai erikseen. Lopuksi tarkastelen vielä nimen käytännöllisen funktion kannalta ongelmallisia ulkoisia ominaisuuksia.

Morfologialtaan epätyypillisenä kategoriana aineistossa erottuvat pelkästä perusosasta muodostuvat nimet, joissa ei siis ole myöskään tyypillistä genetiivimuotoista määriteosaa. Kaikkiaan genetiivimuotoisen määriteosan sisältäviä nimiä on 97 % (esim. Espoon *Tomaksenpolku*), nominatiivimuotoisen määriteosan sisältäviä nimiä 2 % ja pelkästä perusosasta koostuvia nimiä 1 % koko aineistosta. Tämä jakauma poikkeaa selvästi muusta nimistöstä, sillä esimerkiksi kaikista Turussa 2000-luvulla suunnitelluista kaavanimistä genetiivimuotoisen määriteosan sisältää vain noin 62 %. Tämä johtuu tietenkin muistonimien perusluonteesta: genetiivimuotoinen määriteosa ohjaa nimenkäyttäjän ajattelemaan nimensaaajan omistus- tai muuta suhdetta kyseiseen tarkoitteeseen. Myös Kielitoimiston ohjepankki mainitsee muistonimet yhtenä tavallisimpana genetiivialkuisen paikannimen tyyppinä (Kielitoimiston ohjepankki: *Paikannimen alkuosa: Pihlaja- vai Pihlajan-?*).

Nominatiivimuotoisen määriteosan sisältävistä nimistä suurin osa on yritysviitteisiä nimiä (Hämeenlinnan *Sanikatu*, Oulun *Mallastie*, Helsingin *Telekatu* sekä Vantaan *Kinorinne*, *Sanomakulma* ja *Sanomatie*) ja loput kaksi harvinaisia nimityyppiä edustavia henkilöviitteisiä nimiä: epäsuoran viittauksen sisältävä Vantaan *Kehtopuisto* sekä osittaisen viittauksen sisältävä Hämeenlinnan *Paasiaukio*.

Muistonimen määriteosa on yleensä yksikkömuotoinen silloinkin, kun sillä viitataan useisiin nimensaaajiin (esim. Espoon *Zanseninkuja* von Zansenin veljesten muistoksi ja Helsingin *Bergbominkuja* Emilie ja Kaarlo Bergbomin muistoksi). Ainoat monikolliset määriteosat ovat turkulaisissa nimissä *Uplantilaistenpuisto*, *Uplantilaistenranta* sekä *Tietäjienpolku*. Aineiston nimien perusosista monikollisia ovat *palstat* ja *portaati*.

Oikeinkirjoitukseen liittyvä kysymys taas on nimien osien kirjoittaminen yhteen tai erikseen. Kielitoimiston ohjepankki suosittelee, että nimenosat kirjoitetaan erikseen esimerkiksi silloin, kun nimen määriteosana on erisnimen muodostama sanaliitto (esim. Helsingin

Aku Korhosen tie tai *Amiraali Cronstedtin tie*) tai yhdysmerkin sisältävä nimi (esim. Vantaan *Reissu-Lassin polku*) tai perusosana yhdyssana (esim. Espoon *Malmsténin metsätie*) (Kielitoimiston ohjepankki: *Paikannimet: erilleen kirjoitettavat (Iso Mustalampi)*), mutta yleensä yhteen. Pääasiallisesti aineiston nimissä noudatetaan näitä sääntöjä hyvin, mutta poikkeuksiakin löytyy: Kuopion *Auliksen aukio* ja *Speden aukio*, Turun *Chiewitzin serpentiini* ja *Michailowin portaat* sekä Helsingin *Valdemarin tori*. Ainakin Turun nimien osalta perusteena ohjeistuksen vastaiseen oikeinkirjoitukseen voisi pitää nimien vierasperäisyyttä, hankalaa kirjoitusasua sekä harvinaisia perusosia. Kielitoimiston ohjeen mukaan nimenosat voidaan kirjoittaa erikseen myös, kun ”alkuosa on adjektiivi tai erisnimi genetiivissä ja jälkiosa on suomalaisissa paikannimissä harvinainen tai tuntematon maantieteellinen termi” (mp.). *Serpentiini* ja *portaat* eivät ole maantieteellisiä termejä, mutta perusosina harvinaisia ja siksi nimet hahmottunevat paremmin erikseen kirjoitettuina.

Eräs nimenkäyttäjien mielipiteitä herättävä ja nimen funktionaalisuuteen liittyvä ominaisuus taas on nimen pituus, joka mielletään usein juuri muistonimien ominaisuudeksi. Nimen pituus on todettu useissa tutkimuksissa yhdeksi nimenkäyttäjää eniten hämmentäväksi paikannimen ominaisuudeksi (esim. Koistinen 2008: 43, Ukskoski 2011: 13; ks. myös Viljamaa-Laakso 1999: 42 ja Harling-Kranck 2006: 245). Usein lyhyttä ja ”ytimekästä” nimeä pidetään näiden tutkimusten mukaan taas toimivana ja hyvänä. Esimerkiksi Helsingin nimistötoimikunta on linjannut vuonna 2004, että pitkien kaavanimien antamista tulisi välttää tai vähintään säännöstellä (Paikkala 2005). Eeva Maria Närhen (1985) mukaan Helsingin nimistötoimikunta on aiemmin pitänyt kaavanimen pituuden ylärajana 22 merkkiä, ja sama suositus on ollut Gunilla Harling-Kranckin mukaan käytössä myös Turussa (2006: 245). Tilastollisesti tarkasteltuna Helsingissä kaikkien ennen vuotta 2015 annettujen kadunnimien keskipituus ilman sanavälejä on 13 merkkiä (Mattila 2016) ja Hämeenlinnassa vuonna 2012 käytössä olleiden nimien keskipituus hieman alle 13 merkkiä (Malinen 2012: 95).

Tutkimusaineiston nimet ovat kuitenkin pääasiallisesti tätä pidempiä, moniosaisia ja monimerkkisiä. Pisimmissä nimissä on neljä erillistä osaa (esim. *Carl Albert Edelfeltin aukio* ja *Tom of Finlandin aukio*), yhdessä jopa viisi (*Georg Henrik von Wrightin terassi*). Merkkimäärältään aineiston pisin nimi ilman sanavälejä on 31 merkillään Turun *Katariina Aleksandrialaisen polku*; yhdessä sanavälien kanssa Helsingin *Georg Henrik von Wrightin terassi* on yhtä pitkä (33 merkkiä). Aineiston lyhimmat nimet ovat puolestaan 8-merkkisiä (esim. Kuopion *Ossintie* ja Helsingin *Telekatu*). Kaikkien aineiston nimien pituuden keskiarvo ilman sanavälejä on 15,6 merkkiä ja moodi 13 merkkiä. Pisimpiä muistonimiä annetaan Helsingissä (keskiarvo 16,8 merkkiä) ja Lahdessa (16,1 merkkiä), lyhimpiä taas

Hämeenlinnassa (12,4 merkkiä) ja Vantaalla (13,6 merkkiä). 6 % aineiston nimistä on yli 22-merkkisiä.

Nimien pituutta tarkasteltaessa on syytä muistaa, että osoitenimikäyttöön eli käytännössä kadunnimeksi valitaan yleensä lyhyempi ja käytössä vähemmän hankala nimi. Puistojen, aukoiden ja vastaavien nimiksi taas valitaan helpommin pidempiä ja hankalia nimiä; esimerkiksi Helsingissä taiteilija Helene Schjerfbeck sai tästä syystä nimikkopuiston² eikä -katua (Lehtonen 2018). Myös puistojen ja vastaavien niminä erityisen pitkät ja hankalat nimet voivat kuitenkin aiheuttaa ongelmia esimerkiksi pelastustoiminnalle (Närhi 1987).

Toisekseen nimenkäyttäjät pitävät hankalina nimissä esiintyviä ruotsinkielisiä tai vierasperäisiä nimiä ja kirjaimia (esim. Koistinen 2008: 180, Ukskoski 2011: 15), joita niin ikään muistonimissä usein on. Olenkin tarkastellut, kuinka suuressa osassa aineiston nimiä esiintyy ns. vierasperäisiä kirjaimia, jollaisiksi olen tässä laskenut kirjaimet *b, c, d, é, f, g, q, w, x, z* ja *å*. Vähintään yksi näistä kirjaimista esiintyy peräti 42 %:ssa aineistoni nimiä. Vain yksittäistapauksissa kyse on suomenkielisestä proprista (esim. *Lempi Alangon kallio*, *Leevi Madetojan katu*) tai appellatiivista (esim. *Elli Tompurin promenadi*, *Tilli-sedän puisto*). Kun nämä luetaan pois laskuista, on vierasperäisiä kirjaimia sisältäviä nimiä edelleen 40 % aineistosta. Tästä ei kuitenkaan voida suoraan päätellä, että 40 % nimistä olisi annettu henkilöille, joilla on vierasperäinen nimi: ensinnäkin proprin vierasperäisyyden määrittely itsessään on ongelmallista, ja toisekseen useissa vierasperäisiä propreissa ei ole lainkaan vierasperäisiä kirjaimia (esim. *Lohrmanninaukio*, *Struvenpolku*). Ruotsin- tai vieraskielistä nimeä kantavien nimensaaajien joukko aineistossani on siis vieläkin suurempi.

4 Nimensaaajat

Luvussa 3.3 olen esitellyt luokittelun, jonka mukaisesti olen kategorisoinut nimensaaajat ja jakanut samalla aineiston nimet henkilö-, yritys-, paikka-, tapahtuma-, eläin-, kulkuneuvo- ja muunviitteisiin nimiin (ks. kaavio 2 s. 40). Tässä luvussa menen nimensaaajatyyppejen jaottelua pidemmälle ja tarkastelen, millaisia nimissä muistettut henkilöt, yritykset ja muut asiat ovat. Käyn läpi erilaisia nimensaaajien ominaisuuksia sen mukaan, millaiset seikat ovat kullekin ryhmälle ominaisia. Kaikkien nimien osalta tarkastelen esimerkiksi niiden

² Huomaa, että *Helene Schjerfbeckin puisto* ei kuulu aineistooni, vaikka se onkin 2000-luvulla suunniteltu muistonimi, sillä sitä ei ole merkitty Helsingin kaupungin rekisterissä muistonimeksi. Sen sijaan *Helene Schjerfbeckin polku* sisältyy aineistoon.

nimensaajien elin- tai toiminta-ajankohtaa sekä suhdetta nimettyyn paikkaan. Tarkoitukseni on paitsi luokitella nimiä, myös tutkia, miten aiemmin esittelemäni erilaiset nimistön-suunnittelun ohjeistukset toteutuvat muistonimien saajien valinnassa.

Henkilöviitteisten muistonimien nimensaajia käsittelen kahdessa osassa: ensin yksittäiset todelliset sekä fiktiiviset henkilöt luvussa 4.1, sitten todelliset sekä fiktiiviset parivaljakot ja suvut luvussa 4.2. Muita kuin henkilöviitteisiä muistonimiä on noin 14 % aineistostani, ja niiden nimensaajia käsittelen omissa alaluvuissaan nimensaajatyyppi kerrallaan. Jo aiemmin olen esittänyt, että muiden kuin henkilöviitteisten muistonimien osuus olisi todennäköisesti suurempi, mikäli termi *muistonimi* olisi kaikissa kohdekunnissa käsitetty samoin kuin sen itse määrittelen. Yhtä kaikki on selvää, että tällaisiakin nimiä suunnitellaan, vaikkakin selvästi vähemmän kuin henkilöviitteisiä muistonimiä.

Henkilö- ja yrityshistorioita sekä vastaavia tietoja tutkiessani olen käyttänyt lähteinä sekä kohdekaupunkien yhteyshenkilöiltä saamiani dokumentteja ja muita tietoja, omia aiempia tietojani että etenkin SKS:n Kansallisbiografian, Wikipedian ja muiden saatavilla olleiden verkkolähteiden, kuten paikallislehtien, tietoja. Vaikka viimeksi mainituista saatu tieto ei olisikaan aina täysin eksaktia, se vastaa kuitenkin yleistä käsitystä asiasta ja on riittävää tulkinnalleni. Olen myös pitänyt näitä lähteitä riittävän luotettavina esimerkiksi muistettavien henkilöiden elinajankohdan selvittämiseen, koska olen tarkastellut elinaikaa lähinnä vuosisatojen tarkkuudella. Nimensaajien taustoja koskevia lähdeviitetietoja olen maininnut analyysissäni erityisesti silloin, kun niistä saamani tieto ei ole ollut nähdäkseni ”yleistä”, vaan saatavilla esimerkiksi ainoastaan yhdestä lähteestä.

4.1 Nimensaajana yksittäinen henkilö

Tässä luvussa tarkastelen eri näkökulmista sekä todellisia että fiktiivisiä yksittäisiä henkilöitä, joiden kunniaksi aineistoni muistonimiä on annettu. Luonnehdin näitä henkilöitä esitellen heidän erilaisia ominaisuuksiaan: sukupuolta, elinajankohtaa, toimialaa, poliittista ja maailmankatsomuksellista suuntautuneisuutta sekä kansallisuutta ja etnisyyttä. Lopuksi tarkastelen vielä näiden henkilöiden suhdetta heidän mukaansa nimettyihin paikkoihin. Aivan kaikkia näitä tietoja en ole saanut käsiini tai tiedot saattavat etenkin kauan sitten eläneiden henkilöiden osalta olla melko suurpiirteisiä, mutta monissa tällaisissa tapauksissa olen esimerkiksi pitänyt oikeaa vuosisataa täysin riittävänä tietona henkilön elinajankohdasta. Kerroin kuitenkin jokaisessa alaluvussa erikseen, millä tarkkuudella ja varmuudella olen tietoja

kerännyt. Tarkoitukseni on piirtää kuva sellaisesta henkilöstä, joka näyttää nauttivan tämän ajan päättäjien arvostusta.

Yksittäisiä henkilöitä on nimensaaajissa selvästi eniten: 81 % kaikista aineiston nimistä on annettu yksittäisille henkilöille. Huomionarvoista on, että vaikka yksittäisiin henkilöihin viittaavia nimiä on aineistossani yhteensä 324, niissä viitataan vain 275 eri henkilöön. Useimmiten saman nimensaaajan nimikkopaikat ovat samassa kaupungissa: esimerkiksi yrittäjä Hilpi Kummilalla on kolme nimikkopaikkaa Hämeenlinnassa ja arkkitehti Stefan Michailowilla kaksi Turussa. Hyväntekijä Aurora Karamzinia on muistettu tarkasteluajan jaksona peräti kuudesti muistonimellä, kerran Helsingissä ja viidesti Espoossa. Muutama muukin henkilö on saanut kunnian tulla muistetuksi kahdessa eri kaupungissa: säveltäjä Bernhard Henrik Crusell Helsingissä ja Oulussa, arkkitehti Bertel Jung Espoossa ja Oulussa, urheiluvaikuttaja Lauri Pihkala Helsingissä ja Turussa, taidemaalari Ellen Thesleff Helsingissä ja Kuopiossa sekä vankeinhoitotyön edistäjä Mathilda Wrede Helsingissä ja Turussa. Seuraavien alalukujen laskelmissa olenkin tarkastellut nimenomaan eri nimensaaajia siten, että kukin on mukana vain kerran.

4.1.1 Nimensaaajien sukupuolijakauma

Naisten osuuden lisääminen muistonimien saajissa on ollut tapetilla jo jonkin aikaa (mm. Lehtonen 2018, Ursin 2012; ks. myös tämän tutkimuksen luku 2.3), sillä vanhastaan muistonimistö on varsin miespainotteista. Esimerkiksi Helsingin nimistössä ennen 1990-lukua annetuista nimistä 29 on annettu naisen ja 282 miehen muistoksi; vuodesta 1990 tähän päivään vastaavat luvut ovat 73 ja 162 (Ikonen 2018). Carpelanin ja Schulmanin vertailuaineistossa ennen vuotta 1996 Helsingissä annetuista muistonimistä 20 % on nimetty naisten mukaan (1996: 48). Edelleen tämän tutkimuksen aineistossa tilanne on epätasainen: vain 23 % kaikista oman nimikkopaikan saaneista henkilöistä on naisia. Vähiten naisia muistetaan Hämeenlinnassa (0 % kaikista yksittäisiin henkilöihin viittaavista nimistä) ja Turussa (6 %), eniten taas Helsingissä (32 %) ja Oulussa (32 %).

Aineistossani on myös yksi yksittäiseen henkilöön viittaava nimi, jonka nimensaaajan sukupuolta en ole määrittänyt: *Maiju Lassilan polku*. Maiju Lassila on kirjailija Algot Untolan käyttämä salanimi, joten nimensaaajan sukupuoli voidaan käsittää kahtalaisesti.

4.1.2 Nimensaaajien elinajankohdat

Useimmissa muistonimeämistä käsittelevistä ohjeistuksista mainitaan, että nimensaaajan tulisi olla nimeä annettaessa kuollut, mieluiten vähintään viisi vuotta ennen nimen antamista

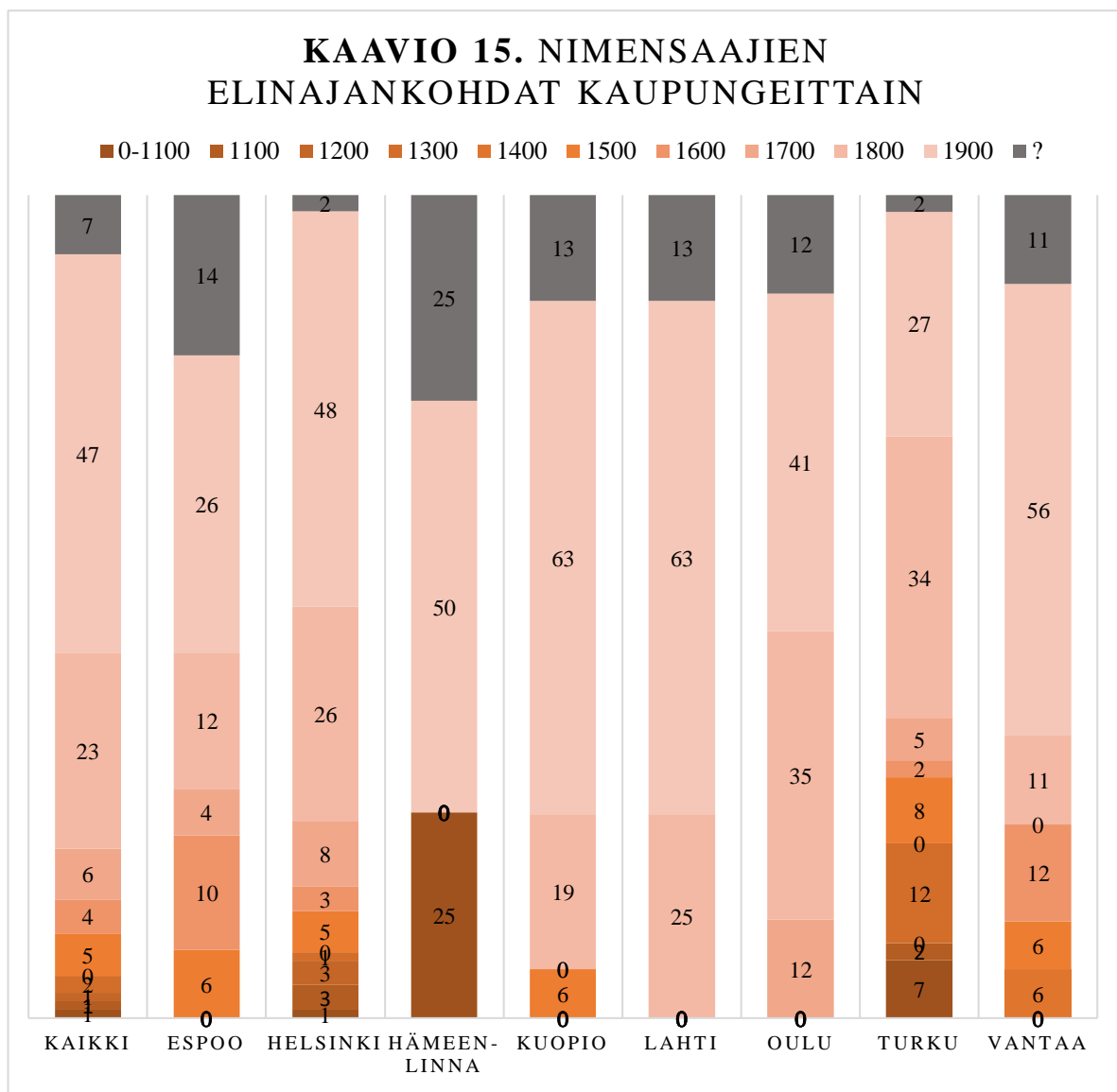
(luku 2.2). Tällä pyritään varmistamaan, että nimensaaajan merkittävyyttä voidaan tarkastella mahdollisimman objektiivisesti. Vaikka elävien henkilöiden muistaminen nimillä ei ole suositeltavaa, se ei ole kuitenkaan harvinaista: yli puolet vuonna 1999 Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen ja Suomen Kuntaliiton järjestämään nimistönsuunnittelun kyselyyn vastanneista kuntien viranomaisista kertoi, että kunnassa on annettu kaavanimiä elävien henkilöiden mukaan *joskus* (Paikkala 2000b: 35). Oman tutkimusaineistoni 275 nimensaaajasta 9 (3 %) on saanut nimikon ollessaan hengissä, esimerkiksi presidentit Tarja Halonen ja Mauno Koivisto sekä mäkihyppääjä Veikko Kankkonen. Sellaisia henkilöitä, joiden kuolemasta on ollut nimenantohetkellä alle ohjeistuksen mukaiset viisi vuotta, on aineistossani 7 (3 %; esim. kotiseutuaktiivi Anja Pankasalo (Espoon *Anja Pankasalon puisto*) sekä professori Paavo Havas (Oulun *Paavo Havaksen tie*)). Kaikista tapauksista ei ole aivan täyttä varmuutta, sillä asiakirjoissa on saattanut olla mainittuna vain tieto esimerkiksi siitä, että kyseinen henkilö ”asuu tien päässä”. Tällaisissa tapauksissa olen esimerkiksi lähteissä käytettyjen verbimuotojen perusteella olettanut, että henkilö on edelleen nimenantohetkellä siellä asunut ja ollut hengissä.

Kaikkein vanhimmat aineistoni nimensaaajat ovat eläneet ajanlaskun alun tienoilla; tällaisia tapauksia on neljä (1 % kaikista yksittäisten henkilöiden mukaan nimettyjen paikkojen nimensaaajista). Yksi nimensaaaja, kristitty marttyyri Katariina Aleksandrialainen, on legendan mukaan elänyt 200-luvun lopulla. Kaikki loput nimensaaajat ovat eläneet seuraavalla vuosituhanella: 1100–1200-luvuilla on elänyt 8 nimensaaajaa (3 %), 1300–1400-luvuilla 7 nimensaaajaa (3 %), 1500–1600-luvuilla 26 nimensaaajaa (9 %), 1700-luvulla 16 nimensaaajaa (6 %), 1800-luvulla 64 nimensaaajaa (23 %) ja 1900-luvulla 129 nimensaaajaa (47 %) (ks. kaavio 15). 2000-luvun aikana ennen nimikkopaikan saamista kuolleita on 12. Sellaisia nimensaaajia, joiden elinajankohta ei ole tiedossa tai se on ilmaistu lähteissä sellaisilla ilmauksilla kuin ”hyvin kauan sitten”, on aineistossani 20 (7 %). Nimensaaajien syntymävuosien keskiarvo on vuosi 1758.

Seuraavan sivun kaavio 15 esittää, milloin kunkin kaupungin muistonimien nimensaaajat ovat eläneet. Mikäli henkilön tarkat elinvuodet ovat tiedossani ja hän on elänyt useammalla vuosisadalla, olen laskenut elinajankohdaksi sen vuosisadan, jonka puolella hän on elänyt pisimpään. Luvut ovat prosenttiosuuksia kunkin kaupungin aineiston yksittäisiin henkilöihin viittaavien nimien nimensaaajien kokonaismäärästä. Yläreunan harmaa palkki osoittaa, kuinka monen nimensaaajan elinajankohta ei ole tiedossani.

Kaaviota 15 voidaan tulkita tarkastelemalla, kuinka paljon kunkin kaupungin palkissa on ruskean ja oranssin sävyjä: mitä enemmän niitä on, sitä ”vanhempia” eli pidemmän aikaa

sitten eläneitä nimensaaajat ovat. Koska Hämeenlinnan aineistossa on vain neljä nimensaa-
jajenkiötä, jätän ne sivuun tässä tarkastelussa. Kaikkein eniten historiallisiin nimensaaajiin
on keskitytty Turussa, missä 36 % nimensaaajista on elänyt ennen 1800-lukua. Esimerkiksi
Lahdessa vastaava osuus on 0 %, Kuopiossa 6 % ja Oulussa 12 %. 1900-luvulla eläneitä on
suosittu Lahden ja Kuopion ohella eniten Vantaalla.

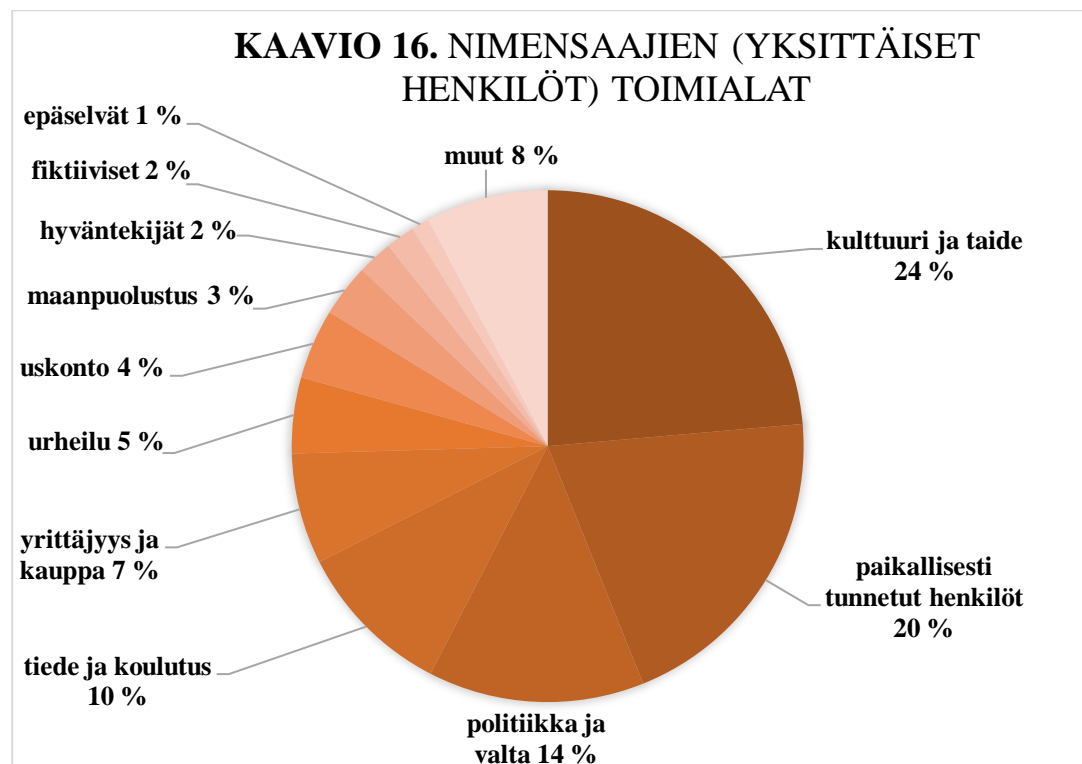

On kiinnostavaa huomata, että yhä edelleen vuosisatojen ja jopa -tuhansien takaa löy-
tyy henkilöitä, joita halutaan muistaa nimikkopaikoin. 1900-luvulla eläneitä nimensaaajia on
toki joukossa paljon, mutta ei kuitenkaan edes puolta koko joukosta.

4.1.3 Nimensaaajien toimialat

Nimensaaajien toimialat linkittyvät lähes aina kiinteästi siihen, miksi heidät on koettu muistamisen arvoisiksi. Henkilön elämään on saattanut mahtua monenlaisia työtehtäviä, kouluksia, titteleitä, aikaansaannoksia ja ylipäätään erilaisia elämänvaiheita, mutta usein jokin niistä on ainakin asiakirjojen mukaan noussut ylitse muiden punnittaessa henkilön merkittävyyttä nimikkopaikan saamiseksi. Tietenkin kyse on aina kokonaisuudesta, mikä on syy myös sille, että muistonimen antamista on syytä harkita vasta henkilön kuoltua, kun mahdollisimman objektiivinen kokonaiskuva on selvillä. Kuitenkin suurin osa aineistoni nimensaaajista on melko helppo asettaa vain yhteen lokeroon: muistonimen saamisen kannalta heidän keskeisin ominaisuutensa on esimerkiksi puutarhurius tai presidenttiys. Tässä aluvussa esittelen aineistoani tämänkaltaisten kategorioiden mukaisesti. Tuon myös kategoriakohtaisesti ilmi, missä kaupungeissa näytetään suosivan milläkin alalla toimineita tai toimivia henkilöitä. Lopuksi vielä tarkastelen nimensaaajien toimialoittaista jakautumista sukupuolen mukaan.

Näiden kategorioiden muodostaminen on siis jossakin määrin keinotekoinen, sillä jokaisella nimensaaajalla on taustallaan omanlaisensa tarina. Olen kuitenkin etsinyt nimensaaajien yhteisiä nimittäjiä ja jakanut heidät seuraavasti ryhmiin mukaillen Joel Paasun (2018: 24–26) gradussaan käyttämiä kategorioita:

Kaavio 16 osoittaa, että nimensaaajien skaala on laaja ja moninainen. Seuraavaksi käyn läpi, millaiset tapaukset olen laskenut kuhunkin ryhmään, ja esittelen joitakin esimerkkejä niistä kustakin. Henkilöitä olisi voinut niputtaa myös monin muin tavoin heidän toimialojensa mukaan, esimerkiksi erottelemalla eri taiteen alojen edustajia, mutta vertailukelpoisten tulosten saamiseksi päädyin noudattamaan samanlaista jakoa kuin Paasu. Jako on ennen kaikkea suuntaa-antava, ja sen tarkoituksena on osoittaa, kuinka laaja nimensaaajien kirjo on ja kuinka erityyppiset toimijat painottuvat muistonimistössämme.

Kaikkein eniten (24 %) nimensaaajien joukossa on erilaisten kulttuuri- ja taidealojen edustajia. Yhteensä heitä on 64, joista 21 on arkkitehtejä, 18 kuvataiteilijoita, 12 säveltäjiä tai muusikoita, 9 kirjailijoita tai runoilijoita, 3 näyttelijöitä ja 1 viihdetaitelijaa. Esimerkkejä tällaisista muistonimistä ovat Turun *Tom of Finlandin aukio* taiteilijanimellä *Tom of Finland* tunnetun kuvataiteilija Touko Laaksosen mukaan, Oulun *Leevi Madetojan katu* oululaissyntyisen säveltäjä Leevi Madetojan mukaan, Kuopion *Martti Merenmaan puisto* pitkään Kuopiossa asuneen kirjailija Martti Merenmaan mukaan sekä Helsingin *Ida Aalbergin puisto* näyttelijä Ida Aalbergin mukaan. Suhteessa eniten kulttuuri- ja taidealojen edustajia on muistettu Helsingissä, Turussa ja Oulussa, vähiten taas Vantaalla, Lahdessa ja Hämeenlinnassa.

Toiseksi eniten (20 %) nimensaaajien joukossa on erilaisia paikallisesti tunnettuja henkilöitä, joiden tarkempi luokittelu on hankalaa. Monet heistä ovat maanomistajia, isäntiä ja emäntiä, joiden kädenjälki on näkynyt ja muisto elänyt nimikkopaikan ympäristössä vielä kenties heidän poismenonsa jälkeenkin. Esimerkiksi Kuopiossa *Kaisa*-nimisen tilallisen mukaan on nimetty *Kaisantie* ja Espoossa *Viktor Åberg* -nimisen isännän mukaan *Viktorinkuja*. Tähän kategoriaan kuuluvat henkilöt ovat saattaneet myös toimia eri tavoin kotiseutunsa hyväksi: kotiseutuaktiiveina on tunnettu esimerkiksi Anja Pankasalo Espoon Laajalahdessa (*Anja Pankasalon puisto*) sekä Oskar Lybeck Helsingin Marjaniemessä (*Oskaripuisto*). Espoossa ja Kuopiossa tämä on kaikkein suosituin nimensaaajien kategoria.

Kolmanneksi suurimpaan ryhmään (14 %) kuuluvat poliitikot ja vallanpitäjät. Kuningallisia joukossa on 10, esimerkiksi kuningatar Margareeta I (*Kuningatar Margareetan laitur* Turussa) ja kuningas Eerik IV Pyhä (*Eerik Pyhän kuja* Helsingissä) ja presidenttejä neljä, esimerkiksi Lauri Kristian Relander (mm. *Relanderinaukio* Vantaalla) ja Tarja Halonen (*Tarja Halosen puisto* Helsingissä). Loput 23 tähän kategoriaan kuuluvaa henkilöä ovat vaikuttaneet yhteiskunnan eri tasoilla aina valtakunnan tasolta (esim. Pietari Brahe (Turun *Brahensilta*)) paikallispolitiikkaan (esim. Martin Meinander (Helsingin *Martin Meinanderin puistikko*)). Poliitikoiden ja vallanpitäjien mukaan paikkoja on nimetty erityisesti Turussa,

Vantaalla ja Helsingissä, muualla suosio on vähäistä. Nimensaaajien poliittista vakaumusta analysoin luvussa 4.1.4.

Nimensaaajista 10 % tunnetaan erityisesti saavutuksistaan tieteessä ja koulutuksessa. Näiden 27 henkilön joukossa on niin professoreita (esim. matematiikan professori Ernst Lindelöf (Helsingin *Ernst Lindelöfin katu*), kansainvälisiä tiedemiehiä (esim. kemisti Louis Pasteur (Helsingin *Pasteurinkatu*) kuin kyläkoulun opettajiakin (esim. talousopettaja Iines Hellmann (Lahden *Iineksenpolku*). Erilaisia tieteilijöitä on muistettu erityisesti Helsingissä, opettajia taas Espoossa.

Kategoriaan *yrittäjäys ja kauppa* olen laskenut 7 % nimensaaajista. Näiden 19 henkilön joukossa on niin kauppiaita (esim. oululainen kauppias Lundström (*Lundströminpuisto*)), leipomoyrittäjiä (esim. espoolainen leipuri Emil Halme (*Emil Halmeen tie*)) kuin tehtaanperustajiakin (esim. turkulainen huonekalutehtaan perustaja Otto Korhonen (*Otto Korhosen katu*)). Tämä on suosittu nimensaaajien kategoria Lahdessa ja Oulussa.

Seuraavaksi eniten (5 %) on urheilijoita. Huomionarvoista on, että urheilijoita on muistettu suhteessa enemmän niissä kaupungeissa, joissa muistonimiä annetaan vähemmän ja joissa ei ole omaa nimistönsuunnittelijaa. Näiden 13 urheilijan joukossa on esimerkiksi mäkihyppääjä Veikko Kankkonen (*Veikko Kankkosen raitti* Lahdessa), jalkapalloilija Aulis Rytönen (*Aulis Rytösen katu* ja *Auliksen aukio* Kuopiossa) sekä ainoana naisena luistelija Ludovika Jakobsson (*Ludovikanraitti* Helsingissä). Urheilijoita on muistettu suhteessa eniten Vantaalla, mutta Espoossa ja Hämeenlinnassa ei lainkaan.

Uskonnollisia vaikuttajia on tämän aineiston nimensaaajista 4 %. Näiden 12 nimensaaajan joukossa on niin paikallisesti, valtakunnallisesti kuin yli valtion rajojenkin vaikuttaneita henkilöitä. Esimerkkejä tällaisista nimistä ovat Helsingin *Werner Wirénin tie* rovasti Wirénin mukaan, Turun *Pyhän Henrikin aukio* piispa Henrikin mukaan sekä Helsingin *Pyhän Birgitan puisto* birgittalaisluostarijärjestön perustajan, ruotsalaisen Birgitta-pyhimyksen mukaan. Uskonnollisten vaikuttajien mukaan nimettyjä paikkoja onkin lähinnä Turussa ja Helsingissä; niiden lisäksi vain Lahden ja Hämeenlinnan aineistoista löytyy yhdet tähän kategoriaan sopivat nimensaaajat. Useat aineiston fiktiivisiksi henkilöiksi katsotuista nimensaaajista ovat kristinuskoon liittyviä hahmoja, kuten turkulaisessa nimessä *Gabrielinkuja* Gabriel-arkkienkelin mukaan. Mikäli ei ole varmaa, onko uskonnollinen vaikuttaja todella ollut historiallinen henkilö, olen laskenut hänet fiktiiviseksi. Nimensaaajien uskonnollisia vakaumuksia analysoin tarkemmin luvussa 4.1.4.

Nimensaaajista 3 % eli 9 henkilöä tunnetaan erityisesti ansioistaan maanpuolustuksen parissa. Esimerkkejä heidän mukaansa nimetyistä paikoista ovat Vantaan *Ratsumestarinkuja*

ja -polku ratsumestari Elias Blyloodin mukaan sekä Helsingin *Väinö Valveen puisto* jääkärikenraali Väinö Valveen mukaan.

Monet muutkin nimensaaajat, esimerkiksi eräät poliitikot, ovat toimineet myös hyvän-
tekeväisyydessä, mutta erityisesti hyväntekijöinä tunnetaan 6 nimensaaajaa (2 %). Esimer-
kiksi Helsingin Diakonissalaitoksen perustajana tunnetun Aurora Karamzinin mukaan on
2000-luvulla nimetty useita kohteita Espoossa (esim. *Auroranmäki*) ja yksi Helsingissä (*Ka-
ramzininranta*).

Jo edellä mainitsin, että useampi aineistoni fiktiivisistä nimensaaajista on kristillisiä
hahmoja. Niiden lisäksi tähän kategoriaan kuuluu esimerkiksi kuunnelmista tuttu Elmo-ur-
heilijahahmo (Vantaan *Elmontie* ja *Elmon urheilupuisto*). Kaikkiaan 5 (1 %) nimensaaajista
on fiktiivisiä henkilöitä.

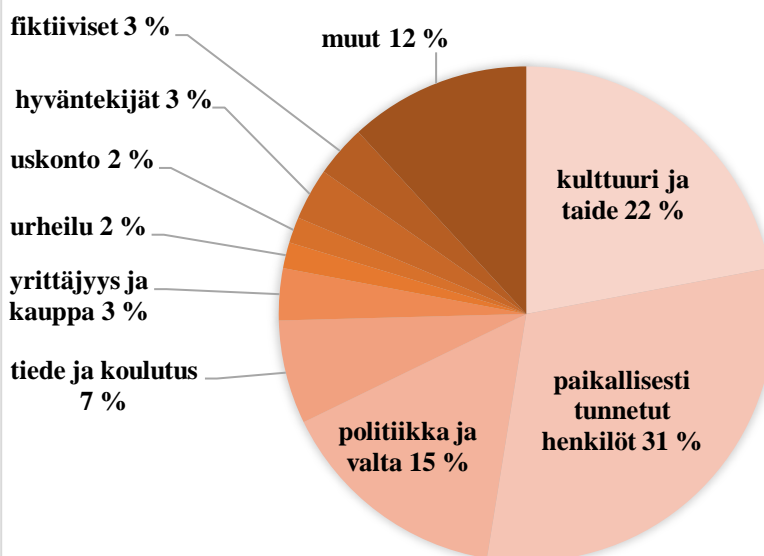
Viimeiset ryhmät ovat *epäselvät* (1 %) ja *muut* (8%). Epäselvissä tapauksissa en ole
vähäisten tietojen vuoksi pystynyt päättämään, miksi henkilö on saanut muistonimen,
mutta todennäköisesti nämä kolme henkilöä ovat olleet paikallisesti tunnettuja asukkaita.
Kategoriaan *muut* kuuluu 21 eri alojen edustajaa: puutarhureita, lääkäreitä, ravintoloitsija,
apteekkari ja niin edelleen. Esimerkkeinä mainittakoon kätilö Ulrica Hermonius (Vantaan
Kehtopuisto), satamakapteeni Henrik Wilhelm Snellman (Oulun *Hamina-Villen puisto*) sekä
metsänhoitaja Herman Frans Mikael ”Mikko” Pitkäniemi (Helsingin *Pitkäniemenmetsä*).

Verraten kaikkien Helsingin muistonimien nimensaaajiin (Paasu 2018: 34) saamani tu-
lokset ovat samansuuntaisia. Eniten eroa on kategorioissa *paikallisesti tunnetut henkilöt* sekä
politiikka ja valta, joiden molempien osuus on omassa aineistossani 5 prosenttiyksikköä ver-
tailuaineistoa pienempi. Kategoriaan *muut* taas kuuluu omasta aineistostani 8 % ja kategori-
aan *urheilu* 5 % nimensaaajista, kun vertailututkimuksessa vastaavat osuudet ovat *muiden*
osalta 4 % ja *urheilun* osalta 2 %. Lisäksi kategorioita *fiktiiviset* ja *epäselvät* ei ole vertailu-
tutkimuksessa lainkaan. Muiden kategorioiden osalta osuudet ovat jokseenkin yhtä suuria,
jopa yllättävän samankaltaisia: esimerkiksi kategorian *kulttuuri ja taide* osuuden ollessa
tässä tutkimuksessa 24 % se on vertailututkimuksessa 23 %, kategorian *yrittäjyys ja kauppa*
osuus taas on tässä tutkimuksessa 7 % ja vertailututkimuksessa 6 %.

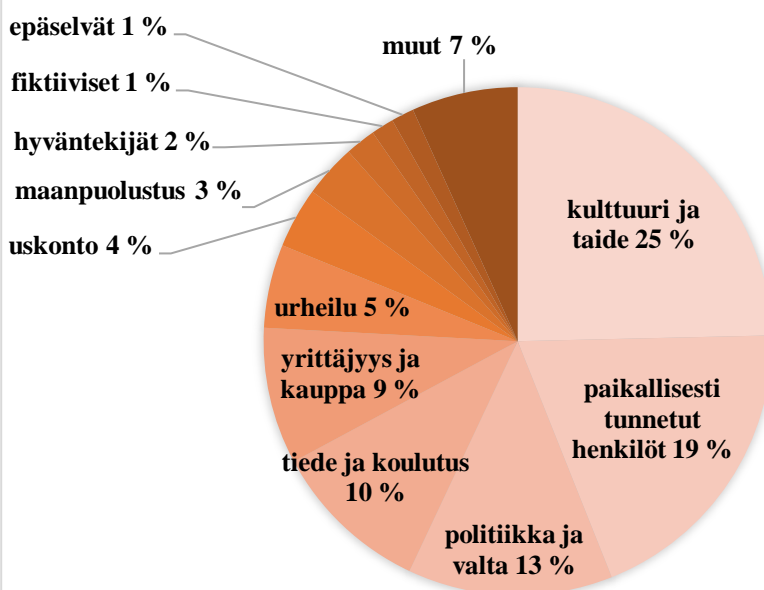
Vertailin lisäksi, missä suhteessa aineistoni nais- ja miesnimensaaajat edustavat eri toi-
mialoja. Seuraavan sivun kaaviot 17a ja 17b osoittavat, kuinka suuri osa aineistoni nais- tai
miesnimensaaajista edustaa kutakin toimialaa. Vertailtaessa kaavioita 17a ja 17b huomataan,
että niissä on melko huomattaviakin eroja. Naisnimensaaajat ovat huomattavasti miehiä use-
ammin *paikallisesti tunnettuja henkilöitä* ja *muuta*, kun taas miehiä on tuntuvasti enemmän
kategorioissa *yrittäjyys ja kauppa*, *urheilu* ja *maanpuolustus*. Paasun aineisto kaikista

Helsingin nimistä on osin erilainen: siinä naisnimensaajat edustavat miehiä reilusti useammin kategorioita *paikallisesti tunnetut henkilöt* ja *hyväntekijät*, miesnimensaajat taas kategorioita *tiede ja koulutus*, *maanpuolustus* sekä *yrittäjyys ja kauppa*. Kategoriaa *kulttuuri ja taide* edustavien naisten osuus on Paasun aineistossa hieman suurempi kuin miesten, kun taas tässä aineistossa tulos on päinvastainen. (2018: 37, 44.)

**KAAVIO 17A. MUISTONIMEN SAANEIDEN
NAISTEN TOIMIALAT**

**KAAVIO 17B. MUISTONIMEN SAANEIDEN
MIESTEN TOIMIALAT**

4.1.4 Nimensaaajien poliittinen ja maailmankatsomuksellinen suuntautuneisuus

Muistonimeämistä on käytetty poliittisen vallan välineenä kautta aikojen (luvut 1.4 ja 2.3). Vaikka ajankohtaisten poliittisten merkkihenkilöiden mukaan nimeäminen on Suomessa hii-
punut eivätkä vallanvaihdokset enää johda muutoksiin kadunnimistössä, annetaan muisto-
nimiä meilläkin edelleen myös poliittisille vaikuttajille. Varsinaisten poliitikkojen lisäksi
monet muutkin muistonimien saajat ovat olleet poliittisesti aktiivisia, vaikkei tätä heidän
merkittävimmäksi elämäntyökseen luettaisikaan. Myös uskontoja ja muita maailmankatso-
muksia saattavat näkyvästi tunnustaa hekin, joiden tärkein ansio ei ole esimerkiksi seura-
kunnassa toimiminen. Tässä tarkastelen kaikkien nimikkopaikkoja saaneiden henkilöiden
poliittista ja maailmankatsomuksellista suuntautuneisuutta toimialoihin katsomatta.

Tarkastellessani nimensaaajien poliittista aktiivisuutta olen nojannut niihin tietoihin,
joita heidän osallistumisestaan poliittisiin puolueisiin ja järjestöihin on yleisesti saatavilla.
En siis ole lähtenyt tekemään historiantutkimusta ja tulkitsemaan esimerkiksi heidän taidet-
taan poliittisten linssien läpi, vaan ainoastaan poiminut ne tiedot, jotka liittyvät heidän avoi-
mesti osoittamaansa aktiivisuuteen. Näiden tietojen perusteella olen pystynyt asettamaan po-
liittiselle vasen–oikea-akselille 40 henkilöä (15 %) kaikista yksittäisistä nimensaaajista.
Heistä 68 % edustaa oikeistoa (10 % kaikista yksittäisistä nimensaaajista, esim. naisasianai-
nen Lucina Hagman (Helsingin *Lucina Hagmanin kuja*) ja yhteiskuntavaikuttaja August
Ramsay (Espoon *August Ramsayn polku*)), 30 % vasemmistoa (44 % kaikista, esim. kau-
punginjohtaja Juhani Paajanen (Vantaan *Juhani Paajasen aukio*) ja presidentti Tarja Halo-
nen (Helsingin *Tarja Halosen puisto*)) ja 3 % keskustaa (0,4 % kaikista, presidentti Lauri
Kristian Relander (Vantaan *Reissu-Lassi* ja *Reissu-Lassin polku*)). Kaupunkien sisäiset po-
liittiset voimasuhteet vaikuttavat siihen, ketkä poliittisesti aktiiviset henkilöt saavat muisto-
nimiä: esimerkiksi Kari Palosen mukaan vasemmistopoliitikoita on muistettu Helsingin ni-
mistössä historiallisesti tarkasteltuna harvoin, koska kaupunginvaltuusto on aina ollut por-
varillinen (2018: 36).

Maailmankatsomuksellisesti kukaan nimensaaajista ei tietävästi ole edustanut muuta
uskontokuntaa kuin kristillistä. Nimensaaajista 16 (6 %) on toiminut näkyvästi kirkon hy-
väksi; kiinnostavaa on, että suurin osa heistä liittyy katoliseen kirkkokuntaan (esim. genee-
tikko ja munkki Gregor Mendel (Helsingin *Mendelinkuja*) sekä kirkkoherra Henricus Tempil
(Turun *Henrik Tempilin polku*)). Nämä henkilöt ovat toki eläneet ennen 1500-luvulla alka-
nutta reformaatiota, myöhemmin eläneet uskonnolliset vaikuttajat taas ovat lähes yksin-
omaan luterilaisen kirkon piiristä (esim. rovasti Väinö Hovila (Lahden *Väinö Hovilan puis-
totie*) ja kirkkoherra Werner Wirén (Helsingin *Werner Wirénin tie*)). Pienen poikkeuksen

myöhempiin uskonnollisiin vaikuttajiin tekee kirkkoherra Samuel Wacklin (Turun *Samuel Wacklinin polku*), joka toimi luterilaisen kirkon sisällä, mutta edusti ekumeenista herrnhutilaista herätysliikettä (L. Laine 2007). Yksi muistonimi, Hämeenlinnan *Panagian puistotie*, viittaa ortodoksisuuteen³. Lisäksi muutamat nimensaaajat ovat yleiskristillisiä, osa myös muiden Lähi-idän kirjauskontojen tunnustamia hahmoja (esim. Gabriel-arkkienkeli (Turun *Gabrielinkuja*)).

Erilaisia aatteita ja maailmankatsomuksia on toki myös oikeisto–vasemmisto-jaottelun ja uskontojen ulkopuolella. Aineiston nimensaaajista näkyvimmin muita aatteita ovat ajaneet esimerkiksi naisasianaiset Hedvig Gebhard (Helsingin *Gebhardinaukio*), Lucina Hagman (Helsingin *Lucina Hagmanin kuja*), Rosina Heikel (Helsingin *Rosina Heikelin puisto*), Tekla Hultin (Helsingin *Tekla Hultinin aukio*) ja Miina Sillanpää (Helsingin *Miina Sillanpään aukio*) sekä pasifisti ja aseistakieltäytyjä Arndt Pekurinen (Helsingin *Arndt Pekurisen puisto*). Eräät nimensaaajat ottivat myös kantaa aikansa kysymyksiin: esimerkiksi runoilija Kaarlo Sarkia (Espoon *Kaarle Sarkian katu*) tunnettiin pasifismistaan ja kirjailija Konni Zilliacus (Helsingin *Konni Zilliacuksen puisto*) Venäjän-vastaisuudesta, ja useat taiteilijat, kuten kuvataiteilija Akseli Gallén-Kallela (Kuopion *Akselinpolku*) sekä säveltäjä Armas Launis (Espoon *Launiksenkuja*), taas suomalaistivat nimiään fennomanian hengessä.

4.1.5 Nimensaaajien kansallisuus ja etnisyys

Nykyisissä muistonimisuosituksissa (luku 2.2) ei oteta suoraan kantaa siihen, miten muistonimien antamiseen muille kuin suomalaisille henkilöille tulisi suhtautua. Nimensaaajien kansallisuuksien tarkastelu on myös monessa mielessä hankalaa: tulee määritellä esimerkiksi, kuinka pitkään Suomessa asunutta henkilöä voi kutsua *suomalaiseksi* ja mikä voidaan tulkita *suomalaisuudeksi* eri historian vaiheissa. Tässä alaluvussa teen huomioita liittyen nimensaaajien syntyperään, äidinkieleen ja asumishistoriaan. Ulkoisesti kaikki nimensaaajat ovat (olleet) tiettävästi vaaleaihoisen eurooppalaisen näköisiä.

Yksiselitteisesti ulkomaalaisia henkilöitä, jotka eivät ole edes asuneet Suomessa, on aineistoni henkilönimensaaajista 3 % (esim. ranskalainen kemisti Louis Pasteur (Helsingin *Pasteurinkatu*) ja virolainen kauppias Helmich Ficke (Espoon *Fickenkuja*)). Ulkomaalais-
taustaisia henkilöitä, jotka ovat kuitenkin asuneet ja luoneet uraa Suomessa, on nimensaaajista 5 % (esim. englantilaissyntyinen liikemies John Barker (Turun *Barkerinaukio*) ja saksalaissyntyinen luistelija Ludovika Jakobsson (Helsingin *Ludovikanraitti*)). Erillään näistä

³ *Panagia* tarkoittaa slaavilaisessa ortodoksiperinteessä Neitsyt Mariaa (Aamun Koitto 27–28/1961).

kategorioista ovat hallitsijat ja muut merkkihenkilöt, joiden valta on ulottunut Suomeen ennen itsenäistymistä. Heitä on nimensaaajista 4 % (esim. kenraalikuvernööri Pietari Brahe (Turun *Brahensilta*) ja kuningatar Katariina Saksilainen (Helsingin *Katariina Saksilaisen puisto ja katu*)). Kaikkien ulkomaalaistaustaisten nimensaaajien juuret ovat Euroopan alueella, lähinnä Pohjois- ja Keski-Euroopassa, lukuun ottamatta muutamia yksittäisiä Lähi-idässä (mahdollisesti eläneitä kristinuskon merkkihenkilöitä (esim. Katariina Aleksandrialainen (*Katariina Aleksandrialaisen polku* Turussa))).

Merkittävä nimensaaajien ryhmä on suomenruotsalaiset, joiden tarkkaa osuutta tosin on mahdotonta arvioida puutteellisten tietojen vuoksi. Olen laskenut erikseen henkilöt, jotka ovat varmasti olleet suomenruotsalaisia eli puhuneet ruotsia vähintään toisena äidinkielenään, sekä henkilöt, joiden arvelen olleen suomenruotsalaisia tarkasteltuani heidän henkilökuvaansa (nimeä, asuinpaikkoja, kouluja, sukulaisuussuhteita, mahdollista kirjallista tai taiteellista tuotantoa yms.) saatavilla olevien lähteiden valossa. Varmasti suomenruotsalaisia on 17 % nimensaaajista (esim. Mathilda Wrede (Helsingin *Mathilda Wreden kuja* ja Turun *Mathilda Wreden katu*) sekä Victor Hartwall (Helsingin *Victor Hartwallin polku*)), mutta yhdessä epävarmojen tapausten kanssa osuus on jopa 40 %. Tämä tarkoittaa sitä, että mikäli edes lähes kaikki arveluistani osuvat oikeaan, on äidinkieleltään suomenkielisten henkilöiden osuus nimensaaajista vain hieman yli puolet (ja enimmillään noin 70 %).

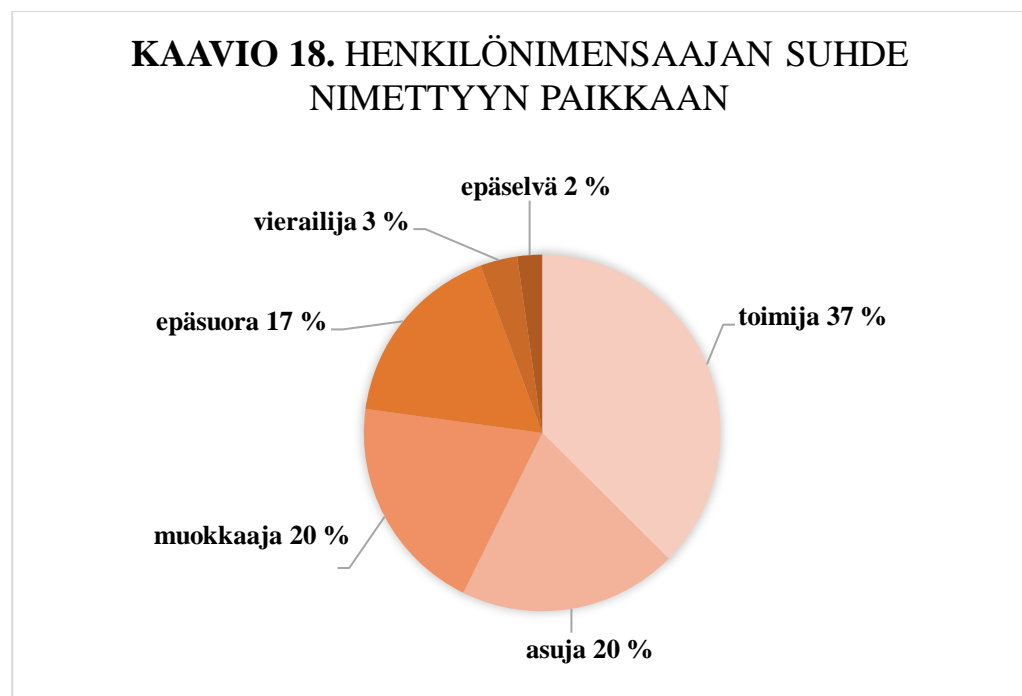
4.1.6 Nimensaaajan suhde nimettyyn paikkaan

Edellisissä alaluvuissa läpikäydyistä kategorioista muutamien edustajat ovat sikäli toisia luontevampia valintoja muistonimen saajiksi, että heidät on helpompi yhdistää tiettyyn paikkaan. Etenkin arkkitehdit ja puutarhurit sekä tietysti tilalliset, maanomistajat ja erilaisten tehtaiden ja laitosten perustajat ovat melkein ilman muistonimiäkin osa maisemaa, ovathan he vaikuttaneet sen muovautumiseen. Siksi ei olekaan ihme, että juuri näistä ryhmistä on löytynyt runsaasti sopivia muistonimen saajia. Tämän alaluvun kategorisointi pyrkiikin vastaamaan kysymykseen: miksi juuri tämän henkilön mukaan nimetty paikka on juuri siellä missä on? Lopuksi tarkastelen myös aiheesta annettuja nimistösuunnittelun ohjeistusten toteutumista aineistossa.

Ensin on syytä huomauttaa, ettei tämän(kään) ominaisuuden mukaan nimensaaajia voida lokeroida kovin tarkasti, sillä nimensaaajan suhde paikkaan on usein moninainen ja yksilöllinen. Lisäksi monen nimen osalta aineistostani puuttuu tieto siitä, miksi henkilön muistonimi on juuri tässä kyseisessä paikassa. Tämä on itsessään kiinnostavaa ja osoittaa ristiriidan todellisuuden ja toteutuman välillä: paikalle tulisi aina etsiä sopivaa nimeä, eikä

nimelle jonkinlaista kelvollista paikkaa. Oletettavasti usein on tehty kuitenkin jälkimmäisellä tavalla, mikäli nimeämisperusteeseen on kirjattu vain henkilön saavutuksia, mutta ei niinkään tämän yhteyttä nimettyyn paikkaan. Siksi selvitystyö ennen kategorioihin jakamista onkin vaatinut paneutumista paitsi kirjattuihin nimeämisperusteisiin, myös laajasti nimensaaajien henkilöhistorioihin ja tarkoitteiden sijainteihin, joiden tarkastelu rinnakkain usein paljastaa sen, miksi nimi on annettu juuri kyseiselle tarkoitteelle.

Olen jakanut nimensaaajat karkeasti seuraaviin kategorioihin: henkilöt, joiden merkittävä toiminta on tapahtunut tarkoitteen läheisyydessä (*toimijat*); henkilöt, joiden ansiot ovat muualla, mutta jotka ovat asuneet tarkoitteen läheisyydessä (*asujat*); henkilöt, jotka ovat vaikuttaneet tarkoitteen ympäristöön (*muokkaajat*); henkilöt, joiden suhde paikkaan on epäsuora (*epäsuorat*); merkittävät henkilöt, jotka ovat vierailleet paikalla (*vierailijat*) sekä epäselviksi jääneet tapaukset (*muut*). On selvää, että kategoriat ovat osin päällekkäisiä, ja moni henkilö kuuluisi useampaan kategoriaan. Esimerkiksi monella poliitikolla on saattanut olla merkittävä rooli sekä koko maassa että omalla asuinseudullaan. Seuraavaksi esittelenkin, millaisia tapauksia kuhunkin kategoriaan kuuluu ja miten tyypillinen nimensaaajan ja tarkoitteen välinen suhde näyttäisi olevan kyseessä. Jälkimmäistä selventää myös seuraava kaavio 18, joka kuvaa henkilöviitteisten nimien jakautumista esiteltäviin kategorioihin:

Selvästi suurin ryhmä on siis *toimijat*, johon kuuluu noin 37 % yksittäisistä henkilöviitteisten nimien saajista. Tämä ei ole yllättävää, sillä kyseessä on varsin moninainen

ryhmä: siihen kuuluu sekä tilallisia ja maanomistajia että sellaisia henkilöitä, joiden elämäntyö liittyy kyseiseen paikkaan, esimerkiksi yliopistoon, muuhun koululaitokseen tai terveydenhoitolaitokseen. He kaikki kuuluvat tässä samaan kategoriaan siksi, että monien kohdalla tarkempaa erottelua olisi mahdotonta tehdä.

Lähes yhtä paljon keskenään on *asujia* (20 % nimensaaajista), *muokkaajia* (20 %) ja *epäsuoria* (17 %). *Asujat* ovat henkilöitä, jotka tunnetaan saavutuksistaan alallaan, mutta suhde nimettyyn tarkoitteeseen on vain asumisperusteinen. Esimerkiksi taiteilija-kirjailija Tove Janssonin mukaan *Tove Janssonin puistoksi* nimetty puisto sijaitsee hänen lapsuudenkotinsa tuntumassa Helsingin Katajanokalla. Tyypillisiä *muokkaajia* taas ovat arkkitehdit, puutarhurit sekä erilaisten artefaktien rakennuttajat ja perustajat, esimerkiksi Eliel Saarinen Lahden kaupungintalon arkkitehtina (*Elielinkatu*) sekä Simo Järvinen ja Eero Valjakka Espoon Olarin asuntoalueen suunnittelijoina (*Simo Järvisen aukio* ja *Eero Valjakan puisto*). *Epäsuorat* ovat tyypillisesti henkilöitä, jotka eivät ole useinkaan edes käyneet tarkoitteen läheisyydessä, vaan he liittyvät paikkaan esimerkiksi ryhmänimistön kautta tai heitä halutaan muistaa yleisen kunnioituksen vuoksi. Jälkimmäinen pätee usein esimerkiksi presidenttien nimikkopaikkoihin. Ryhmänimistöön istuvia nimiä ovat aineistossa esimerkiksi Helsingin Pohjois-Haagan teatteriaihepiiriin kuuluvat *Ida Aalbergin puisto* näyttelijä Aalbergin mukaan sekä *Järviluomanpuisto* käsikirjoittaja Artturi Järviluoman mukaan.

Lisäksi noin 3 % aineiston henkilöistä on *vierailijoita*, joiden vierailua kyseisellä paikalla on pidetty niin merkittävänä, että se on haluttu ikuistaa muistonimeen. Esimerkiksi Kuopion Kirnumäessä on *Akselinpolku* taiteilija Akseli Gallen-Kallelan mukaan, koska taiteilija on käynyt paikalla maalaamassa. Viimeiset noin 2 % nimensaaajista on epäselviä tapauksia: nimeämisperusteiden ja henkilöhistoriallisten selvitysten perusteella en pysty arvioimaan sitä, miksi nimi on valittu juuri kyseiselle paikalle.

Kuten aiemmin on mainittu, nimistönsuunnittelun ohjeistukset antavat suosituksia myös siitä, miten muistonimen saajan tulisi liittyä nimen tarkoitteeseen. Helsingin kaupungin nimistötoimikunnan ohjeessa, jota myös useissa muissa kaupungeissa kerrotaan noudatettavan, todetaan, että muistonimi voidaan antaa, kun ”henkilö liittyy merkittävällä ja positiivisella tavalla nimettävään paikkaan tai edustaa sen historiallista kerrostuneisuutta tai; henkilö on syntynyt tai asunut merkittävän osan elämästään tai tehnyt merkittävän elämäntyön kyseisellä paikkakunnalla tai; henkilö on kansallisesti tai kansainvälisesti merkittävän elämäntyön tehnyt suomalainen” (ks. koko ohje luku 2.2). Lähes kaikki aineiston nimet täytävät kyllä vähintään yhden edellä mainituista ehdoista, mutta kysymyksiäkin herää: Liittyykö ranskalainen kemisti Pasteur merkittävällä tavalla hänen mukaansa nimettyyn

paikkaan? Entä onko vaikkapa näytelmäkirjailija Walentin Chorell (Helsingin *Walentin Chorellin tie*) niin kansallisesti merkittävän elämäntyön tehnyt suomalainen, että hänen mukaansa voidaan nimetä jopa paikka, johon hän ei suoraan mitenkään liity? Onko Akseli Gallen-Kallelan vierailu Kuopion Kirnumäen alueella merkittävä tapahtuma? Absoluuttisia oikeita vastauksia tämänkaltaisiin kysymyksiin tuskin löytyy, joten tämäkin asia jää nimistön-suunnittelijoiden harkinnan varaan. Toisinaan mainitaan, että Helsingissä voidaan sen pääkaupunkiaseman vuoksi antaa kevyemmin perustein muistonimiä myös sellaisille kansallisille ja kansainvälisillekin merkkihenkilöille, joilla ei ole varsinaista yhteyttä nimettävään paikkaan (ks. Ainiala 2007; Paikkala 2005).

4.2 Nimensaajana suku tai parivaljakko

Aina henkilöviitteisen muistonimen nimensaajana ei ole yksittäinen henkilö, vaan esimerkiksi pariskunta, sisarukset tai kokonainen suku, muutamissa tapauksissa myös etunimikaimat. Näitä tapauksia on yhteensä noin 8 % tutkimuksen henkilöviitteisestä aineistosta ja 7 % koko aineistosta. Osuus on melko pieni, mutta toisaalta on huomattava, että harva muistonimiä esittelevä teksti tuntee tällaista kategoriaa lainkaan. Nämä nimet muodostavatkin melko heterogeenisen joukon erikoistapauksia ja suunnittelijoiden nokkelia ideoita.

Nimetyn paikan lähettyvillä pitkään vaikuttaneen suvun muistaminen omalla nimikkopaikalla (esim. *Pajunpolku* Oulussa ja *Kavaleffinkuja* Helsingissä) tuntuu luontevalta, mutta perusteluja muunlaisille tapauksille on pohdittava tarkemmin: miksi esimerkiksi eri aloilla toimineita pariskunnan osapuolia on haluttu muistaa yhdellä ja samalla nimikkopaikalla, puhumattakaan eri aloilla toimineista sattumalta samannimistä henkilöistä?

Usein syy on varmasti käytännöllinen: muistettavat henkilöt nähdään jokseenkin yhtä merkittävinä, mutta mahdollisia tarkoituksia sopivilla sijainneilla on vain yksi tai vaihtoehtoisesti ei haluta useita pitkiä ja helposti sekaannusta aiheuttavia sekä etu- että sukunimen sisältäviä paikannimiä. Esimerkkinä voitaneen mainita Helsingin *Gebhardinaukio*, jolla muistetaan Hannes ja Hedvig Gebhardia. He toimivat molemmat politiikassa, mutta oman näköisillään urilla: Hannes talouselämässä ja Hedvig toimittajana sekä naisasianaisena. Vantaalla sen sijaan on muistettu useammallakin yhteisellä muistonimellä Karhumäen veljeksiä Niiloa, Untoa ja Valtoa (*Karhumäenaukio*, *-kallio*, *-kuja*, *-portti*, *-puisto*, *-raitti* ja *-tie*), jotka työskentelivät yhdessä kehittäen suomalaista ilmailua ja ilmakeinua, ja Turussa Nyströmin arkkitehtiveljeksiä Gustavia ja Alexia (*Nyströminpolku*), jotka molemmat ovat jättäneet kädenjälkensä alueelle. Näissä kahdessa esimerkkitapauksessa usean henkilön muistamisen

niputtaminen yhteen nimeen näyttäisi olevan asteen verran perustellumpaa kuin ensiksi mainitussa tapauksessa.

Erikoisimpia tapauksia ovat Espoon *Ainonaukio* ja Helsingin *Osmonportaat*, joilla kummallakin muistetaan kahta etunimikaimaa. Espoon Otaniemessä muistetut Ainot ovat Suomen ensimmäinen naispuolinen tekniikan tohtori Aino Pekkarinen sekä Otaniemessä toimivan teknillisen korkeakoulunkin tilojen arkkitehtuuriin kädenjälkensä jättänyt arkkitehti-muotoilija Aino Marsio-Aalto. Heillä molemmilla on siis suhde nimettyyn paikkaan, mutta todennäköisesti ei toisiinsa. Helsingin Marjaniemen Osmonportaat taas on nimetty tulliyli-tarkastaja Osmo Korvenkarin ja lääketieteen tohtori Osmo Turpeisen mukaan. He ovat mo-lemmat omien työuriensa ohessa vaikuttaneet Marjaniemen alueen kehittymiseen.

Pienenä ongelmana useampaan henkilöön viittaavien nimien suhteen voitaneen pitää sitä, että niitä ei välttämättä tunnisteta useamman henkilön muistonimiksi. Erityisesti vaara on olemassa silloin, jos nimenkäyttäjät tuntee toisen tai yhden nimensaaajista. Etenkin sinänsä nokkelissa etunimikaimojen muistonimissä toinen nimensaaaja saattaa helposti jäädä toisen varjoon, mikäli jompikumpi on toista tunnetumpi tai helpompi yhdistää tarkoitteeseen.

4.3 Nimensaaajana yritys

Aineistoni 398 nimestä 8 % eli 31 nimeä on annettu yrityksen muistoksi, ja tällaisia nimiä on annettu 2000-luvulla kaikissa kohdekunnissa paitsi Kuopiossa ja Lahdessa. Suhteessa muihin muistonimiin suosituimpia ne näyttäisivät olevan Vantaalla (24 % muistonimistä) ja Hämeenlinnassa (20 % muistonimistä). Aineiston yritysviitteisten muistonimien tarkoitteet ovat poikkeuksetta lähellä niitä paikkoja, joissa muistetut yritykset ovat toimineet tai toimivat. Tässä luvussa käyn läpi näiden nimien takana olevien yritysten toimialat ja toiminta-ajankohdan.

Yli kolmasosa yritysaiheisista muistonimistä viittaa elintarvikealan yritykseen (esim. Helsingin *Paasivaarankatu* Paasivaaran margariinitehtaan, Turun *Alfan pallokenttä* Alfan sokerijuurikastehtaan ja Oulun *Mallastie* Mallasjuoma Oy:n mukaan). Muuten yritysten toimialat ovat sekalaisia sahatoiminnasta (Espoon *Lindholminkolmio* ja *Lindholminympyrä* Lindholmin sahan mukaan) huoltoasemiin (Vantaan *Essonpuisto*) ja tekstiiliteollisuuteen (Turun *Valvillankuja* Valvilla Oy:n mukaan).

Edelleen toiminnassa olevia yrityksiä muistetaan hieman alle kolmasosassa yritysaiheisista muistonimistä. Erityisen suosittua toiminnassa olevien yritysten nostaminen nimistöön näyttäisi olevan Vantaalla, sillä yhtä lukuun ottamatta (*Logomonsilta* Turussa) kaikki

nämä nimet ovat vantaalaisia. Nimissä muistetaan esimerkiksi Fazerin tehdasta (*Fazerinkuja*), Heureka tiedekeskusta (*Heurekansilta*) sekä Helsinki Pavi -tanssilavaa (*Pavintie* ja *Pavinpolku*). Vanhimmat muistetuista yrityksistä, Turun tulitikkutehdas Turussa ja Kröckelin panimo Helsingissä, ovat aloittaneet toimintansa 1870-luvulla, ja uusimmat, Turun Logomon kulttuurikeskus ja Hämeenlinnan Sunny Car Center -autokeskus, vasta 2010-luvulla. Sunny Car Centerin tapaan Turun Alban sokerijuurikastehdas oli käynnissä vain hetken aikaa, mutta molempien nimet ja tarinat jäivät elämään. Muut aineiston yritykset ovat toimineet huomattavasti pidempään, useimmat vuosikymmenten ajan.

4.4 Nimensaja maantieteellinen kohde

Aineistossani on kahdeksan (2 % koko aineistosta) sellaista nimeä, joiden nimensaja on jokin maantieteellinen kohde eli lyhyemmin *paikka*. Tällaisia nimiä on annettu tarkasteluajanjaksona vain Helsingissä, Turussa ja Vantaalla. Kaikkein suosituimpia ne näyttäisivät olevan Turussa (7 % Turun muistonimistä). Tässä alaluvussa kerron, mitä tällaisella nimellä tarkoitan ja millaisia suhteita nimensajilla on tarkoitteisiin.

Ensin on siis syytä määritellä, mitä tarkoitan sellaisella muistonimellä, joka on suunniteltu jonkin toisen maantieteellisen kohteen muistoksi. Luvussa 2.1 olen muistonimeä määrittellessäni kirjoittanut, että muistonimi voi sisältää ”[s]ellaisen paikannimen, jonka tarkoite ei ole muistonimen tarkoitteen läheisyydessä eikä muistonimi liity paikkojen maantieteelliseen yhteyteen, vaan nimeämisperusteena on esim. kaupunkien välinen ystävyys”. Tämä ehto sulkee pois esimerkiksi sellaiset kadunnimet, joissa mainitaan kyseisen kadun määränpää tai suunta. Pois tästä kategoriasta suljetaan myös aihepiirinimistöksi kootut nimet, jotka sisältävät esimerkiksi muualla Suomessa tai maailmalla sijaitsevien paikkakuntien nimiä. Sen sijaan tyypillisiä kategoriaan kuuluvia nimiä ovat nimet, joissa muistetaan ystävyyskaupunkia tai esimerkiksi alueelle muualta muuttaneiden kotipaikkaa. Kuten muidenkin muistonimien osalta, myös tämän kategorian nimien erottaminen esimerkiksi aihepiirinimistöistä saattaa toisinaan olla hankalaa.

Kolme näistä nimistä on annettu kaupunkien välisen ystävyysuhteen kunniaksi: *Gdanskopolku* Turussa ja *Solnanpuistikko* sekä *Strömstadinkuja* Helsingissä. Sekä Turun *Poventsanpolku* että Vantaan *Padisentie* on suunniteltu muistamaan alueelle muualta tulleita, Turun *Tukholmankatu* taas ylipäättään kaupunkien välistä pitkää historiaa. Hankalamminkin tulkittavia ovat Turun *Kustavinpolku* sekä *Kustavinpuisto*, joilla muistetaan paitsi

Kustavin kuntaa, myös siellä syntynyttä kirjailija Volter Kilpeä. Siksi nämä nimet voisivat olla muussakin kategoriassa kuin tässä.

4.5 Nimensaajana tapahtuma

Esimerkiksi *Nimistöntutkimuksen perusteissa* (Ainiala ym. 2008: 133) todetaan, että muistonimiä ovat ”- nimet, jotka on annettu jonkun henkilön, jonkin tapahtuman tai muun seikan muistoksi”. Vaikka tapahtuma näyttäisi olevan henkilön ja toisinaan yrityksen ohella ainoa nimetty seikka, joka lähteissä mainitaan mahdolliseksi muistonimen saajaksi, niiden määrä ainakin 2000-luvun nimensaaajissa on hyvin vähäinen: tapahtuma-aiheisia muistonimiä on aineistossani kolme (alle 1 % koko aineistosta). Kaksi niistä on annettu Turussa ja yksi Helsingissä.

Kaikki aineistoni tapahtuma-aiheiset nimet viittaavat sotatapahtumiin: Turun *Uplantilaistenpuisto* ja *Uplantilaistenranta* Suomen sotaan (1808–1809) ja Helsingin *Pähkinäsaarenkatu* Pähkinäsaaren rauhaan (1323). Turun uplantilaisaiheisilla nimillä viitataan erityisesti uplantilaisten kesäkuussa 1808 tekemään maihinnousuun Turun rannikolla. Helsingin *Pähkinäsaarenkatu* on sinänsä vain hatarasti muistonimi, että itse tapahtumalla ei ole suoraa yhteyttä kyseiseen paikkaan. Alueella on muutakin varhaiskeskiaikaan viittaavaa nimistöä.

4.6 Nimensaajana eläin

Kaikki aineistoni kolme (alle 1 % koko aineistosta) eläimiin viittaavaa muistonimeä on annettu Helsingissä. Tässä alaluvussa käyn läpi, millaisia eläimiä nimissä on haluttu muistaa ja miksi.

Mainitut eläinviitteiset nimet ovat *Finkensilta*, *Mischan* ja *Maschan aukio* ja *Papukaija Zagulan polku*. Sekä Finke että Mischa ja Mascha ovat olleet tunnettuja Korkeasaaren asukkeja, ja niiden kunniaksi nimetyt paikatkin sijaitsevat Korkeasaarella tai sen tuntumassa. Zagula taas oli kapteenska Manjefa Multanovskajan pitkäaikainen lemmikki, ja Multanovskaja tunnettu henkilö Tapaninkylässä, missä Papukaija Zagulan polkukin sijaitsee.

4.7 Nimensaajana kulkuneuvo

Niin ikään kolme nimeä aineistossani (alle 1 % koko aineistosta) viittaa erilaisiin kulkuneuvoihin, ja kaikki nämä nimet on annettu eri kaupungeissa: Kuopiossa, Oulussa ja Vantaalla.

Tässä alaluvussa tarkastelen, millaisille kulkuneuvoille muistonimiä on annettu ja miksi. Tässä yhteydessä on myös syytä todeta, että samaan kategoriaan voisi nähdäkseni kuulua myös muunlaisten yksilöllisesti nimettyjen koneiden ja laitteiden mukaan annettuja muistonimiä, mutta sellaisia ei tässä aineistossa ole.

Kategoriaan kuuluvat nimet ovat *Annikki-veturin tie* Kuopiossa, *Laiva Toivon aukio* Oulussa sekä *Lokinpuisto* Vantaalla. Kuten kuvitella saattaa, sekä Annikki-maantieveturi, Toivo-fregatti että Lokki-lentokone ovat olleet toiminta-aikanaan tunnettuja ja merkittäviä menopelejä, joista kaikista löytyy runsaasti kirjoituksia ja kertomuksia.

4.8 Muut nimensaaajat

Aineistossani on myös kourallinen (14 % koko aineistosta) sellaisia nimiä, jotka on annettu muiden kuin aiemmin mainittujen seikkojen muistoksi. Tässä alaluvussa käyn läpi nämä nimet ikään kuin esimerkkitapauksina siitä, millaiset muut asiat voivat muistonimiä saada.

Kyseiset nimet ovat Elo-palstoitusosuuskunnan mukaan nimetyt *Elonniitty* ja *Elonpalstat* Helsingissä, Dallapé-tanssiorkesterin mukaan nimetty *Dallapénpuisto* Helsingissä, Haukiputaan heitto -urheiluseuran mukaan nimetty *Heitonkangas* Oulussa, Sibeliuksen Jääkärimarssi-sävellyksen mukaan nimetty *Jääkärimarssi* Oulussa, Struven kolmiomittausketjun mukaan nimetty *Struvenpolku* Oulussa, Kalle-hernelajikkeen mukaan nimetty *Kalleherneenpolku* Vantaalla sekä jo aiemmin (luvussa 2.1) mainittu Hellaksen makeistehtaan suosikkituotteen mukaan nimetty *Ruususklaankuja* Turussa.

Nämä nimet osoittavat, että muistonimien saajien kirjo on laaja ja hankalasti lokeroitavissa. Niin ikään näitä nimiä tarkastellessa tulee tärkeäksi pohtia, mikä lopulta on se asia, jota nimessä on tarkoitettu muistettavaksi. Esimerkiksi Struvenpolun nimen voitaisiin virheellisesti ajatella viittaavan tähtitieteilijä Friedrich Georg Wilhelm von Struveen, joka toki toimikin kolmiomittausketjun toimeenpanijana. Tähtitieteilijä Struvella ei ole kuitenkaan mitään kytköksiä Ouluun, vaan hänen ideoimansa mittausjärjestelmä on kulkenut Oulun Hiukkavaaran läpi (T. Laine 2010). Tietenkin tämänkaltaiset tapaukset ovat lopulta tulkinanvaraisia: onko tarkoituksena kunnioittaa ensisijaisesti mittausjärjestelmää vai sen keksijää, tai onko nimellä *Jääkärimarssi* tarkoituksena muistaa itse sävellystä vai sen säveltäjää? Kenties kumpaakin, joten tällainen kategorisointi on osin keinotekoisia.

5 Yhteenveto ja päätelmät

Muistonimet rakentavat osaltaan käsitystämme yhteisestä menneisyydestä. Ne toistavat kulloinkin voimassa olevaa sosiopoliittista ja kulttuurista järjestystä; osoittavat, millainen kehitys nykytilanteeseen on johtanut, ja millaisia yhteisiä arvostuksia meillä on tai tulisi olla. Tutkimukseni tarkoituksena onkin ollut tarkastella paitsi tuoreimpien muistonimien ulkoista olemusta viittaustapoineen ja perusosineen, myös nimien ja ennen kaikkea nimensaaajien vallan taakse kätkeytyviä ideologioita ja merkityksiä. Olen esitellyt muistonimeämistä ilmiönä monesta näkökulmasta sekä luokitellut keräämääni aineistoa lukuisin tavoin.

Tässä päätäntöluvussa poimin keskeisimpiä tietoja analyysistäni etsien mahdollisimman eksakteja vastauksia esittämiini tutkimuskysymyksiin. Ensin tarkastelen muistonimeämisen toteutumista 2000-luvulla, minkä jälkeen teen yleisiä päätelmiä siitä, millaisia merkityksiä muistonimet kantavat ja mitä annettavaa tutkimuksellani on niin nimistöä tutkiville kuin suunnittelevillekin.

5.1 Keskeisiä havaintoja tutkimusaineistosta

Aineistoni koostuu 398 nimestä, jotka on annettu kahdeksassa kaupungissa vuosina 2000–2018. Analyysiluvuissa olen tarkastellut näitä nimiä pitkälti yksi ominaisuus kerrallaan. Seuraavaksi nivon näiden tarkastelujen tuloksia yhteen ja muodostan referoidun kokonaiskuvan aineistostani. Tämä tapahtuu vastaamalla analyysissä esitellyjä tutkimustuloksia hyödyntäen niihin tutkimuskysymyksiini, jotka koskevat 2000-luvun muistonimien keskeisimpiä piirteitä, niiden ilmentymistä eri kaupungeissa sekä erilaisten ohjeistusten ja teoretisointien toteutumista aineistoni nimissä. Esitän aiemmissa luvuissa esittämieni tutkimustulosten lisäksi myös joitakin sellaisia havaintoja, jotka eivät ole tulleet aiemmin esiin.

Eräs keskeinen havainto, joka osaltaan on vaikuttanut myös tutkimusaineistoni koostamiseen, on se, ettei muistonimen määrittelemineen ole aivan yksinkertaista. Jouduin tutkimusprosessin edetessä yhä uudestaan ja uudestaan pohtimaan *muistonimen* määritelmää, jota on aiemmassa tutkimuksessa käsitelty varsin suppeasti. Luvussa 2.1 olen esitellyt siitä parhaan näkemykseni, mutta se ei ole täysin tyhjentävä, vaan etenkin raja ryhmä- ja muistonimen välillä on toisinaan häilyvä. Monet muistonimet kuuluvat molempiin ryhmiin, mutta etenkin tyypiltään harvinaisempiin nimensaajiin (maantieteellisiin kohteisiin, tapahtumiin jne.) viittaavia nimiä voi olla vaikea tulkita. Lisäksi sellaiset henkilöviitteiset nimet, joilla viitataan tarkoitteen lähialueen vanhoihin ”tavallisiin” asukkaisiin, tuntuvat usein

ennemminkin temaattisilta kuin varsinaisesti muistamistarkoituksessa annetuilta nimiltä. Avain nimen tulkintaan on kuitenkin nimeämisperusteissa: mikäli nimenantaja on tarkoittanut nimellä muistettavan tiettyä henkilöä tai muuta asiaa, on nimeä syytä pitää muistonimenä. Usein tietoa nimeämisperusteista ei ole saatavilla, ei edes kuntien omissa rekistereissä, joten vedenpitävä tulkinta on mahdotonta. Aineistonkeruuprosessini osoittaakin, ettei nimiä ja nimeämisperusteita useimmissa kaupungeissa kirjata ylös kovinkaan systemaattisesti, eikä nimistöä suunnittelevilla ole konsensusta siitä, mitä *muistonimellä* lopulta tarkoitetaan ja miten niitä olisi suunniteltava.

5.1.1 Millainen on tyypillinen 2000-luvun muistonimi?

Maanmittauslaitoksen Karttapaiikka-palvelun mukaan Suomessa on 11 Mannerheimintietä ja 11 Runeberginkatua (2019). Nämä lienevät Suomen suosituimmat muistonimet⁴, ja ne edustavat samalla yhtä keskeistä muistonimen arkkityyppiä: ne on annettu kansallisen suurmiehen muistoksi, viittauksissa käytetään pelkkää sukunimeä ja nimien perusosat ovat kadunnimelle ilmeiset. Seuraavaksi tarkastelen, kuvaavatko nämä samat ominaisuudet myös 2000-luvun tyypillistä muistonimeä, vai millaisia piirteitä siihen voidaan liittää.

92 % aineiston muistonimistä on annettu joko kadulle (36 % aineistosta), kevyen liikenteen väylälle (24 %), puistolle (22 %) tai aukiolle (10 %), mikä noudattelee melko hyvin myös vertailuaineistossani kaikkien nimien tarkoitteiden paikanlajijakaumaa, joskin muistonimien tarkoitteissa etenkin aukioita ja kevyen liikenteen väyliä on enemmän. Lähes puolessa nimistä muistonimen saajan suhde nimettyyn paikkaan liittyy nimensajaan toimijuuteen paikalla: esimerkiksi henkilön merkittävä elämäntyö on tapahtunut tai yritys on toiminut tarkoitteen läheisyydessä. Hieman harvinaisempaa on esimerkiksi, että nimensajaan ansiot ovat muualla, mutta hän on asunut nimetyn paikan läheisyydessä, tai että hän on muokannut nimettyä paikkaa vaikkapa arkkitehtinä.

Nimissä käytettyjen perusosien jakauma noudattelee paikanlajien jakaumaa: suosituimmat perusosat ovat *polku* (17 %), *puisto* (16 %), *kuja* (16 %), *katu* (10 %), *tie* (9 %) ja *aukio* (8 %), mutta jos nimensaja on nainen, kaikkein suosituin perusosa onkin *puisto* (22 %:ssa naisten mukaan annetuista nimistä). Naisten muistonimiin valikoituu myös paljon miesten nimiä useammin jokin muu kuin suosituimpien joukkoon kuuluva perusosa. Vertailussa kaikkien suunniteltujen nimien perusosiin kävi ilmi, että muistonimissä käytettiin

⁴ Ainakin tiettyihin henkilöihin viittaavista nimistä. Lisäksi Suomessa on esimerkiksi 28 Rauhankatua (Karttapaiikka 2019), mutta kaikkia niitä ei ole nimetty yhden ja saman rauhan (tai Rauhan) muistoksi, vaan nimensajia on useita.

muuta useammin perusosaa *aukio* sekä ylipäättään tuttuja, vakiintuneita perusosia: kymmentä suosituinta perusosaa käytettiin selvästi useammin kuin vertailuaineistossa.

Ylivoimaisesti suurin osa aineistoni nimistä, 86 %, on annettu henkilön tai henkilöiden muistoksi, muut nimensaaajaryhmät ovat melko marginaalisia (luku 3.3). Useimmiten, 37 %:ssa henkilöviitteisistä nimistä, nimensajaan ei viitata *Mannerheimintien* tapaan sukunimellä, vaan käytetään etu- ja sukunimen yhdistelmää. Pelkällä sukunimellä viittaaminen on kuitenkin toiseksi suosituinta (28 %), pelkällä etunimellä taas kolmanneksi suosituinta (22 %). Jos nimensaaaja on nainen, pelkällä etunimellä viittaamisesta tulee suosituin viittaustapa (44 % naisten mukaan annetuista muistonimistä); jos taas toimialtaan kategoriaan *yritys ja kauppa* kuuluva henkilö, viittaustapana on todennäköisimmin pelkkä sukunimi (42 % kategoriaan kuuluvista nimistä). Viittaus tehdään genetiivimuotoisena 97 %:ssa kaikista aineiston muistonimistä. Keskimäärin aineiston nimet ovat varsin pitkiä, keskiarvoltaan 15,6-merkkisiä, ja ne sisältävät runsaasti ns. vierasperäisiä kirjaimia.

Keitä nimensaaajat sitten ovat? 81 % aineiston nimistä on annettu yksittäisen henkilön mukaan, ja heistä neljä viidesosaa on miehiä. Tyypillinen nimensaaaja on elänyt 1900-luvulla ja toiminut joko kulttuurin ja taiteen alalla (24 % yksittäisistä muistonimen saaneista henkilöistä) tai ollut paikallisesti tunnettu henkilö (20 %) – jos hän on nainen, hän tyypillisemmin kuuluu jälkimmäiseen kategoriaan, jos taas mies, tyypillisemmin ensin mainittuun. Suurin osa nimensaaajista ei ole tunnettuja poliittisista tai uskonnollisista vakaumuksistaan. Ne, jotka ovat, ovat todennäköisimmin (olleet) poliittisesti oikealla tai uskoltaan katolisia kristittyjä. Tyypillisesti nimensaaajat ovat suomalaisia, mutta jopa 40 % heistä on saattanut puhua toisena tai ainoana äidinkielenään ruotsia.

Mikään aineiston nimi ei vastaa kaikkien ominaisuuksiensa suhteen tyypillisintä 2000-luvun muistonimeä, mutta eräänlaisena aineiston keskiarvonimenä voitaisiin pitää esimerkiksi Helsingin *Karl Collanin kujaa*. Suomenruotsalainen kirjailija-säveltäjä Collan on elänyt hieman tyypillisintä nimensaaajaa aikaisemmin, jo 1800-luvulla, mutta hän kuuluu toimialansa ja sukupuolensa puolesta suosituimpiin nimensaaajien ryhmiin. Nimi on lisäksi 16-merkkinen kadunnimi, johon sisältyy vierasperäinen kirjain *c* ja jossa viittaustapana on etunimen ja sukunimen yhdistelmä ja perusosana *kuj*a. Nimensaaajalla on epäsuora suhde nimettyyn tarkoitteeseen, sillä nimi on osa säveltäjäaiheista nimistöä Helsingin Länsisatamassa.

5.1.2 Ovatko muistonimet erilaisia eri kaupungeissa?

Yhtenä tutkimuskysymyksenäni tarkastelin, onko muistonimeäminen samanlaista eri kaupungeissa. Tutkimuksen kohdekunniksi valikoitui kahdeksan suurta tai keskisuurta

suomalaista kaupunkia, joissa nimistönsuunnittelu toteutuu eri tavoin: Espoossa ja Helsingissä on päätoiminen nimistönsuunnittelija, ja muissa kaupungeissa Hämeenlinnaa lukuun ottamatta erilaiset toimikunnat vastaavat nimistönsuunnittelusta. Hämeenlinnassa nimistön suunnittelusta vastaavaa tahoa ei ole lainkaan. Seuraavaksi käyn läpi, millaisia erityispiirteitä kunkin kunnan 2000-luvun muistonimissä on.

Espoossa on suosittu erityisesti paikallisesti tunnettuja sekä tieteen ja koulutuksen parissa toimineita henkilöitä, politiikan saralla toimineita ja urheilijoita taas on muistettu huomattavan vähän. Naisten osuus muistonimen saaneista henkilöistä on kohdekaupungeista kolmanneksi suurin, kun taas yrityksiä on muistettu niukalti. 1900-luvulla eläneiden nimensaajien määrä on pienehkö, ja ennen 1800-lukua eläneitä on verrattain paljon. Espoolaisissa henkilöviitteisissä muistonimissä suositaan viittaamista pelkällä etunimellä, ja nimet ovatkin merkkimäärältään keskivertoa lyhyempiä.

Helsingin nimien osuus koko aineistosta on niin suuri, että monet Helsingin nimien ominaisuudet vastaavat pitkälti koko aineiston nimien jakaumia. Helsingin muistonimissä kuitenkin korostuvat hieman kulttuurin ja taiteen sekä politiikan ja vallan aloilla toimineet nimensaajat. Helsingiläiset nimet ovat merkkimäärältään kaikkein pisimpiä, ja niissä suositaankin henkilöviitteisten nimien osalta etu- ja sukunimen yhdistävää viittaustapaa. Naisia Helsingissä on muistettu (yhdessä Oulun kanssa) kohdekaupungeista suhteessa eniten. Ainoat eläinviitteiset nimet ovat helsingiläisiä. Lisäksi Helsingin aineistossa on yksi nimi, joka ei vastaa oikeinkirjoitusohjetta.

Hämeenlinnassa suositaan epätyypillisempiä viittaustapoja etu-, suku- tai koko nimen viittausten sijaan, ja nimet ovat keskimäärin kaikkein lyhimpiä. Hämeenlinnan aineiston nimensaajissa ei ole yhtään naista eikä yhtään taiteen ja kulttuurin parissa toiminutta.

Kuopion nimet ovat pituudeltaan lähimpänä keskiarvoa. Sekä naisten muistaminen että pelkän sukunimen käyttäminen viittaustapana on Kuopiossa vähäistä. Yksikään Kuopion muistonimien tarkoitteista ei ole paikanlajiltaan kevyen liikenteen väylä, vaikka niitä on koko aineistosta noin neljäsosa. Urheilijoita kuopiolaisissa nimissä muistetaan keskivertoa enemmän. Kuopion aineistossa on kaksi nimeä, jotka eivät vastaa oikeinkirjoitusohjeita.

Kaikki **Lahten** aineiston nimensaajat ovat yksittäisiä henkilöitä, ja heidän joukossaan miesten osuus kaikista nimensaajista on kohdekaupungeista kaikkein suurin. Lahtelaisissa nimissä suositaan etu- ja sukunimen yhdistelmää viittaustapana, joten nimet ovatkin keskimäärin pitkiä.

Oululaisissa nimensaajissa ei ole lainkaan ennen 1800-lukua eläneitä henkilöitä. Nimet ovat melko lyhyitä, ja niissä suositaan viittaustapana pelkän sukunimen käyttöä.

Toimialaltaan kategoriaan *yrittäjyys ja kauppa* kuuluvia henkilöitä on Oulussa muistettu keskimääräistä enemmän. Oulun nimensaaajissa naisten ja miesten osuuksien ero on kaikkein pienin. Oulun aineistossa on useita erikoisempia nimensaaajia, kuten laiva ja sävellys.

Turun asema Suomen vanhana hallinnollisena ja kirkollisena keskuksena näkyy myös turkulaisissa muistonimissä vielä 2000-luvullakin. Turkulaiset nimensaaajat ovat keskimäärin kaikkein pisimmän aikaa sitten eläneitä, ja uskontoon liittyviä henkilöitä muistetaan Turussa suhteessa enemmän kuin muualla. Lisäksi yritys- ja paikkaviitteisiä nimiä on keskimääräistä enemmän. Naisia Turun aineiston muistonimissä muistetaan vain vähän, etenkin ottaen huomioon, että nimien kokonaismäärä on kuitenkin kohdekaupungeista toiseksi suurin ja sattuman merkitys siten pienempi. Viittaustapana nimissä käytetään pelkkiä sukunimiä paljon ja etunimiä vähän, ja nimet ovat keskivertoa pidempiä. Turun aineistossa on kaksi nimeä, jotka eivät vastaa oikeinkirjoitusohjeita.

Vantaalla on muistettu keskimääräistä runsaammin 1900-luvulla eläneitä, urheilijoita, yrityksiä ja nimenantohetkellä elossa olleita henkilöitä. Kulttuurin ja taiteen edustajia sekä naisia taas on vantaalaisissa nimensaaajissa vähän. Henkilöviitteisten nimien suosituinta viittaustapaa, etu- ja sukunimen yhdistävää viittausta, on käytetty Vantaalla kaikkein vähiten kaikista kohdekaupungeista. Vantaalaiset nimet ovatkin keskiarvoa lyhyempiä.

Edellä esiteltyjä tietoja kooten voidaan todeta, että muistonimeäminen on tosiaan hieman erilaista eri kunnissa, mutta kenties ei aivan odotetulla tavalla. Espoo ja Helsinki nimistösuunnittelijoineen erottuvat aineistossa edukseen erityisesti yhdellä tavalla: naisten osuus nimensaaajista on näissä kaupungeissa suuri. Lisäksi huomataan, että pienemmissä kaupungeissa, joissa muistonimien määräkin on vähäisempi, nimensaaajien sukupuolten välinen tasa-arvo taas toteutuu poikkeuksetta heikosti.

Muuten nimensaaajien valintaan näyttävät vaikuttavan ainakin hieman kaupunkien ominaispiirteet: niiden ikä, asema, koko ja ”imago”. Aineiston valossa esimerkiksi Helsinki ja Turku näyttävät korkeakulttuurin, vallan ja uskonnon kehtoina, Vantaa ja Kuopio taas viihteellisempien tähtien näyttämöinä. Espoossa korostuu yhtäältä ikivanha kyläkulttuuri ja toisaalta koulutuskeskeisyys, Oulussa moderni yrittäjyyshenki. Kaikki nämä ovat karkeita yleistyksiä, mutta näyttävät aineistossa kuitenkin keskiarvopoikkeamina.

Erilaisten viittaustapojen suosimisen osalta epäilen, että kuntien nimistösuunnittelusta vastaavat henkilöt ovat tottuneita ja mieltyneitä käyttämään tiettyjä tapoja. Toki myös käytännön syyt vaikuttavat viittaustapoihin: hankalimpia nimiä jätetään muistonimistä, erityisesti osoitekäyttöön tulevista, pois ja pyritään nimien lyhyeyteen. Myös kaupunkien (tai jokseenkin yhtenäisten nimeämisalueiden) koon vaikutusta valittuihin viittaustapoihin

voidaan tarkastella: Arvelin, että suurissa kaupungeissa ja esimerkiksi pääkaupunkiseudulla käytettäisiin pidempiä nimiä, koska käytössä olevien nimien määrä on suurempi ja sekaanusten sekä päällekkäisyyksien vaara kasvaa. Näin ei kuitenkaan näyttäisi olevan, sillä vaikka helsinkiläiset nimet ovatkin aineiston pisimpiä, espoolaiset ja vantaalaiset taas ovat keskiarvoista lyhyempiä. Näiden kaupunkien nimistönsuunnittelussa on jo pitkään otettu aina huomioon myös ympäröivien kaupunkien nimistöt.

5.1.3 Toteutuvatko muistonimille asetetut suositukset ja odotukset?

Luvussa 2.2 olen käynyt läpi muistonimeämiseen liittyviä ohjeita ja suosituksia, joita kaikkien nimistöä suunnittelevien toivotaan noudattavan. Lisäksi erilaisissa yhteyksissä tutkijat ja asiantuntijat ovat esittäneet sekä jaloja muistonimeämisen tavoitteita ja pyrkimyksiä että ilmiöön liitettyjä rappiollisia kauhukuvia. Seuraavassa käyn läpi asia kerrallaan, miten ne toteutuvat omassa tutkimusaineistossani.

Yksi keskeisimmistä muistonimeämisen ohjeista on, ettei nimeä tulisi antaa elävän henkilön muistoksi, ja että ennen nimenantoa olisi sopivaa odottaa noin viiden vuoden ajan henkilön kuoleman jälkeen. Toisinaan on todettu, että presidenttien kunnioittaminen muistonimellä olisi sallittua myös heidän elinaikanaan. Kaksi aineiston kaikkiaan yhdeksästä nimensaaajasta, jotka ovat saaneet muistonimen jo elinaikanaan, ovatkin presidenttejä. Muiden seitsemän nimensaaajan joukossa on urheilijoita, asukkaita sekä Vantaan eläköitynyt kaupunginjohtaja. Kun lisäksi sellaisia henkilöitä, jotka ovat saaneet muistonimen alle viisi vuotta kuolemansa jälkeen, on joukossa seitsemän, on näiden suositusta aikaisemmin muistonimen saaneiden henkilöiden määrä yhteensä 16 (6 % kaikista yksittäisistä nimensaaajahenkilöistä).

Myöskään toiminnassa olevan liikelaitoksen, yrityksen tai yhteisön kunnioittamista muistonimellä ei suositella ainakaan, ellei se ole toiminut samalla paikalla samannimisenä usean sukupolven ajan ja ole lisäksi paikallisesti merkittävä. Tästä huolimatta lähes kolmasosa aineiston nimensaaajayrityksistä on edelleen nimenantohetkellä ollut toiminnassa, eikä yksikään niistä täytä edellä esitettyjä ehtoja toimivan yrityksen muistamiseksi. Eräänä 2000-luvun nimistönsuunnittelun haasteena onkin pidetty virkamiesten, kaupallisten tahojen ja nimistöasiantuntijoiden eriäviä intressejä. Tämän aineiston valossa huoli näyttää siis osoittautuneen todelliseksi.

Muistonimen saavan henkilön ja hänen toimintansa tulisi olla yleisesti muistamisen arvoisiksi tunnustettuja myös henkilön oman alan, poliittisen viiteryhmän ja aikakauden ulkopuolella. Tämän ominaisuuden tarkastelu on hankalaa: kuka voi määritellä, milloin joku on ”yleisesti muistamisen arvoiseksi tunnustettu”? Käytännössä tämä voisi tarkoittaa

esimerkiksi sitä, ettei pelkkä paikalla asuminen tai sen omistaminen riitä muistonimen saamiseksi, vaan henkilön on oltava muutenkin ansioitunut tai merkityksellinen laajemmalle yhteisölle. On mahdotonta sanoa, kuinka moni tämän aineiston nimensaaajista, ennen kaikkea paikallisesti tunnetuista henkilöistä kuten maanomistajista ja talonisännistä, täyttää tämän vaatimuksen. Nähdäkseni siinä, että yhtäältä halutuille muistonimille ei tulisi väkisin etsiä paikkaa ja toisaalta muistonimen saajien tulisi olla muistamisen arvoiseksi tunnustettuja, on ilmeinen ristiriita: kuinka usein henkilö on ”yleisesti muistamisen arvoiseksi tunnustettu”, jos hänet löydetään vasta arkiston pölyistä sopivaa nimeämisaihetta pengottaessa? Ideaalissa tapauksessa tietenkin nimistönsuunnittelijoiden mapeissa on lista henkilöistä, joiden he katsovat ansaitsevan muistonimen, kunhan sopiva paikka on nimeä vailla. Tässä mielessä muistonimeäminen kuitenkin todella haastaa nimien käytännöllisen funktion priorisoinnin nimistönsuunnittelussa, sillä jo kyseinen suosituskkin ohjaa nostamaan nimen historiallisen ja poliittisen funktion keskeiselle sijalle.

Nimensaaajan tulisi myös joko liittyä merkittävällä ja positiivisella tavalla nimettyyn paikkaan, edustaa sen historiallista kerrostuneisuutta, olla syntynyt tai asunut pitkään tai tehnyt merkittävän työuran paikkakunnalla tai olla kansallisesti tai kansainvälisesti merkittävän työn tehnyt suomalainen. Karkeasti arvioiden tämän määritelmän ulkopuolella ovat kaikki vain paikkakunnalla vierailunsa takia muistonimen saaneet henkilöt (2 % kaikista yksittäisistä henkilönimensaaajista), ulkomaalaiset henkilöt ilman Suomessa asumista (3 %) sekä kenties osa epäselvistä syistä juuri kyseisen nimikkopaikan saaneista henkilöistä (2 %) ja epäsuorasti heidän mukaansa nimettyyn paikkaan liittyvistä henkilöistä (17 %). Suurin osa viimeksi mainittuun ryhmään kuuluvista henkilöistä liittyy nimettyihin paikkoihin jonkin ryhmänimistön kautta, ja ryhmänimiaihe taas voi olla enemmän tai vähemmän perusteltu osa paikan ”historiallista kerrostumaa”. Esimerkiksi Helsingin Haagassa jo 1950-luvulla aloitetulle teatteriaiheiselle ryhmänimistölle ei löydy mistään lähteestä historiallista perustetta, mutta edelleen 2000-luvulla on suunniteltu uusia siihen kuuluvia nimiä. Toisaalta myös useimmat näistä teatterimaailman tähdistä ovat tehneet ”merkittävän työuran paikkakunnalla”, ja heidän valintansa on siksi perusteltua. Lopulta melko monen voidaan katsoa tehneen ainakin ”kansallisesti merkittävän työn”, mikäli muut ehdot eivät täyty ja nimi halutaan syystä tai toisesta antaa. Tarpeeksi laajasti tulkiten ja pitkin aasinsilloin saadaan siis varsin monenlaisten henkilöiden muistaminen perusteltua tämän suosituksen raamissa; kuitenkin melko räikeästi sen ulkopuolelle jää 5–10 % aineistoni yksittäisistä muistonimen saaneista henkilöistä.

Niin ikään sen tarkastelu, onko aineistoni nimiä koottu ohjeistusten vastaisesti osiksi yksinään henkilömuistonimistä koostuvia ryhmänimistöjä, on tulkinnanvaraista. Jokseenkin yksinomaan muistonimistä koottuja ryhmänimistöjä ovat ainakin Helsingin Kumpulan teitilijanimet (esim. *Ernst Lindelöfin katu* ja *Erik Palménin aukio*), Kuopion taiteilijanimet (esim. *Ellen Thesleffin silta* ja *Anton Lindforsin silta*) sekä Espoon Nikunmäen nimet vanhojen asukkaiden mukaan (esim. *Mauritzinkuja* ja *Viktorinkuja*). Muistonimien kokoamisen yhteen ryhmänimistöksi nähdään joskus vähentävän yksittäisen nimensaaajan arvoa, mutta toisaalta sillä voi olla myös sivistävä vaikutus: nimenkäyttäjä voi hahmottaa läheisten muistonimien liittyvän jotenkin toisiinsa. Tämä tosin toteutuu myös ja etenkin silloin, kun ryhmänimistöön kuuluu muunkinlaisia samaan aihepiiriin liittyviä nimiä kuin muistonimiä.

Myös muistonimien oikeinkirjoituksesta, morfologiasta ja muista nimien käyttöön liittyvistä seikoista on lausuttu ohje- ja tutkimuskirjallisuudessa jonkin verran. Jo yli 100 vuoden ajan muistonimien määriteosissa on käytetty genetiiviä, ja näin on myös tämän aineiston henkilönnimiä sisältävissä muistonimissä, paitsi hämeenlinnalaisessa omalaatuisessa muodosteessa *Paasiaukio* presidentti Paasikiven mukaan. Aineistossa on viisi nimeä (1 % koko aineistosta), jotka eivät oikeinkirjoitukseltaan vastaa suosituksia: kaikissa niissä nimenosat on kirjoitettu erilleen, vaikka ne tulisi kirjoittaa yhteen. Nimien suositellun pituuden ylärajana taas on toisinaan pidetty 22 merkkiä. Tämän suosituksen ylittää 6 % aineiston nimistä. Useissa tutkimuksissa on todettu nimenkäyttäjien vierastavan muistonimiä erityisesti niihin sisältyvien proprien ja kirjainten ruotsin- tai vieraskielisyyden vuoksi, mikä onkin tämän tutkimusaineiston perusteella aiheellinen havainto: vierasperäisiä kirjaimia on peräti 40 %:ssa aineiston nimistä.

Eri kaupungeissa suositaan myös erilaisia tapoja muodostaa muistonimiä. Kaupunkien välinen vaihtelu ei ole välttämättä sinänsä ongelmallista, mutta erityisesti nimenkäyttäjii ja mahdollisesti posti- ja pelastustoimintaakin häiritsevät pitkät, hankalat ja paljon vierasperäistä ainesta sisältävät nimet. Tutkimukseni perusteella mainitut ominaisuudet kuvaavat monia muistonimiä, mutta eivät kuitenkaan läheskään kaikkia: joukossa on myös paljon lyhyehköjä ja helppokäyttöisiä nimiä, kuten vaikkapa *Antinkatu* tai *Saarelankaari*. Mikäli nimensaaajan nimi on hankala, olisi muistonimen käytettävyyteen kiinnitettävä erityistä huomiota. Esimerkiksi Turun aineistossa on sellaisia nimensaaajia kuin arkkitehti Frithiof Strandell, seurakunnan työmies Aadolf Ahlfors ja R. Wahlroosin ruiskutehdas, joiden mukaan on päädytty antamaan nimet *Frithiof Strandellin polku*, *Toffinkuja* ja *Ruiskutehtaankuja*. Nimi-kemääritteen *ruiskutehdas* ja lempinimen *Toffi* käyttäminen nimensaaajiin viittaavina määriteosina tekee muistonimistä huomattavan helppokäyttöisiä verrattuna siihen, että

viittauksena käytettäisiin koko nimensaaajan nimeä, kuten nimessä *Frithiof Strandellin polku*. Viimeksi mainitun nimen valintaa taas puoltaa sen informatiivisuus: nimenkäyttäjälle ei jää epäselväksi, minkä nimisestä henkilöstä on kyse, joten nimensaaajasta on helppo esimerkiksi etsiä lisätietoa. Kenties koko nimen viittaus vaikuttaa myös arvokkaammalta, ja se sopii siksi paremmin arkkitehdin kuin työmiehen muistonimeen, johon taas lempinimen käyttö tuo intiimiyttä (ks. luku 3.5.1).

Eräs muistonimiin liittyvä oletus on, että niiden saajat ovat ”henkilöitä, tapahtumia tai muita seikkoja”, tosin joissakin muistonimen määritelmissä myös yritykset mainitaan. Tässä aineistossa 86 % nimistä on annettu henkilöiden ja 1 % tapahtumien muistoksi, kun taas yritysaiheisia muistonimiä on aineistosta 8 %. Kulkuneuvo- ja eläinviitteisiä nimiä on aineistossa yhtä paljon kuin tapahtumaviitteisiä. Näyttää siis siltä, että tapahtumaviitteisten muistonimien rooli tämän päivän nimistönsuunnittelussa on pienempi kuin se historiallisesti tarkastellen on ollut.

Yhtenä toistuvasti mainittuna tavoitteena 2000-luvun nimistönsuunnittelussa on ollut naisten aseman parantaminen naisten muistonimien määrää lisäämällä. Tavoitteessa on siinä mielessä onnistuttu ainakin Helsingissä, että naisten muistonimien osuus on kyllä 2000-luvulla suunnitelluissa nimissä suurempi kuin aikaisemmin suunnitelluissa. Lähellekään tasaa arvoa ei olla silti päästy: parhaimmillaankin (Helsingissä ja Oulussa) naisten osuus yksittäisistä nimensaaajista on noin kolmasosa, koko aineistossa osuus on 23 %. Tulevaisuuden tavoitteena on nostaa muistonimiin myös eri etnisyyksiä, kieliä ja uskontoja edustavia nimensaaajia. Toistaiseksi nimensaaajat näyttävät näitä ominaisuuksia tarkastellen melko homogeeniseltä joukolta pois lukien ne muutamat ulkomaalaiset nimensaaajat, jotka ovat hekin kotoisin varsin läheltä Keski- tai Itä-Euroopasta.

Muistonimeämistä voidaan pitää elitistisenä, nimenkäyttäjien sivistyneisyyttä haastavana nimistönsuunnittelun vaihtoehtona. Tätä aspektia olen tarkastellut vain hyvin suppeasti ja kvalitatiivisesti pitäen itseäni informanttina: kysyin itseltäni, kuinka moni aineistoni nimensaaajista oli minulle tuttu ennen tämän tutkimusprojektin aloittamista (ja Espoon osalta harjoittelujaksoani Espoon nimistöryhmässä kesällä 2016). Itselleni enemmän tai vähemmän tuttuja on nimensaaajista noin viidesosa, mikä ei ole kovin paljon. Sellaisia nimensaaajia, jotka pystyisin pelkän aineistoon kuuluvan muistonimen perusteella tunnistamaan, on vielä muutama prosenttiyksikkö vähemmän. Jonkin toisen tutkimuksen selvitettäväksi jää, miten hyvin nimenkäyttäjät tuntevat esimerkiksi oman elinympäristönsä muistonimien saajia, ja miten nimensaaajien tunnettuus vaikuttaa nimiin suhtautumiseen.

Sanotaan myös, että nimistömme kuvaa positiivisten onnistujien historiaa: epäonnistujat, tuhoajat ja huono-osaiset eivät siinä näy. Tähän väitteeseen liittyy myös pohdinta siitä, tulisiko kaikkien historian ikävämpienkin vaiheiden (voida) näkyä nimistössä, vai tulisiko sen näyttäytyä tämänhetkisen sosiopoliittisen tilanteen voittokulun representaationa. Aineistossa on ainakin kaksi nimensaajaa, joita ei voida varsinaisesti pitää positiivisina onnistujina: aseistakieltäytyjä Arndt Pekurinen (Helsingin *Arndt Pekurisen puisto*) sekä yrityshanke Sunny Car Center (Hämeenlinnan *Sanikatu*). Eräiden nimensaaajien, kuten Fanny Churbergin (Helsingin *Fanny Churbergin kallio*) ja Touko Laaksosen (Turun *Tom of Finlandin aukio*), työtä taas on alettu laajemmin arvostaa vasta heidän kuoltuaan. Heidät on siis viimeistään kuoleman jälkeen alettu laskea niin ikään positiivisiksi onnistujiksi.

Kari Palonen on esittänyt artikkelissaan (2018) useita väitteitä helsinkiläisen (muisto)nimeämisen nykytilasta (ks. luvut 1.4 ja 2.3). Väite sukunimen ensisijaisesta suosisesta viittaustapana saattaa kuvata 1900-luvun alkupuolen tilannetta, mutta ainakin 2000-luvulla tilanne on toinen: ensisijaisesti käytetään etu- ja sukunimen yhdistelmää (37 %:ssa kaikista henkilöviitteisistä nimistä ja peräti 48 %:ssa helsinkiläisistä henkilöviitteisistä nimistä). Toisekseen Palosen mukaan nykyisin suunnitellaan ”harmittomia” ja epäpoliittisia nimiä, ja muistonimissäkin muistetaan lähinnä laulajia, näyttelijöitä ja paikallisvaikuttajia. Kuitenkin 14 % tämän aineiston henkilönimensaaajista on poliitikkoja ja vallanpitäjiä, ja Helsingissä osuus on jopa 19 %. Paikallisvaikuttajia joukossa on toki paljon (20 % nimensaaajista), mutta laulajia ja näyttelijöitä vain muutamia (yhteensä 2 % nimensaaajista sekä Helsingissä että koko aineistossa).

Kaikkiaan voidaan sanoa, että erilaiset muistonimeämisen suositukset ja sille ladatut odotukset toteutuvat kohtuullisen hyvin sekä hyvässä että pahassa. Kuitenkaan ei voida sanoa, että toteutunut nimistösuunnittelu vastaisi muistonimien osalta suosituksia, vaan hiottavaa olisi asiassa kuin asiassa.

5.2 Johtopäätökset

Tutkimukseni keskeisintä antia on ollut kokonaiskuvan luominen muistonimeämisen nykytilasta: olen pystynyt aineistooni nojaten määrittelemään muistonimen käsitteen aiempaa tarkemmin, tarkastelemaan ideaalin ja toteutuneen muistonimien suunnittelun eroja sekä osoittamaan niitä ongelmakohtia, joihin nimistösuunnittelijoiden ja päättäjien olisi syytä kohdistaa erityistä huomiota harkitessaan uusia muistonimiä. Toisekseen olen aiempaan tutkimuskirjallisuuteen vedoten osoittanut, miten muistonimet osallistuvat poliittiseen

keskusteluun ja millaisia merkityksiä ne voivat antaa julkiselle tilalle, sekä tehnyt yhteenvedon 2000-luvun alun nimistösuunnittelijoiden ja päättäjien suosimista arvoista tarkastelemalla nimensaaajien ominaisuuksia. Tutkimukseni päätössanoina käyn vielä läpi näitä arvoja ja tarkastelen havaintojeni merkitystä sekä nimistön- että kaupunkitutkimukselle sekä pohdin tutkimustulosteni soveltamista käytännön nimistösuunnittelutyössä. Sitä ennen hahmottelen ajatuksiani tutkimusaiheista, joista tämän tutkimuksen pohjalta voisi jatkaa.

Uskoakseni tutkimukseni tarjoaa oivan vertailukohdan monenlaisille tuleville tutkimuksille. Itsestään selviä tutkimuskohteita ovat muiden kuntien muistonimet sekä eri aikoina suunnitellut muistonimet, joista jo pelkästään löytyy runsaasti kiinnostavaa tutkittavaa. Kiinnostavaa olisi myös tutkia suhtautumista muistonimiin: esimerkiksi nimistösuunnittelijat, kuntapäättäjät, muistonimetyillä kaduilla asuvat ja vaikkapa taksikuskit suhtautuvat niihin todennäköisesti eri tavoin. Mielenkiintoista, joskin käytännössä hankalasti toteutettavaa, olisi myös selvittää muistonimen vaikutusta nimensaaajan tunnettuuteen. Yksinkertaisempaa olisi tutkia, kuinka kiinnostuneita muistonimetyillä kaduilla tai sellaisten läheisyydessä asuvat tai muuten liikkuvat nimenkäyttäjät ovat selvittämään, kenen tai minkä mukaan nimi on annettu. Luultavasti muistonimiin liitetään erityisen paljon kansanetymologioita, joita niin ikään voisi tutkia tarkastellen niiden kautta, miten nimenkäyttäjät hahmottavat muistonimeämisen periaatteita. Myös terminologisesti muistonimissä riittäisi tutkittavaa. Mahdollista olisi tutkia tarkemmin esimerkiksi epävirallisia muistonimen kaltaisia nimiä, spontaanisti syntyneitä virallistettuja muistonimiä, ryhmänimistöihin kuuluvia muistonimiä sekä vertailevasti eri tyyppisillä alueilla sijaitseville paikoille annettuja muistonimiä. Näiden tarkastelujen myötä muistonimen määritelmää voitaisiin entisestään tarkentaa, kenties termille löydetäisiin myös alaluokkia ja/tai rinnakkaistermejä. Erityisen mielenkiintoista olisi muistonimien symbolisen merkityksen monitieteinen tarkastelu esimerkiksi selvittämällä, millaisia mielikuvia erilaisiin muistonimiin liitetään, miten ne vaikuttavat alueiden imagoon ja miten niiden suunnittelussa tehdyillä valinnoilla voidaan osallistua yhteiskunnan tasa-arvokehitykseen.

Tämän tutkimuksen perusteella 2000-luvun tähänastinen muistonimistö näyttäytyy arvovonäkökulmasta tarkasteltuna melko konservatiivisena. Tämä on ymmärrettävää siksi, että muistonimeäminen on ja sen tuleekin olla hyvin hidastempoista: Suositusten mukaan on odotettava viisi vuotta henkilön kuolemasta ennen muistonimen antamista, eikä myöskään esimerkiksi toimivien liikelaitosten mukaan nimeämistä suositella. Näin ollen henkilön muistonimeen oikeuttavan merkittävän työn tekemisestä siihen, että nimi olisi edes sopivaa antaa, voi kulua vuosikymmeniä. Sen jälkeen tulee vielä odottaa, että jokin nimensaaajan

historiaan sopiva paikka on vailla nimeä. Tämä kaikki johtaa siihen, että emme koskaan voi nykyhetkessä kunnioittaa muistonimin tämän hetken suurimpia sankareita, vaan katse on aina menneisyydessä. Siksi esimerkiksi naisten yhteiskunnallisen aseman parantuminen näyttäisi heijastuvan muistoniimiin useiden vuosikymmenten viiveellä. Toki nimistönsuunnittelijoilla ja päättäjillä on mahdollisuus politikoida priorisoimalla haluamiaan arvovalintoja ja vauhdittaa siten muistoniimien heijasteleman arvomaailman kehittymistä, mutta toisaalta menneisyyden vääristämistä nykyaikaisten odotusten mukaiseksi olisi syytä välttää. Muistoniimeäminen ei siis mielestäni ensisijaisesti heijastele oman aikansa arvoja, vaan ennemminkin useamman vuosikymmenen takaisia: ne osoittavat, mitkä menneisyyden arvot ja pyrkimykset ovat muuttuneet normeiksi.

Ilman samankaltaista tutkimusta varhaisemmista muistoniimistä on vaikeaa tyhjentävästi sanoa, mitkä 2000-luvun muistoniimien ilmentämistä arvoista lopulta ovat juuri tälle ajalle tyypillisiä. Se, että alle neljäsosa kaikista muistoniimen saaneista henkilöistä aineistossani on naisia, kertoisi karua kieltä sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumisesta 2000-luvun Suomessa, mikäli muistoniimien ajateltaisiin heijastavan tämän ajan arvoja. Kenties aineistostani voidaan etsiä myös muunlaisen tasa-arvon ja suvaitsevaisuuden ilmentymiä, esimerkiksi seksuaalisen ja etnisen tasavertaisuuden. Etnisesti nimensaaajien joukko on varsin homogeenistä, mutta seksuaalivähemmistöjä ei ainakaan enää 2000-luvulla ole tarvinnut piilotella, sillä esimerkiksi Tove Jansson, Touko Laaksonen ja Kaarlo Sarkia ovat saaneet omat muistoniimensä. Pohdin myös, voitaisiinko paikallisesti tunnettujen henkilöiden runsas muistaminen nähdä eräänlaisena individualismin ilmauksena: ”tavallisempien” henkilöiden valitseminen nimensaaajiksi alleviivaa, että muistamisen arvoisia ovat muutkin kuin isokenkäiset. Yleisesti aineistoa tarkastellen nimensaaajien joukko näyttää kuitenkin voittopuolisesti porvarilliselta ja yläluokkaiseltakin. Myös markkinatalouden yhteiskunnallinen dominanssi suhteessa esimerkiksi kirkkoon ja uskontoon tässä ajassa näyttää selvältä: yritysaiheisten nimien määrä aineistossani on ehkä yllättävänkin suuri, ja lisäksi kaupan ja yrittäjyyden toimialalla toimineiden nimensaaajien määrä on lähes tuplasti suurempi kuin uskontoon liittyvien. Eräänä 2000-luvun keskeisenä arvona voitaisiin pitää myös ympäristönsuojelua, mutta tämä ei näy muistoniimistössä – ainakaan vielä.

Sen lisäksi, että muistoniimet representoivat eri aikojen arvostuksia ja historiankulkua, ne myös määrittävät kaupunkitilaa ja ikään kuin osoittavat symbolisesti, kenelle tila kuuluu. Siksi kaikkein ongelmallisin kysymys muistoniimeämisessä onkin ennemmin poliittinen kuin onomastinen: keitä ja mitä nimissä on suositeltavaa, sopivaa tai edes sallittua muistaa? Koska Suomessa ei ole paikannimilakia, mikään taho ei voi tätä määrätä, eikä aukottoman

suosituksenkaan antaminen ole aivan yksinkertaista. Aineistoni kuitenkin osoittaa, että nimensaaajien kirjo tuoreimmissa muistonimissä on laaja ja ulottuu yhteiskunnan eri tasoille, mitä voitaneen pitää tavoiteltavana. Esimerkiksi tätä olen halunnut myös korostaa nostaessani tutkielmani otsikkoon juuri nimet *Karamzininranta* ja *Aulis Rytkösen katu* – aatelistaustainen seurapiirirouva Aurora Karamzin matkusteli ja teki hyväntekeväisyyttä, Rytkönen taas oli pohjoissavolainen jalkapalloilija, mutta erilaisuudestaan huolimatta molemmilla on perusteltu paikkansa 2000-luvun muistonimistössä. Idealistisesti ajatellen nimensaaajiksi olisi valittava henkilöitä ja muita asioita, jotka ovat kehittäneet ympäristöä tai yhteisöä hyväksi katsomaansa suuntaan osoittamatta avointa vihaa tai halveksuntaa ketään tai mitään kohtaan. Silloin nimetty tila pysyy avoimena kaikille myös symbolisella tasolla. Tämän lisäksi nimensaaajia tulisi tarkastella intersektionaalisesti esimerkiksi henkilöiden sukupuolen, sosiaaliluokan, toimialan, elinajankohdan, äidinkielen ja etnisyyden sekä poliittisen, maailmankatsomuksellisen ja seksuaalisen suuntautumisen suhteen, ja valita monipuolisesti erilaisia ominaisuuksia edustavia nimensaaajia. Esimerkiksi näitä seikkoja tarkastelemalla nimistöntutkimus pystyy antamaan monitieteiselle kaupunkitutkimukselle tärkeää taustatietoa siitä, miten julkista tilaa voidaan symbolisesti jakaa ja millaisia merkityksiä sille on annettu eri aikakausina, eri paikoissa ja eri olosuhteissa.

Paitsi ongelmia, muistonimeäminen tarjoaa onneksi myös monenlaisia mahdollisuuksia. Kadut, torit ja sillat tietenkin tarvitsevat nimiä erottuakseen muista, mutta muistonimillä on muitakin funktioita kuin paikan yksilöinti: jo mainitun politikoinnin lisäksi ne sivistävät nimenkäyttäjiä, toimivat muistomerkkeinä ja tuovat vaihtelua nimistöön. Niiden jättämä jälki on ainutlaatuinen, sillä paikannimet ovat yleensä huomattavan pitkäikäisiä – muistonimi kanonisoii nimensaaajan, joka ilman muistonimeä saattaisi unohtua arkistojen syövereihin. Sen sijaan muistonimen antaminen lahjana tai palkintona näyttäytyy pitkäjänteistä nimistön suunnittelua ja perinnäisen paikannimistön arvoa väheksyvänä tapana. Onneksi tällaiset nimet ovatkin aineistossani vain yksittäistapauksia. Samaan tapaan tulisi hillitä toimivien yritysten mukaan nimeämistä, koska paikannimien tehtävänä ei ole toimia markkinatalouden pelinappuloina. Kuitenkaan muistonimeämisessä ei mielestäni koskaan voi olla kyse ainoastaan toimivan nimen suunnittelusta, vaan sen rinnalla myös poliittisesta, historiallisesta ja sosiokulttuurisesta valinnasta, joten senkin vuoksi niitä tulee suunnitella pieteetillä asianmukaista harkintaa käyttäen. On myös niin, että mikäli muistonimiä annettaisiin ylitsevuotavasti ja samalla turruttaisiin niiden vaihtamiseen tarpeen mukaan, niiden arvokkuuskin vähenisi.

Näiden suositusten lisäksi tutkimuksessani on noussut esiin useita muitakin seikkoja, joihin kaikkien nimistöä suunnittelevien soisi paneutuvan. Käytän esimerkkinä tutkielman alussa spekuloiduani muistonimeämistä Matti Nykäsen tai Olli Lindholmin mukaan: mikäli jossakin kunnassa päädyttäisiin harkitsemaan nimenantoa jommankumman mukaan, mitä kaikkea tulisi ottaa huomioon?

Ensinnäkin totean tutkimusaineistoni perusteella, että he eivät kumpikaan näyttäyty kaikkein todennäköisimpinä nimensaaajina, mutta mahdollisina kylläkin – siis aikaisintaan viiden vuoden kuluttua. Kummankaan mukaan nimeäminen ei kuitenkaan tule kyseeseen, ellei jokin mainittuihin henkilöihin – joko heidän omiin elämänvaiheisiinsa tai sopivaan, jonkin paikan historiallista kerrostumaa edustavaan ryhmänimiaiheeseen – liittyvä paikka ole jonakin päivänä vailla nimeä. Suosituksiin nojaten tämä ehto on kuitenkin mahdollista kuitata toteamalla nimensaaajan olevan ”kansallisesti tai kansainvälisesti merkittävän elämäntyön tehnyt suomalainen”. Sitten tulisi pohtia, onko muistettavan henkilön elämäntyö ja merkitys todella sellainen, että kunta toivoo myös tulevien polvien nimenkäyttäjien voivan sitä arvostaa. Tietenkin olisi myös mietittävä, millä muulla tavoin paikka voitaisiin nimetä: olisiko muistonimi jonkun muun mukaan tai jokin aivan toisenlainen nimi syystä tai toisesta paikalle sopivampi? Tulisiko kunnan esimerkiksi kompensoida miesvaltaista muistonimistöä etsimällä sopivaa naispuolista nimensaaajaa tai pyrkiä tekemään muita tietoisia arvovaihtoja? Entä millaisia arvoja mahdolliseen nimensaaajaan voidaan liittää: voisivatko ne loukata tai antaa paikalle ei-toivottuja symbolisia merkityksiä? Vertaan Matti Nykästä väkivaltarikos- ja päihdehistorioineen muusikko Kurt Cobainiin, jonka muistoksi hänen kotikaupunkinsa Washingtonin Aberdeenin päättäjät eivät halunneet nimetä liian näkyvää paikkaa, jotta eivät tulisi glorifioineeksi tämän itsetuhoista käytöstä ja päihderiippuvuutta (Michaels 2011). Oli lopputulos mikä tahansa, tällainen keskustelu tulisi käydä ainakin harkittaessa nimeämistä esimerkiksi Nykäsen tai muun ristiriitaisia tunteita herättävän henkilön tai muun asian mukaan.

Mikäli sopiva paikka löytyisi ja nimi päätettäisiin antaa, sen tulisi vielä olla muodoltaan ja rakenteeltaan toimiva sekä ympäröivään nimistöön sopiva mutta riittävästi muista erottuva. Muistonimillä on taipumusta venyä varsin pitkiksi, joten suunnitteluvaiheessa olisi panostettava myös nimen muodon pohtimiseen: Moniosainen pitkä nimi usein identifioi nimensaaajan yksiselitteisemmin, mutta on käytössä etenkin osoitenimenä hankalampi. Nimet *Matti Nykänen* ja *Olli Lindholm* sisältävät nimenkäyttäjille melko tuttua kielenainesta, mutta jos näin ei olisi, kannattaisi välttää hankalimpien nimenosien käyttöä ja tarvittaessa harkita vaikkapa lempinimen tai sopivan nimikemääritteen viittausta muistonimessä. Niinpä nimet

Matti Nykäsen aukio ja *Lindholminpolku* olisivat kyllä aivan kelvollisia, mutta ne voisi korvata myös vaikkapa hieman lyhyemmillä nimillä *Mäkikotkanaukio* ja *Ollinpolku*. Viittaustavan valinnan osalta olisi tarkasteltava ympäröivää nimistöä ja suosittava samankaltaista viittaustapaa kuin mahdollisissa tarkoitteen läheisissä muistonimissä. Niin ikään nimen perusosan valinta, oikeinkirjoituksen tarkistus ja mahdollisten kielivastineiden suunnittelu kuuluvat tietenkin nimiehdotuksen valmisteluun. Oikeinkirjoituksen osalta olisi tarkistettava ennen kaikkea nimenosien yhteen kirjoittaminen, ja käännösvastineiden osalta taas pohtia, milloin nimenosiin sisältyy kääntämistä vaativaa appellatiivista kielenainesta ja milloin ei. Vielä lopuksi pitäisi tietenkin varmistaa, ettei lähialueilla ole samaa tai hyvin samankaltaista nimeä, jotta välttyttäisiin sekaannuksilta.

Ihanteellisessa tilanteessa muistonimi on siis suodattunut melkoisen seulan läpi ennen päätymistään kilpiin ja karttoihin. Aina näin ei kuitenkaan ole, minkä osoittavat aineistoni nimien joukosta löytyvät erilaiset pienet lipsahdukset ja epäjohdonmukaisuudet sekä ylipäänsä se, että tämän tutkimuksen perusteella vain osassa kunnista nimistönsuunnittelu on kestäväällä pohjalla ja tietoja nimistä rekisteröidään asianmukaisesti. Voidaankin sanoa, että muistonimeäminen elää ja voi keskinkertaisesti 2000-luvun alussa: se on elinvoimainen ja muuntautumiskykyinen ilmiö, jota yritetään kontrolloida ohjeistuksin, mutta joka taipuu nimenantajien tarpeiden ja toiveiden mukaan mitä erilaisimpiin muotoihin ja tilanteisiin, joskus ehkä liiaksikin. Onnistunut muistonimeäminen vaatii suunnittelijoilta avointa sydäntä ja terävää harkintaa, jotta lopputulokseksi saadaan arvokasta historiaa vaaliva, kestävä ja toimiva nimi.

Lähteet

Kirjallisuus- ja verkkolähteet

- AALTO, TIINA 2001: Osoitteena Osmankäämintie: Vantaan Tikkurilan kasviaiheiset ryhmänimet. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, suomen kieli.
- Aamun Koitto 27–28/1961: Panagia. – *Aamun Koitto 27–28/1961*. Julkaistu verkossa <http://www.ortodoksi.net/index.php/Panagia>.
- AINIALA, TERHI 2003: Kaupunkinimistön tutkimuksen perusteet. – *Virittäjä* 107 (2/2003) s. 207–225.
- 2004: Kadunnimet opastajina ja sivistäjinä: kesän 2002 keskustelun tarkastelua. – *Virittäjä* 108 (1/2004) s. 106–115.
- 2007: Nyt kuljen katuani pitkin... – *Hiidenkivi* 1/2007. Verkkoversio [https://www.kotus.fi/nyt/kolumnit_artikkelit_ja_esitelmät/nimenpyorittaja_\(2005_2012\)/nyt_kuljen_katuani_pitkin...](https://www.kotus.fi/nyt/kolumnit_artikkelit_ja_esitelmät/nimenpyorittaja_(2005_2012)/nyt_kuljen_katuani_pitkin...)
- AINIALA, TERHI – MINNA SAARELMA – PAULA SJÖBLOM 2008: *Nimistöntutkimuksen perusteet*. Tietolipas 221. Helsinki: SKS.
- ALDERMAN, DEREK H. – JERRY T. MITCHELL 2014: A street named for a King: a lesson in the politics of place-naming. – *Social education* 78 (3) s. 123–128.
- AMINOFF, BERNDT – LEO A. PESONEN 1981: Helsingin kadunnimistön synty ja kehitys vuoteen 1946 mennessä. Teoksessa *Helsingin kadunnimet* s. 31–64. Helsingin kaupungin julkaisuja 24. Toinen korjattu painos 1992. Helsinki: Helsingin kaupunki.
- AZARYAHU, MAOZ 1996: The power of commemorative street names. – *Environment and planning D: Society and space* vol. 14 s. 311–330.
- 2009: Naming the past: The significance of commemorative street names. Teoksessa Lawrence D. Berg & Jani Vuolteenaho (toim.) *Critical toponymies: The contested politics of place naming* s. 53–71. Sarjassa Re-materializing cultural geography. Burlington: Ashgate.
- CARPELAN, ANNA – HARRY SCHULMAN 1996: *Helsinki kadunnimissä*. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1996: 13. Helsinki: Helsingin kaupunki.
- EDWARDS CASWELL, JOHN 2018: Henry Hudson. – *Encyclopædia Britannica* -verkkosanakirja. 5.11.2018. Viitattu 21.3.2019. <https://www.britannica.com/biography/Henry-Hudson>.
- HARLING-KRANCK, GUNILLA 2006: Kaupunkinimistö: Kaupunkiasutus ja kadunnimet Ruotsissa ja Suomessa. Teoksessa Gabriel Bladh ja Christer Kuvaja (toim.) *Kahden puolen Pohjanlahtea 1: Ihmisiä, aatteita ja yhteisöjä Ruotsissa ja Suomessa 1500-luvulta 1900-luvulle*. Historiallinen arkisto 123:1. Helsinki: SKS.

Helsingin kadunnimet, 1981 [1970]. Helsingin nimistötoimikunta (toim.). Helsingin kaupungin julkaisuja 24. Toinen painos. Helsinki: Helsingin kaupunki.

Helsingin kadunnimet 2, 1979. Leo Pesonen (toim.). Helsingin kaupungin julkaisuja 32. Helsinki: Helsingin kaupunki.

Helsingin kaupunginvaltuusto 2018: Esityslista 10/2018, Asia/9 16.5.2018. Saatavilla https://www.hel.fi/static/public/hela/Kaupunginvaltuusto/Suomi/Paatoshistoria/2018/Keha_2018-05-16_Kvsto_10_El/AB0AF95C-6A77-CB9B-B0B6-6343BF600003/Sinisen_valtuustoryhman_ryhmaaloite_Leninipuiston.pdf.

Helsingin kaupungin karttapalvelu 2019. Helsingin kaupunki, Kaupunkiympäristön toimiala, Maankäyttö ja kaupunkirakenne. Jatkuvasti päivittyvä. Viitteet tarkistettu 29.3.2019. <https://kartta.hel.fi/>.

Helsingin kaupungin nimistötoimikunta 2013: Lausunto valtuustoaloitteesta, joka koskee leikkipuiston nimeämistä Kallioon presidentti Tarja Halosen mukaan (kaup. osa 11). Kirje. 10.4.2013. Helsingin kaupunki: Helsinki. Saatavilla <https://dev.hel.fi/paatokset/media/att/eb/eb63b0361a606bfbed88af2d82bb821909fd73f.pdf>.

Helsingin kaupunki: Nimistönsuunnittelu. Viitattu 27.5.2018. <https://www.hel.fi/helsinki/fi/asuminen-ja-ymparisto/kaavoitus/kaavoituksen-tasot/nimistonsuunnittelu/>.

IKONEN, HANNA 2018: Naiset Helsingin nimistössä. Esitelmä Nimistöntutkimuksen päivillä Helsingin yliopistossa 8.11.2018. Esitysmateriaali kirjoittajan hallussa.

ISOKOSKI, SARI 2007: Seinäjoen asemakaavakatuja nimeämisperusteet. Pro gradu -tutkielma. Vaasan yliopisto, suomen kieli.

JUUTI, KIRSI 2004: Om personnamn i gatunamn. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, ruotsin kieli.

Jyväskylän kaupunginhallitus 2019: Kaupunginhallituksen kokouspöytäkirja 4.3.2019. Saatavilla <http://julkinen.jkl.fi:8082/ktwebbin/ktproxy2.dll?doctype=3&docid=1155140>.

Kansallisbiografia. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Biografiakeskuksen verkkotietokanta. kansallisbiografia.fi.

Karttapaikka = Maanmittauslaitoksen Kansalaisen karttapaikka -palvelu. Jatkuvasti päivittyvä. Viitteet tarkistettu 29.3.2019. <https://asiointi.maanmittauslaitos.fi/karttapaikka/>.

Keskisuomalainen 2019: Kaupunginjohtaja kannattaa patsasta Nykäselle – väläyttää paikaksi uutta Hipposta. – *Keskisuomalainen: Kotimaa* 6.2.2019. <https://www.ksml.fi/kotimaa/Kaupunginjohtaja-kannattaa-patsasta-Nyk%C3%A4selle-%E2%80%93-v%C3%A4l%C3%A4ytt%C3%A4%C3%A4-paikaksi-uutta-Hipposta/1321856>.

- Kielitoimiston nimiopas*, 2008. Toim. Pirjo Mikkonen, Minna Salonen & Tiina Manni-Lindqvist. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 148. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- Kielitoimiston ohjepankki. Viitteet tarkistettu 27.3.2019.
<http://kielitoimistonohjepankki.fi/>.
- Kielitoimiston sanakirja*, 2018. Päivitetty 6.6.2018. Viitattu 14.11.2018. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. Verkkoversio <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/>.
- KIVINIEMI, EERO 1990: *Perustietoa paikannimistä*. Helsinki: SKS.
- KOISTINEN, ULLA 2008: Espoon kadunnimikysely 2007: nimenkäyttäjien mielipiteitä ja näkökulmia Espoon kadunnimistä. Tutkimusraportti. Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen nimistöryhmä. Espoo: Espoon kaupunki. Julkaistu verkossa <https://www.espoo.fi/download/noname/%7B437EFB58-E4B9-40F4-B883-2D4C08A0A53D%7D/27680>.
- LAINE, TUIJA 2007: Samuel Wacklin. Kansallisbiografia-verkojulkaisu. *Studia Biographica* 4. Helsinki: SKS. Viitattu 21.1.2019.
<http://urn.fi/urn:nbn:fi:sks-kbg-002433>.
- LAINE, LIISA 2010: Struven ketju kulki Oulussa. – *Kaleva* 1.11.2010. Julkaistu verkossa <https://www.kaleva.fi/uutiset/oulu/struven-ketju-kulki-oulussa/186863/>.
- LEHIKONEN, LAILA 1999: Näkökulmia kadunnimistöön. Teoksessa Sirkka Paikkala, Ritva Liisa Pitkänen & Peter Slotte (toim.) *Yhteinen nimiympäristömme: nimistön suunnittelun opas* s. 61–64. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Suomen Kuntaliitto.
- LEHTONEN, JOHANNA 2018: Kysy kirjastonhoitajalta -palstan vastaus 28.3.2018. Viite tarkistettu 1.4.2019. https://www.kirjastot.fi/kysy/aikaisemmin-jos-katu-nimettiin-henkilon?language_content_entity=fi.
- LOUHIVAARA, MAIJA 1999: *Tampereen kadunnimet*. Tampereen museoiden julkaisuja. Tampere: Tampereen kaupunki.
- MAGNUSSON, SIMON 2013: Jämställda gatan: Personbaserade gatunamn och ideologierna bakom. Kandidaatintutkielma. Uppsala universitet, Institutionen för nordiska språk.
- MALINEN, MERI 2012: Menschikovinkadulta Muonamiehentielle: tutkielma Hämeenlinnan keskustan ja Vuorentaan kadunnimistä. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, suomen kieli.
- MANNINEN, ANTTI 2009: *Kenen kadulla asut?*. Artikkelit julkaistu samannimisessä sarjassa Helsingin Sanomissa 2005–2009. Helsinki: HS kirjat 2009.
- MATTILA, MATTI 2016: Helsingin katunimistö. Kolumni 5.6.2016. Viitattu 4.2.2019.
https://mattimattila.fi/helsingin_katunimisto.html.

- MICHAELS, SEAN: Nirvana singer's hometown says no to Kurt Cobain bridge. – *The Guardian* 29.7.2011. <https://www.theguardian.com/music/2011/jul/29/nirvana-singer-kurt-cobain-bridge>.
- MICHAŁOWSKA, MARIANNA 2009: Kaupunkitekstiä kaivertamassa. Taide interventiona julkisen muistin merkityskerroksiin. Teoksessa Seija Ridell, Päivi Kymäläinen & Timo Nyyssönen (toim.) *Julkisen tilan poetiikkaa ja politiikkaa: Tieteidenvälisiä otteita vallasta kaupunki-, media- ja virtuaalitiloissa* s. 175–210. Suomen-tanut Seija Ridell. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.
- MÄKIKYRÖ, ANNIMARIA 2017: Kuninkaantammen värikäs nimistö kunnioittaa taide-maalausta. Helsingin kaupunki: Uutta Helsinkiä. Verkoartikkeli <https://www.uuttahelsinki.fi/fi/kuninkaantammi/asuminen/kuninkaantammen-varikas-nimisto-kunnioittaa-taidemaalausta>.
- Nimistöntutkimuksen terminologia: terminologin inom namnforskningen*, 1974. Eero Kiviniemi, Ritva Liisa Pitkänen & Kurt Zilliacus. Castrenianumin toimitteita 8. Helsinki: Suomalais-ugrilainen seura.
- NÄRHI, EEVA MARIA 1985: Kaavanimistön suunnittelu. – *Kielikello* 2/1985. Verkko-versio <https://www.kielikello.fi/-/kaavanimiston-suunnittelu>.
- 1987: Uusien nimien antamisesta ja vanhojen suojelemisesta. – *Kielikello* 4/1987. Verkko-versio <https://www.kielikello.fi/-/uusien-nimien-antamisesta-ja-vanhojen-suojelemisesta>.
- 1999: Muistonimet. Teoksessa Sirkka Paikkala, Ritva Liisa Pitkänen ja Peter Slotte (toim.): *Yhteinen nimiympäristömme: Nimistön suunnittelun opas* s. 96–99. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Suomen Kuntaliitto.
- OJA, AULIS 1981 [1970]: Suomen keskiaikaisten kaupunkien paikannimistä. Teoksessa Helsingin nimistötoimikunta (toim.): *Helsingin kadunnimet* s. 7–13. Helsingin kaupungin julkaisuja 24. Toinen korjattu painos 1992. Helsinki: Helsingin kaupunki.
- OJA, MATTI 1999: Antiikin kadunnimet: Antiikinaiheiset Helsingin kadun nimet. Teoksessa Jyrki Lehikoinen, Helsingin kaupungin nimistötoimikunta (toim.): *Helsingin kadunnimet* 3 s. 13–21. Helsinki: Helsingin kaupunki.
- ONKAMO, ULLA 2016: Muistettavaa muistonimeämisestä. – *Virallinen lehti* 25.5.2016. Hyvää virkakieltä -palsta. Julkaistu verkossa https://www.kotus.fi/nyt/kolumnit_artikkelit_ja_esitelmat/hyvaa_virkakielta/hyvaa_virkakielta_2016/muistettava_muistonimeamisesta.21220.news.
- PAASU, JOEL 2018: Namn att minnas: en undersökning om memorialnamn i Helsingfors. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, ruotsin kieli.

- PAIKKALA, SIRKKA 1999a: Nimistösuunnittelun ja -huollon juridinen asema. Teoksessa Sirkka Paikkala, Ritva Liisa Pitkänen & Peter Slotte (toim.) *Yhteinen nimiympäristömme: nimistösuunnittelun opas* s. 200–208. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Suomen Kuntaliitto.
- 1999b: Paikan nimet – paikan muisti. Euroopan rakennusperintöpäivät Suomessa vuonna 1999. – *Kielikello* 1/1999. Verkkoversio <https://www.kielikello.fi/-/paikannimet-paikan-muisti-euroopan-rakennusperintopaivat-suomessa-vuonna-1999>.
- 2000a (toim.): *Kaavanimen hätäkaste: nimistösuunnittelu kunnissa 1999*. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Suomen Kuntaliitto.
- 2000b: Nimistösuunnittelu kunnissa 1999. Teoksessa Sirkka Paikkala (toim.) *Kaavanimen hätäkaste: nimistösuunnittelu kunnissa 1999* s. 7–57. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Suomen Kuntaliitto.
- 2005: Muistonimien antamisesta. – *Kielikello* 1/2005. Verkkoversio <https://www.kielikello.fi/-/muistonimien-antamisesta>.
- 2014: Suomeenkin paikannimilaki. – *Kielikello* 2/2014. Verkkoversio <https://www.kielikello.fi/-/suomeenkin-paikannimilaki>.
- PAIKKALA, SIRKKA – RITVA LIISA PITKÄNEN – PETER SLOTTÉ 1999: *Yhteinen nimiympäristömme: nimistösuunnittelun opas*. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Suomen Kuntaliitto.
- PALONEN, KARI 2018: Reading names politically: a second reading. Teoksessa Reuben Rose-Redwood, Derek Alderman & Maoz Azaryahu (toim.): *The political life of urban streetcaples: naming, politics, and place* s. 25–41. London: Routledge.
- PESONEN, LEO A. 1981 [1970]: Kadunnimien tarkistus vuoden 1946 alueliitoksen johdosta ja nimistön laatiminen uusiin kaupunginosiin. Teoksessa Helsingin nimistötoimikunta (toim.): *Helsingin kadunnimet* s. 69–86. Helsingin kaupungin julkaisuja 24. Toinen korjattu painos 1992. Helsinki: Helsingin kaupunki.
- PITKÄNEN, RITVA LIISA 2003: Turku: Keskiajan kaupunki. Teoksessa Mikko Lounela ja Raija Miikkulainen (toim.): *Kaupunkinimistön historiaa*. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 125. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. Julkaistu vain verkossa <http://kaino.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/julk125/turku/>.
- REPO, TINJA 2015: Heitonkankaan heittolaisia. – *Heiton Uutiset* lokakuu 2015 s. 3.
- RIDELL, SEIJA – PÄIVI KYMÄLÄINEN – TIMO NYSSÖNEN (toim.) 2009: *Julkisen tilan poetiikkaa ja politiikkaa: Tieteidenvälisiä otteita vallasta kaupunki-, media- ja virtuaalitaloissa*. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

- ROSE-REDWOOD, REUBEN – DEREK ALDERMAN – MAOZ AZARYAHU (toim.) 2018: *The political life of urban streetcaples: naming, politics, and place*. London: Routledge.
- RÄSÄNEN, HENNA-MARIE 2012: Paikan henki ja koettu turvallisuus queer-tapahtumissa. Opinnäytetyö, kulttuurituotannon koulutusohjelma. Metropolia-ammattikorkeakoulu.
- SALMINEN, HELMI 2016: Kuopion kaupungin nimistötoimikunta: Nimeämisperiaatteet. Kuopio: Kuopion kaupunki. Saatavilla verkkojulkaisuna <https://www.kuopio.fi/documents/7369547/7492240/Nimist%C3%B6toimikunta.pdf/7bd351a0-adf7-4640-ae7b-76e02d19eb3f>.
- SANDST, LINE 2016: Urbane stednavne - storbyens sproglige dimension: en stilistisk-retorisk analyse af urbane stednavne i det københavnske byrum. Väitöskirja, Københavns Universitet, Det Humanistiske Fakultet.
- Satakunnan Kansa 2019: Voisiko Satakieli-lavasta tulla Lindholmin lava tai Ollin portaat? – *Satakunnan kansa: Mielipide*, 21.2.2019. <https://www.satakunnan-kansa.fi/a/201471452>.
- SEPPÄLÄ, MIKKO-OLAVI 2016: Politics of commemoration on the streets of 1920s Helsinki. – *Yhdyskuntasuunnittelu / The Finnish journal of urban studies* 2016:2 vol 54, verkkoversio <http://www.yss.fi/journal/politics-of-commemoration-on-the-streets-of-1920s-helsinki/>.
- SINISALO, AINO 1999: Kaavanimien oikeinkirjoituksesta. Teoksessa Sirkka Paikkala, Ritva Liisa Pitkänen & Peter Slotte (toim.) *Yhteinen nimiympäristömme: nimistön suunnittelun opas* s. 169–172. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Suomen Kuntaliitto.
- SLOTTE, PETER 1999: Vallis Gratiaesta Westendiin. Teoksessa Sirkka Paikkala, Ritva Liisa Pitkänen & Peter Slotte (toim.) *Yhteinen nimiympäristömme: nimistön suunnittelun opas* s. 30–39. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Suomen Kuntaliitto.
- Suomen äänitearkisto ry: *Laiva Toivo Oulu*. Suomen äänitearkiston tietokanta vuosilta 1901–1999. Viitattu 28.3.2019. Verkkotietokanta <http://www.aanitearkisto.fi/firs2/fi/kappale.php?Id=Laiva+toivo+oulu>.
- SUVIRANTA, SAMI 2016: Lentoaseman nimi. – *Kielikello* 2/2016. Verkkoversio <https://www.kielikello.fi/-/lentoaseman-nimi>.
- TOROPAINEN, RITVA 2005: Oulun paikannimet: mistä nimet tulevat. Väitöskirja. Oulun yliopisto, suomen kieli.
- Turun kaupungin nimihakemisto: <https://www.turku.fi/asuminen-ja-ymparisto/kaupunki-suunnittelu/nimisto-ja-osoitteet>.
- UKSKOSKI, LAURA 2011: Kerro nimistä! Mielipiteitä Helsingin kadunnimistä. Kandidaatintutkielma. Helsingin yliopisto, suomen kieli.

- 2016: Slanginimikysely 2016: raportti Espoon epävirallisten nimien kyselystä. Tutkimusraportti. Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen nimistöryhmä. Espoo: Espoon kaupunki. Julkaistu verkossa <https://www.espoo.fi/download/no-name/%7B572450B0-1E65-49AD-989F-EF3F6F3B88BB%7D/77318>.
- UNCSGN 2002 = United Nations conferences on the standardization of geographical names: Economic and social benefits of the national and international standardization of geographical names. Toponymy and memory: Toward an international protocol for toponymic commemoration. Commission de toponymie du Québec, Canada, 19.7.2002. https://unstats.un.org/unsd/geoinfo/UNGEGN/docs/8th-uncsgn-docs/inf/8th_UNCSGN_econf.94_INF.16.pdf.
- UOTILA, MARITTA 2005: Raatsanympyrältä Kiinanmuurille. Haminan kaupunkikuvan muutos epävirallisten paikannimien valossa. Teoksessa Terhi Ainiala (toim.) *Kaupungin nimet: kymmenen kirjoitusta kaupunkinimistöstä* s. 88–109. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 134. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- UOTILA, MARITTA 2017: Raatsanympyrältä Kiinanmuurille: Haminan epäviralliset paikannimet. Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto, suomen kieli.
- URSIN, ELINA 2012: Naisten nimet ovat harvassa Oulun katunimistössä. – *Kaleva: Oulu* 30.4.2012. Verkkoversio <https://www.kaleva.fi/uutiset/oulu/naisten-nimet-ovat-harvassa-oulu-katunimistossa/591672/>.
- USGS 1999 = U.S. Geological survey: Commemorative naming in the United States. U.S. geological survey Fact sheet 158-99. <https://pubs.usgs.gov/fs/1999/0158/>.
- VILJAMAA-LAAKSO, MARJA 1999: Markkinavoimat, virtuaalitodellisuus ja paikannimet. Teoksessa Sirkka Paikkala, Ritva Liisa Pitkänen & Peter Slotte (toim.) *Yhteinen nimiympäristömme: nimistönsuunnittelun opas* s. 82–87. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Suomen Kuntaliitto.
- VISK 2008 = HAKULINEN, AULI – MARIA VILKUNA – RIITTA KORHONEN – VESA KOIVISTO – TARJA-RIITTA HEINONEN – IRJA ALHO: Iso suomen kielioppi. Helsinki: SKS. Viitattu 20.8.2018. Verkkoversio <http://scripta.kotus.fi/visk>.
- Wikipedia: Julkinen tila. Vapaa tietosanakirja. Päivitetty 26.5.2016. Viitattu 3.12.2018. https://fi.wikipedia.org/wiki/Julkinen_tila.
- YLI-KOJOLA, MARIA 2005: Torikatu vai Kurvinpussi? Kouvolalaisten mielipiteitä kadunnimistä. Teoksessa Terhi Ainiala (toim.) *Kaupungin nimet: kymmenen kirjoitusta kaupunkinimistöstä* s. 178–201. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 134. Helsinki: SKS.

Aineisto- ja taustatietolähteet

ESKELINEN, LEA: yksityinen sähköpostikeskustelu 25.1.–6.3.2018. Kuopion kaupunki.

Espoon kaupunki: Nimistö. Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen nimistöryhmän verkkosivut. Jatkuvasti päivittyvä. Viitattu helmikuussa 2018. espoo.fi/nimisto.

Hämeenlinnan kaupunki: Kaavoitus. Hämeenlinnan kaupungin hyväksytyjen asema- ja yleiskaavojen kaava-asiakirjat. Luettu helmikuussa 2018. Jatkuvasti päivittyvä sivusto <https://www.hameenlinna.fi/asuminen-ja-ymparisto/kaavoitus/hyvaksytyt-kaavat/>.

IKONEN, HANNA – JOHANNA LEHTONEN: yksityinen sähköpostikeskustelu 9.–22.2.2018 ja tapaaminen 1.3.2018. Helsingin kaupunki.

JOKELA, KARI – SUUTARI MARJA: yksityinen sähköpostikeskustelu 25.1.2018–28.3.2019. Hämeenlinnan kaupunki.

KALLALUOTO, TIMO: yksityinen sähköpostikeskustelu 24.–26.1.2018. Vantaan kaupunki.

Kansallisbiografia. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Biografiakeskuksen verkkotietokanta. kansallisbiografia.fi.

LAIHO, TAPANI – TUULI VESANTO: yksityinen sähköpostikeskustelu 25.1.–19.2.2018. Turun kaupunki.

MALLAT, KAIJA – SAMI SUVIRANTA: yksityinen sähköpostikeskustelu 25.1.–16.2.2018. Espoon kaupunki.

Oulun kaupunki: Nimistötoimikunta. Oulun kaupungin nimistötoimikunnan kokouspöytäkirjat 2008–2012. Luettu helmikuussa 2018, ei enää yleisesti saatavilla 2019.

Oulun kaupunki: Yhdyskuntajaosto. Oulun kaupungin yhdyskuntajaoston kokouspöytäkirjat 2013–2018. Luettu helmikuussa 2018. <http://asiakirjat.ouka.fi>.

RAJALA, OUTI: yksityinen sähköpostikeskustelu 24.1.–26.2.2018. Oulun kaupunki.

URONEN, CARITA: yksityinen sähköpostikeskustelu 25.1.–8.2.2018. Lahden kaupunki.

VIRTANEN, AILA: yksityinen sähköpostikeskustelu 24.–26.1.2018. Vaasan kaupunki.

Wikipedia. Vapaa tietosanakirja. <https://fi.wikipedia.org/>.

Liite: Aineiston nimet

kaupunki	nimi suomeksi	nimi ruotsiksi
Espoo	Ainonaukio	Ainosplatsen
Espoo	Alexander Freyn puisto	Alexander Freys park
Espoo	Algotinpolku	Algotsstigen
Espoo	Anja Pankasalon puisto	Anja Pankasalos park
Espoo	Anna Bildstenin polku	Anna Bildstens stig
Espoo	Annan puistotie	Annasallén
Espoo	Anna Sahlsténin katu	Anna Sahlsténs gata
Espoo	Annintanhua	Annistået
Espoo	Arne Grahnin puistotie	Arne Grahns parkväg
Espoo	August Ramsayn polku	August Ramsays stig
Espoo	Augustinsilta	Augustsbron
Espoo	Aurorankuja	Auroragränden
Espoo	Auroranmäki	Aurorabacken
Espoo	Auroranmäki	Aurorabacken
Espoo	Auroranpolku	Auroragången
Espoo	Auroranpuistikko	Auroraskvären
Espoo	Bassenkuja	Bassegränden
Espoo	Bassenkylä	Bassebyn
Espoo	Berthanpolku	Berthastigen
Espoo	Blankinpolku	Blanksstigen
Espoo	Eero Valjakan puisto	Eero Valjakkas park
Espoo	Elli Tompurin promenadi	Elli Tompuris promenad
Espoo	Ellinsilta	Ellisbron
Espoo	Emil Halmeen tie	Emil Halmes väg
Espoo	Emil Lundellin puisto	Emil Lundells park
Espoo	Fickenkuja	Fickegränden
Espoo	Frans Olinin polku	Frans Olins stig
Espoo	Fransmaninkuja	Fransmansgränden
Espoo	Gertrudinpolku	Gertrudsstigen
Espoo	Hans Floorin polku	Hans Floors stig
Espoo	Hans Floorin puisto	Hans Floors park
Espoo	Hans Westerlundin tie	Hans Westerlunds väg
Espoo	Junginkäytävä	Jungsgången
Espoo	Kaarlo Sarkian katu	Kaarlo Sarkias gata
Espoo	Kallionalustantie	Kallionalustavägen
Espoo	Launiksenkuja	Launisgränden
Espoo	Lindholminkolmio	Lindholmska triangeln
Espoo	Lindholminympyrä	Lindholmscirkeln
Espoo	Malmsténin metsätie	Malmsténs skogsväg
Espoo	Mauritzinkuja	Mauritzgränden
Espoo	Mindeninkuja	Mindensgränden
Espoo	Muorinkukkula	Bisaänkan
Espoo	Numersinpolku	von Numers stig

Espoo	Onninkuja	Onnisgränden
Espoo	Ottopojankuja	Fostersonsgränden
Espoo	Paul Olssonin puisto	Paul Olssons park
Espoo	Rainerinkuja	Rainersgränden
Espoo	Segersveninkatu	Segersvensgatan
Espoo	Simo Järvisen aukio	Simo Järvinens plats
Espoo	Sveninkallio	Svensberget
Espoo	Tapio Wirkkalan polku	Tapio Wirkkalas stig
Espoo	Tenniskuninkaanpolku	Tenniskungsstigen
Espoo	Tersmedeninpolku	Tersmedensstigen
Espoo	Tilli-sedän puisto	Farbror Tillis park
Espoo	Tomaksenpolku	Tomasstigen
Espoo	Uuno Kailaan katu	Uuno Kailas gata
Espoo	Valfridinpiha	Valfridsplatsen
Espoo	Walleeninpolku	Walleensstigen
Espoo	Valtterinkuja	Valtersgränden
Espoo	Viktorinkuja	Viktorsgränden
Espoo	Vilhelmintie	Vilhelmsvägen
Espoo	Viljo Revellin aukio	Viljo Revells plats
Espoo	Zanseninkuja	von Zansens gränd
Helsinki	Agnes Sjöbergin katu	Agnes Sjöbergs gata
Helsinki	Aholanpolku	Aholastigen
Helsinki	Aimo Tukiaisen puisto	Aimo Tukiainens park
Helsinki	Aino Acktén puisto	Aino Acktés park
Helsinki	Aku Korhosen tie	Aku Korhonens väg
Helsinki	Aleksanteri Nevskin katu	Alexander Nevskis gata
Helsinki	Alvar Aallon katu	Alvar Aaltos gata
Helsinki	Amiraali Cronstedtin ranta	Amiral Cronstedts strand
Helsinki	Amiraali Cronstedtin tori	Amiral Cronstedts torg
Helsinki	Annanaukio	Anneplatsen
Helsinki	Annikanlaituri	Annikakajen
Helsinki	Antinkatu	Anttigatan
Helsinki	Antti Mäen kuja	Antti Mäkis gränd
Helsinki	Armi Ratian puisto	Armi Ratias park
Helsinki	Arndt Pekurisen puisto	Arndt Pekurinens park
Helsinki	Arthur Rindellin raitti	Arthur Rindells stråk
Helsinki	Axel Lindbergin polku	Axel Lindbergs stig
Helsinki	Bergbominkuja	Bergbomsgränden
Helsinki	Birger Brunilan puisto- kuja	Birger Brunilas allé
Helsinki	Birger Jaarlin puisto	Birger Jarls park
Helsinki	Crusellinsilta	Crusellbron
Helsinki	Dallapénpuisto	Dallapéparken
Helsinki	Eerik Pyhän kuja	Erik den Heliges gränd
Helsinki	Eero Erkon katu	Eero Erkkos gata
Helsinki	Eliel Saarisen polku	Eliel Saarinens stig

Helsinki	Eliel Saarisen silta	Eliel Saarinen's bro
Helsinki	Ellen Thesleffin puisto	Ellen Thesleffs park
Helsinki	Elonniitty	Eloängen
Helsinki	Elonpalstat	Elolotterna
Helsinki	Elsankallio	Elsas berg
Helsinki	Erik Palménin aukio	Erik Palméns plats
Helsinki	Erik Tulindbergin kuja	Erik Tulindbergs gränd
Helsinki	Erkki Kivisen kuja	Erkki Kivinens gränd
Helsinki	Ernst Lindelöfin katu	Ernst Lindelöfs gata
Helsinki	Fanny Churbergin kallio	Fanny Churbergs klippa
Helsinki	Finkensilta	Finkes bro
Helsinki	Gebhardinaukio	Gebhardsplatsen
Helsinki	Georg Henrik von Wrightin terassi	Georg Henrik von Wrights terrass
Helsinki	Gunillankallio	Gunillaberget
Helsinki	Gunillankulma	Gunillahörnet
Helsinki	Gustaf Hällströmin katu	Gustaf Hällströms gata
Helsinki	Gustaf Wilhelm	Gustaf Wilhelm
Helsinki	H. F. Antellin aukio	H. F. Antells plats
Helsinki	Hedvigin rantapolku	Hedvigs strandstig
Helsinki	Heino Kasken katu	Heino Kaskis gata
Helsinki	Helene Schjerfbeckin polku	Helene Schjerfbeck's stig
Helsinki	Helvi Leiviskän kuja	Helvi Leiviskäs gränd
Helsinki	Henrik Lättiläisen katu	Henrik av Lettlands gata
Helsinki	Ida Aalbergin puisto	Ida Aalbergs park
Helsinki	Ilveskorvenpuisto	Ilveskorpiparken
Helsinki	Isoisänsilta	Farfarsbron
Helsinki	J. R. Aspelinin aukio	J. R. Aspelins plats
Helsinki	Jan-Magnus Janssonin aukio	Jan-Magnus Janssons plats
Helsinki	Jenseninpolku	Jensenstigen
Helsinki	Järviluomanpuisto	Järviluomaparken
Helsinki	Kaarlo Haltian puisto	Kaarlo Haltias park
Helsinki	Kapteeni Sundmanin katu	Kapten Sundmans gata
Helsinki	Kapteenskanmäki	Kaptenskans backe
Helsinki	Kapteenskanranta	Kaptenskans strand
Helsinki	Karamzininranta	Karamzins strand
Helsinki	Karl Collanin kuja	Karl Collans gränd
Helsinki	Katariina Saksilaisen katu	Katarina av Sachsens gata
Helsinki	Katariina Saksilaisen puisto	Katarina av Sachsens park
Helsinki	Katarina Stenbockin katu	Katarina Stenbocks gata
Helsinki	Kavaleffinkuja	Kavaleffsgränder
Helsinki	Knut Felixin tammikuja	Knut Felix ekallé
Helsinki	Konni Zilliacuksen puisto	Konni Zilliacus park
Helsinki	Kostinkallio	Kostiberget

Helsinki	Kristina Lovisa	Kristina Lovisa
Helsinki	Kröckelinkuja	Kröckelsgränden
Helsinki	Kunnallisneuvoksenkuja	Kommunalrådsgränden
Helsinki	Kustaa Aadolfin puisto	Gustav Adolfs park
Helsinki	Kustaa Vaasan puisto	Gustav Vasas park
Helsinki	Lallukankuja	Lallukkagränden
Helsinki	Lempi Alangon kallio	Lempi Alankos klippa
Helsinki	Liinamaanpuisto	Liinamaaparken
Helsinki	Loja Saarisen polku	Loja Saarinens stig
Helsinki	Lorentzinkallio	Lorentzberget
Helsinki	Lorentzinkuja	Lorentzgränden
Helsinki	Loviseholminkuja	Loviseholmsgränden
Helsinki	Loviseholminpolku	Loviseholmsstigen
Helsinki	Loviseholminpuisto	Loviseholmsparken
Helsinki	Lucina Hagmanin kuja	Lucina Hagmans gränd
Helsinki	Ludovikanraitti	Ludovikastråket
Helsinki	Maiju Lassilan polku	Maiju Lassilas stig
Helsinki	Margareta Leijonhufvud- din puisto	Margareta Leijonhufvuds park
Helsinki	Maria Hammarénin mäki	Maria Hammaréns backe
Helsinki	Maria Wiikin puisto	Maria Wiiks park
Helsinki	Martin Meinanderin puis- tikko	Martin Meinanders skvär
Helsinki	Martin Wegeliuksen kuja	Martin Wegelius gränd
Helsinki	Martta Ypyän aukio	Martta Ypyäs plats
Helsinki	Mathilda Wreden kuja	Mathilda Wredes gränd
Helsinki	Mauno Koiviston aukio	Mauno Koivistos plats
Helsinki	Mellinintie	Mellinsvägen
Helsinki	Mendelinkuja	Mendelsgränden
Helsinki	Mieritzinranta	Mieritzstranden
Helsinki	Miina Sillanpään aukio	Miina Sillanpääs plats
Helsinki	Mischan ja Maschan au- kio	Mischas och Maschas plats
Helsinki	N. A. Osaran kuja	N. A. Osaras gränd
Helsinki	Nils Westermarckin kuja	Nils Westermarcks gränd
Helsinki	Nils Westermarckin polku	Nils Westermarcks stig
Helsinki	Ole Kandelinin aukio	Ole Kandelins plats
Helsinki	Ole Kandelinin puisto	Ole Kandelins park
Helsinki	Olli Kivisen polku	Olli Kivinens stig
Helsinki	Oskarinpuisto	Oskarspark
Helsinki	Osmonportaat	Osmotrappan
Helsinki	Otonkuja	Ottogränden
Helsinki	Paasivaarankatu	Paasivaaragatan
Helsinki	Paasivaaranpolku	Paasivaarastigen
Helsinki	Papukaija Zagulan polku	Papegojan Zagulas stig
Helsinki	Pasteurinkatu	Pasteurgatan

Helsinki	Pitkäniemenmetsä	Pitkäniemiskogen
Helsinki	Poutunkuja	Pouttugränden
Helsinki	Poutunpolku	Pouttustigen
Helsinki	Pyhän Birgitan puisto	Heliga Birgittas park
Helsinki	Pähkinäsaarenkatu	Nöteborgsgatan
Helsinki	Ranckeninpolku	Ranckens stig
Helsinki	Reginanlaituri	Reginakajen
Helsinki	Rikissankuja	Rikissagränden
Helsinki	Rosina Heikelin puisto	Rosina Heikels park
Helsinki	Sigurd Frosteruksen puisto	Sigurd Frosterus park
Helsinki	Simonpuistikko	Simonsskvären
Helsinki	Solnanpuistikko	Solnaparken
Helsinki	Steniuksenkenttä	Steniusplanen
Helsinki	Strandmaninlenkki	Strandmanslänken
Helsinki	Strömstadinkuja	Strömstadsgränden
Helsinki	Svante Olssonin puisto-kuja	Svante Olssons allé
Helsinki	Sven Grahnin polku	Sven Grahns stig
Helsinki	Sven Grahnin puisto	Sven Grahns park
Helsinki	Taavetipuisto	Taavettiparken
Helsinki	Tahkontie	Tahkovägen
Helsinki	Tarja Halosen puisto	Tarja Halonens park
Helsinki	Taubenkuja	Taubesgränden
Helsinki	Tekla Hultinin aukio	Tekla Hultins plats
Helsinki	Telekatu	Telegatan
Helsinki	Tengströminpuisto	Tengströmsparken
Helsinki	Thelninginpolku	Thelningsstigen
Helsinki	Thomas Byströmin kuja	Thomas Byströms gränd
Helsinki	Thunberginraitti	Thunbergsstråket
Helsinki	Tove Janssonin puisto	Tove Janssons park
Helsinki	Tuomas-piispan tori	Biskop Tomas torg
Helsinki	Valdemarin tori	Valdemarstorget
Helsinki	Valdemarinkuja	Valdemarsgränden
Helsinki	Walentin Chorellin tie	Walentin Chorells väg
Helsinki	Walterinraitti	Waltersstråket
Helsinki	Waseniuksen puistotie	Waseniusallén
Helsinki	Weckströminpuisto	Weckströmsparken
Helsinki	Venny Soldanin polku	Venny Soldans stig
Helsinki	Vennynpuisto	Vennyparken
Helsinki	Werner Wirénin tie	Werner Wiréns väg
Helsinki	Victor Hartwallin polku	Victor Hartwalls stig
Helsinki	Villberginpalstat	Villbergs lotter
Helsinki	Villbergskanpalstat	Villbergskans lotter
Helsinki	Virtarannankatu	Virtarantagatan
Helsinki	Von Daehnin katu	Von Daehns gata
Helsinki	Väinö Valveen puisto	Väinö Valves park

Helsinki	Väinö Vähäkallion puisto	Väinö Vähäkallios park
Helsinki	Yrjö Rantalan puisto	Yrjö Rantalas park
Helsinki	Zaidankatu	Zaidagatan
Hämeenlinna	Hilpi Kummilan tie	
Hämeenlinna	Hilpi Kummilan puisto	
Hämeenlinna	Hilpinkuja	
Hämeenlinna	Jerpenkatu	
Hämeenlinna	Jerpenpolku	
Hämeenlinna	Jerpenpuisto	
Hämeenlinna	Mensanaukio	
Hämeenlinna	Paasiaukio	
Hämeenlinna	Panagian puistotie	
Hämeenlinna	Sanikatu	
Kuopio	Akselinpolku	
Kuopio	Annikki-veturin tie	
Kuopio	Anton Lindforsin silta	
Kuopio	Auliksen aukio	
Kuopio	Aulis Rytkösen katu	
Kuopio	Ellen Thesleffin silta	
Kuopio	Fridolf Weurlanderin silta	
Kuopio	Herman Saastamoisen tie	
Kuopio	Kaisantie	
Kuopio	Lappalaisenkatu	
Kuopio	Manuntie	
Kuopio	Martti Merenmaan puisto	
Kuopio	Ossintie	
Kuopio	Painija Eino Leinon puisto	
Kuopio	Pärnäsenkuja	
Kuopio	Seppä Mäkisen tie	
Kuopio	Speden aukio	
Kuopio	Unto Koistisen silta	
Lahti	Elielinkatu	
Lahti	Ineksenpolku	
Lahti	Mattsoninaukio	
Lahti	Paasikivenaukio	
Lahti	Veikko Kankkosen raitti	
Lahti	Volter Ramsayn katu	
Lahti	Väinö Hovilan puistotie	
Oulu	Allilantie	
Oulu	Antellinpolku	
Oulu	Antellinpuisto	
Oulu	Bertel Jungin tie	
Oulu	Crusellinpuisto	
Oulu	Hamina-Villen puisto	
Oulu	Hannalanpolku	
Oulu	Heitonkangas	

Oulu	Hirvсталontie	
Oulu	Jääkärimarssi	
Oulu	Kullervontie	
Oulu	Kurtintie	
Oulu	Laiva Toivon aukio	
Oulu	Leevi Madetojan katu	
Oulu	Lundströminpuisto	
Oulu	Mallastie	
Oulu	Maria Silfvanin puisto	
Oulu	Mikaelinranta	
Oulu	Oskari Jauhiaisen tie	
Oulu	Paavo Havaksen tie	
Oulu	Pajunpolku	
Oulu	Rajakaltionkatu	
Oulu	Saarelankaari	
Oulu	Struvenpolku	
Oulu	Sturenpolku	
Oulu	Wervinginkuja	
Turku	Alfan leikkipaikka	Alfas lekplats
Turku	Alfan pallokenttä	Alfas bollplan
Turku	Alfankatu	Alfagatan
Turku	Alfankuja	Alfagränden
Turku	Anneksenpolku	Annexstigen
Turku	Barkerinaukio	Barkersplan
Turku	Botolfinkuja	Botolfsgränden
Turku	Brahensilta	Brahebron
Turku	Carl von Heidekenin polku	Carl von Heidekens stig
Turku	Ceciliansarka	Ceciliategen
Turku	Chiewitzin serpentiini	Chiewitzserpentine
Turku	Dahlströminpolku	Dahlströmsstigen
Turku	Eerik Pommerilaisen ranta	Erik av Pommerns strand
Turku	Fabritiuksenaukio	Fabritiusplan
Turku	Frithiof Strandellin polku	Frithiof Strandells stig
Turku	Gabrielinkuja	Gabrielsgränden
Turku	Gdanskinpolku	Gdanskstigen
Turku	Hammarberginpolku	Hammarbergsstigen
Turku	Hellaksenmetsä	Hellaskogen
Turku	Hellaksenpolku	Hellasstigen
Turku	Henrik Tempilin polku	Henrik Tempils stig
Turku	Julinin leikkipaikka	Julins lekplats
Turku	Katariina Aleksandrialaisen polku	Katarina av Alexandrias stig
Turku	Kauppias Hammarin katu	Köpman Hammars gata
Turku	Kuningatar Margareetan laituri	Drottning Margaretas kaj

Turku	Kustavinpolku	Gustavsstigen
Turku	Kustavinpuisto	Gustavsparken
Turku	Lauri Viljasen puisto	Lauri Viljanens park
Turku	Logomonsilta	Logomobron
Turku	Lohrmanninaukio	Lohrmannsplatsen
Turku	Lohrmanninkatu	Lohrmannsgatan
Turku	Mathilda Wreden katu	Mathilda Wredes gata
Turku	Michailowin portaat	Michaimiha trappor
Turku	Michailowinkatu	Michailowsgatan
Turku	Mikko Knuutinpojan polku	Mickel Knutssons stig
Turku	Nikolai Lehdon puisto	Nikolai Lehtos park
Turku	Nyströminpolku	Nyströmsstigen
Turku	Otto Korhosen katu	Otto Korhonens gata
Turku	Paavo Aition polku	Paavo Aitios stig
Turku	Petreluksenkulma	Petrelushörnan
Turku	Pippingsköldinkuja	Pippingsköldsgränden
Turku	Poentsanpolku	Poentsastigen
Turku	Pryssinkatu	Pryssgatan
Turku	Pryssinkuja	Pryssgränden
Turku	Pryssinpuisto	Pryssparken
Turku	Pyhän Henrikin aukio	S:t Henriks plan
Turku	Rafael Paasion aukio	Rafael Paasios plats
Turku	Rafunkuja	Rafugränden
Turku	Risto Ristonpojan polku	Krister Kristerssons stig
Turku	Ruiskutehtaankuja	Sprutfabriksgränden
Turku	Ruususklaankuja	Rosenchokladsgränden
Turku	Saariontie	Saariovägen
Turku	Samuel Wacklinin polku	Samuel Wacklins stig
Turku	Sipi Pietarinpojan polku	Sigfrid Pederssons stig
Turku	Sotilasmestari Iilamon tie	Militärmästare Iilamos väg
Turku	Tahkonaukio	Tahkoplan
Turku	Tahkonkuja	Tahkogränden
Turku	Tietäjienpolku	De vise männens stig
Turku	Tikkutehtaankuja	Stickfabriksgränden
Turku	Toffinkuja	Toffigränden
Turku	Tom of Finlandin aukio	Tom of Finlands plan
Turku	Tukholmankatu	Stockholmsgatan
Turku	Uplantilaistenpuisto	Upplänningsparken
Turku	Uplantilaistenranta	Upplänningsstranden
Turku	Wahalankatu	Wahalagatan
Turku	Valeri-Haarlantie	Valeri-Harlaxvägen
Turku	Valeri-Haarlantie	Valeri-Harlaxvägen
Turku	Valerinkuja	Valeurgränden
Turku	Valerinmäki	Valeurbacken
Turku	Valvillankuja	Valvillagränden
Vantaa	Reissu-Lassi	Reselasse

Vantaa	Reissu-Lassin polku	Reselasses stig
Vantaa	Relanderinpiha	Relandersgången
Vantaa	Grotenfeltinpolku	Grotenfeltsstigen
Vantaa	Eero Tolamon polku	Eero Tolamos stig
Vantaa	Currenkuja	Curres gränd
Vantaa	Leksankuja	Leksas gränd
Vantaa	Lincolninaukio	Lincolnplatsen
Vantaa	Juhani Paajasen aukio	Juhani Paajanens plats
Vantaa	Samuel Broteruksen puisto	Samuel Broterus park
Vantaa	Päivinpolku	Päivistigen
Vantaa	Reimankallio	Reimaberget
Vantaa	Aarnenkuja	Aarnegränden
Vantaa	Carl Albert Edelfeltin aukio	Carl Albert Edelfelts plats
Vantaa	Elmontie	Elmovägen
Vantaa	Elmon urheilupuisto	Elmo idrottspark
Vantaa	Essonpuisto	Essoparken
Vantaa	Fazerinkuja	Fazersgränden
Vantaa	Hansinpuisto	Hansparken
Vantaa	Herkkotalonpolku	Herkkotalostigen
Vantaa	Heurekansilta	Heurekabron
Vantaa	Kalleherneenpolku	Kalleärtsstigen
Vantaa	Karhumäenaukio	Karhumäkiplatsen
Vantaa	Karhumäenkallio	Karhumäkiberget
Vantaa	Karhumäenkuja	Karhumäkiigränden
Vantaa	Karhumäenportti	Karhumäkiporten
Vantaa	Karhumäenpuisto	Karhumäkiparken
Vantaa	Karhumäenraitti	Karhumäkistråket
Vantaa	Karhumäentie	Karhumäkivägen
Vantaa	Kauppalaivurintie	Handelsskepparvägen
Vantaa	Kehtopuisto	Vaggparken
Vantaa	Kinorinne	Kinobrinken
Vantaa	Lokinpuisto	Lokkiparken
Vantaa	Padisentie	Padisvägen
Vantaa	Pavinpolku	Pavistigen
Vantaa	Pavintie	Pavivägen
Vantaa	Ratsumestarinkuja	Ryttmästargränden
Vantaa	Ratsumestarinpolku	Ryttmästarsstigen
Vantaa	Sanomakulma	Tidningsvinkeln
Vantaa	Sanomatie	Tidningsvägen
Vantaa	Taistonpolku	Taistostigen
Vantaa	Toivontie	Toivovägen
Vantaa	Tukkukaupankuja	Partihandelsgränden
Vantaa	Ulrikantori	Ulrikatorget
Vantaa	Vauhtikeskuksentie	Fartcentrumsvägen